1914 1918

SİPERLERDEYDİK

ÇIZGI ROMAN TARIH SERISI

NTV

ÇİZGİ ROMAN TARİH SERİSİ

1914 **1918**

SİPERLERDEYDİK

TARDI

Büyükbabama

YAZAN VE ÇİZEN
JACQUES TARDI
ÇEVİRİ
MURAT YURDAKUL, ULAŞ CANDAŞ

Jacques Tardi 1946'da Valence'da dünyaya gelen Jacques Tardi, Hindiçin'de savaşmayı reddettiği için 1954'de mesleğinden istifa eden asker bir babanın oğludur. Babasının görevi nedeniyle çocukluğunun bir bölümünü 2. Dünya Savaşı izlerini taşıyan Almanya'da geçirir. Çocukken şahit olduğu bu yıkıntıya bir de Korsika kökenli dedesinden dinlediği 1914-18 savaş anıları eklenince, Tardi'nin eserlerinin ana temalarının temelleri de atılmış olur.

16 yaşında girdiği Lyon Güzel Sanatlar Okulu'nun ardından eğitimini Paris Dekoratif Sanatlar Yüksek Okulu'nda tamamlar. 1969 yılında ilk çizimleri *Pilote* dergisinde yayımlanan Tardi, kısa zamanda dünya çizgi romanında önemli bir yer edinir. Ödül alan birçok eseriyle çizgi roman dünyasının son 30 senesine damgasını vuran ve türün büyük ustaları arasında kendine yer edinen Tardi'nin asıl okur kitlesi yetişkinlerdir.

Tardi'nin esas ilgi alanı tarih ve savaşlardır. Bu çizgide ilk eseri *La Véritable Histoire du soldat inconnu*'dür (Meçhul Askerin Hakiki Öyküsü). Aynı zamanda iflah olmaz bir Paris tutkunudur da. Özel dedektif Nestor Burma karakterine kenti bir maceradan diğerine karış karış dolaştırır. 1976'da yarattığı kadın kahraman Adèle Blanc-Sec'in çılgın bilim adamlarıyla, perdeli ayaklı canavarlarla, soyları tükenmiş uçan sürüngenlerle mücadele ettiği olağanüstü maceraları Paris'te geçer. Titiz bir çalışma sonucu ortaya çıkan ve Paris Komünü'nü konu edinen *Le cri du peuple* (Halkın Çığlığı), 19. yüzyıl Paris'inin toplumsal ve sınıfsal çatışmalarına ilişkin belge niteliğinde ayrıntılara sahip çarpıcı bir eserdir.

Tardi dünyaya bakışını, siyasi duruşunu, duygusal eğilimlerini gizlemez hiçbir zaman. Üslubu dolaysız, yer yer de acımasızdır.

Kahramanları birer anti-kahramandır, çizgi romanın yerleşik kahraman algılayışını yerle bir ederler. Tardi'nin kahramanları acımasız düzenin kurbanlarıdır. Zavallı dünyalarında maruz kaldıkları acımasızlıklara karşı çaresizdirler. Ne olayların akışını tersine çevirecek güçleri vardır, ne de bu yönde bir iradeleri. Acılar içinde kıvranan, hayatları ellerinden alınmış insanlara bir güzellemedir Tardi'nin eserleri.

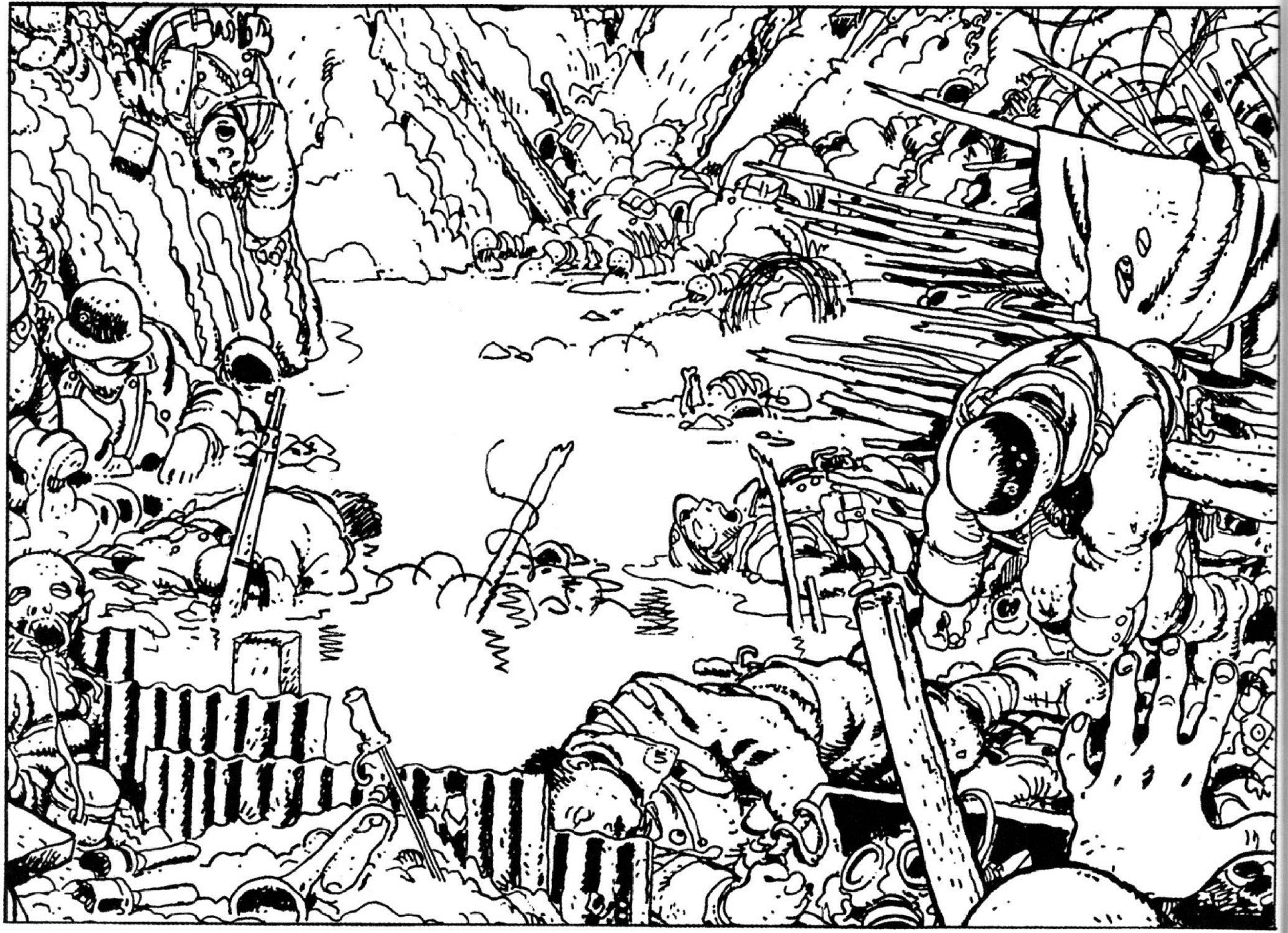

Teşekkürler...

Şu okul sınıfında yargılanan askerle ilgili arıyorum... elleri bağlı mı?

Hayır! Henüz yargılanmış değil. Şu an için gözlem altında, yanındaki iki askerin refakatinde... Kendisini kepsiz ya da bir polis şapkasıyla ya da istersen miğferi koltuk altında ya da başında resmedebilirsin...

Asker parkası mı giymiş?

....istersen ceket de olur... bir kemerle ama fişekliği olmayacak.

Ceket dedin ya, düğmeleri arkasında mı? Kemeriyle birlikte mi?

Hayır, düz, önü yedi düğmeli, ortadan iliklenmiş, yüksek yaka.

Bu tamam, mahkeme...

Orada, bir albay olabilir, bir binbaşı, bir yüzbaşı, iki teğmen. Teğmenler ileri hatlardan yeni gelmişler, onları parkayla çizebilirsin, miğferleri önlerinde duruyor; diğerlerine gelince, hepsi tam takım üniformalı ve bütün rütbe şeritleriyle oradalar. Tamamı bir masaya dizilmiş oturuyorlar.

Asker kurşuna dizilirken gözleri bantlı şekilde bir direğe mi bağlı?

Şart değil, sadece isteyenlere bant takılıyor. Bazen tam kalbin üstüne beyaz kartondan bir hedef noktası koyulduğu oluyor... idam mangasında sadece bir kişide kurusıkı var.

On iki asker mi?

Ya da sekiz, değişiyor. İstersen subaya "başının üstüne ateş etmeyin, yoksa yeniden başlamak zorunda kalırız!" dedirtebilirsin.

Tüh, buna yerim kalmadı... yazık, bunu mutlaka daha sonra kullanmak lazım...

Bu konuşma telefonda geçiyor, Jean-Pierre Verney ile. 14-18 üstüne bilmediği yok, en ince ayrıntılara varana kadar. Hemen her gün yardımına başvurdum. Bu kitaptaki istisnasız her bir desen için bir ya da birden fazla telefon görüşmesi yapmamız gerekti. Kullanmam için bana sunduğu çeşitli belge ve nesneleri burada sıralamıyorum bile... Kendisine, ustalığı, nezaketi ve sabrı için teşekkür ederim.

TARDI

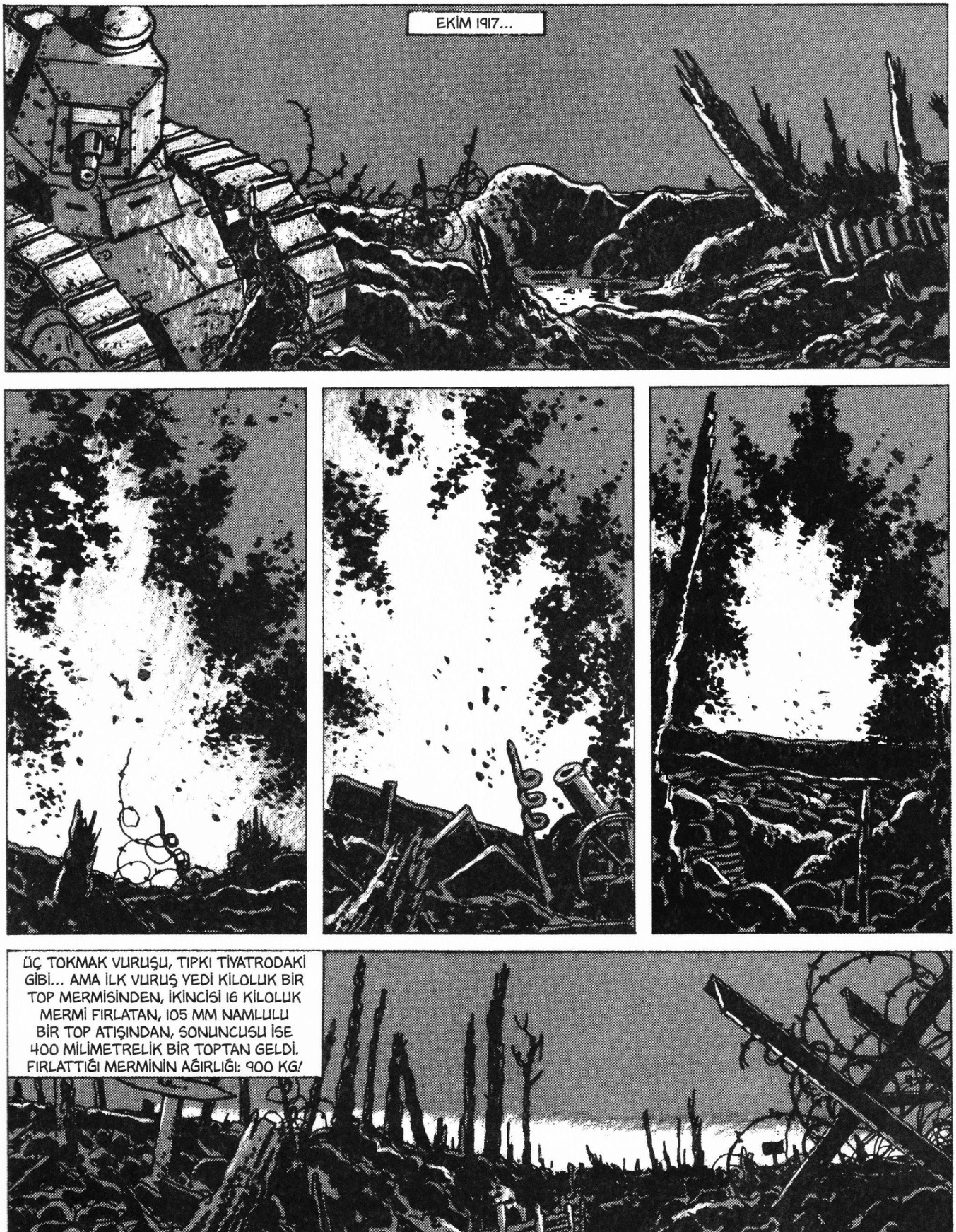
EKİM 1917...
ÜÇ TOKMAK VURUŞU, TIPKI TİYATRODAKİ GİBİ... AMA İLK VURUŞ YEDİ KİLOLUK BİR TOP MERMİSİNDEN, İKİNCİSİ 16 KİLOLUK MERMİ FIRLATAN, 105 MM NAMLULU BİR TOP ATIŞINDAN, SONUNCUSU İSE 400 MİLİMETRELİK BİR TOPTAN GELDİ. FIRLATTIĞI MERMİNİN AĞIRLIĞI: 900 KG!

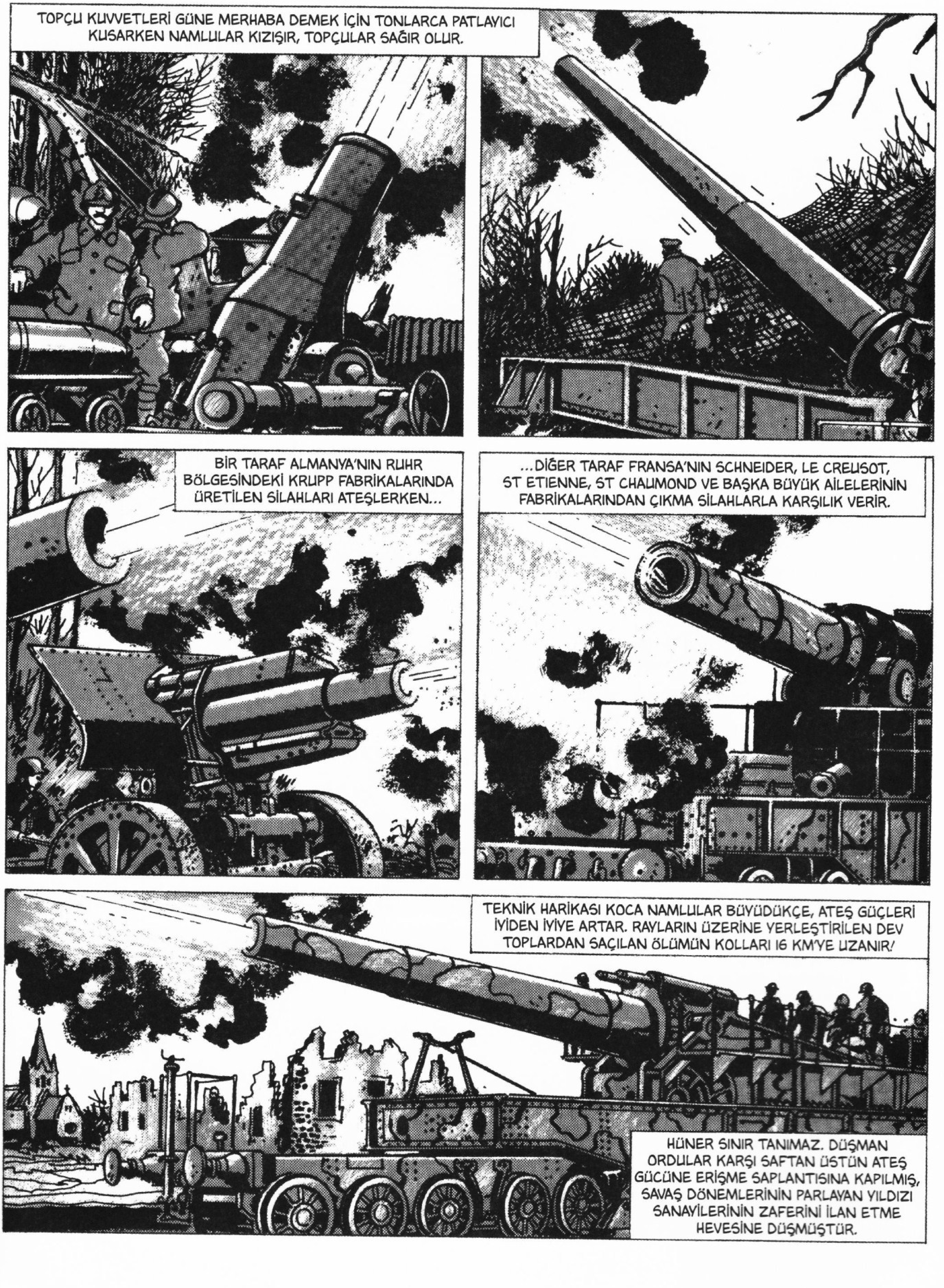
TOPÇU KUVVETLERİ GÜNE MERHABA DEMEK İÇİN TONLARCA PATLAYICI KUSARKEN NAMLULAR KIZIŞIR, TOPÇULAR SAĞIR OLUR.
BİR TARAF ALMANYA'NIN RUHR BÖLGESİNDEKİ KRUPP FABRİKALARINDA ÜRETİLEN SİLAHLARI ATEŞLERKEN...
...DİĞER TARAF FRANSA'NIN SCHNEIDER, LE CREUSOT, ST ETIENNE, ST CHAUMOND VE BAŞKA BÜYÜK AİLELERİNİN FABRİKALARINDAN ÇIKMA SİLAHLARLA KARŞILIK VERİR.
TEKNİK HARİKASI KOCA NAMLULAR BÜYÜDÜKÇE, ATEŞ GÜÇLERİ İYİDEN İYİYE ARTAR. RAYLARIN ÜZERİNE YERLEŞTİRİLEN DEV TOPLARDAN SAÇILAN ÖLÜMÜN KOLLARI 16 KM'YE UZANIR!
HÜNER SINIR TANIMAZ. DÜŞMAN ORDULAR KARŞI SAFTAN ÜSTÜN ATEŞ GÜCÜNE ERİŞME SAPLANTISINA KAPILMIŞ, SAVAŞ DÖNEMLERİNİN PARLAYAN YILDIZI SANAYİLERİNİN ZAFERİNİ İLAN ETME HEVESİNE DÜŞMÜŞTÜR.

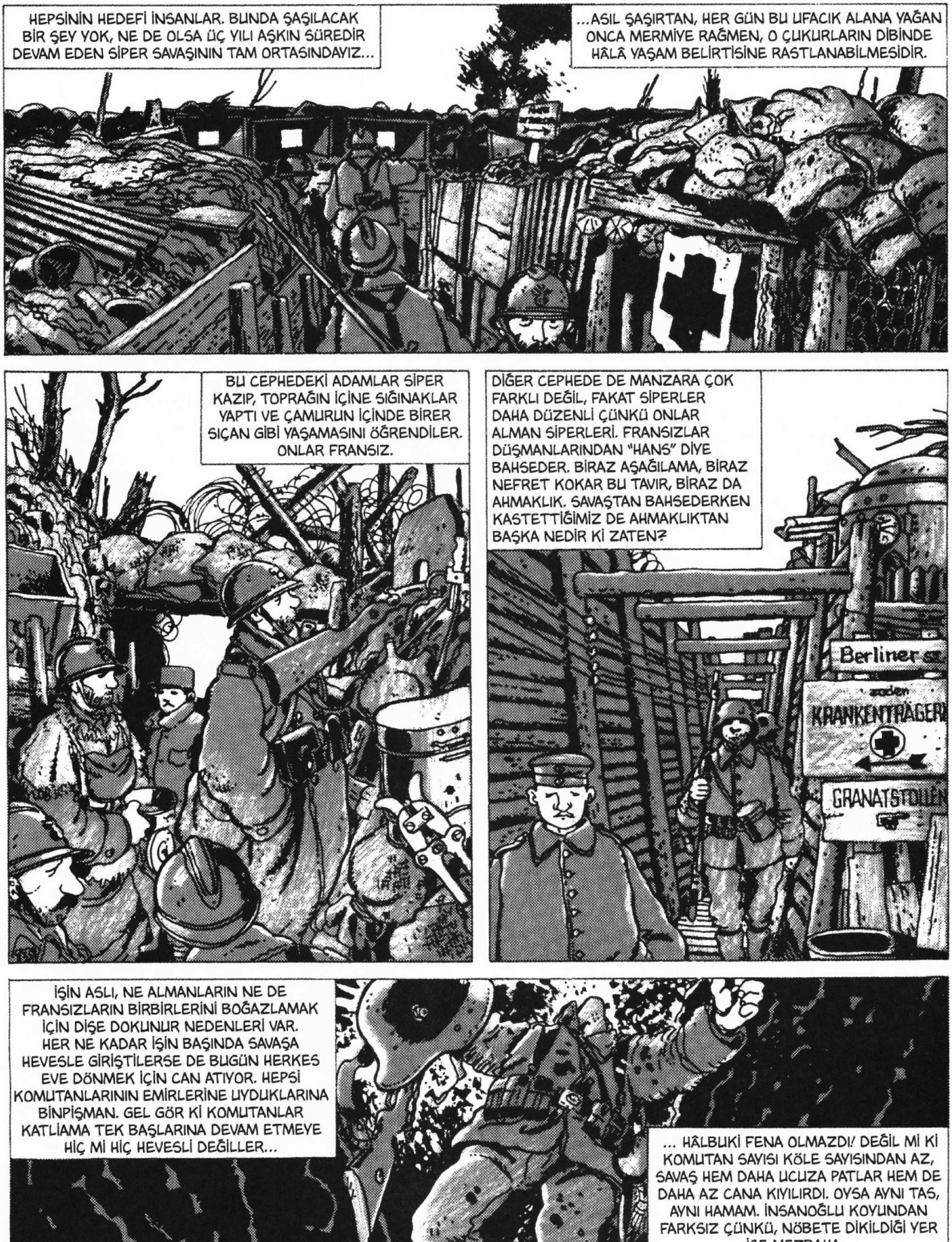
HEPSİNİN HEDEFİ İNSANLAR. BUNDA ŞAŞILACAK BİR ŞEY YOK, NE DE OLSA ÜÇ YILI AŞKIN SÜREDİR DEVAM EDEN SİPER SAVAŞININ TAM ORTASINDAYIZ...
...ASIL ŞAŞIRTAN, HER GÜN BU UFACIK ALANA YAĞAN ONCA MERMİYE RAĞMEN, O ÇUKURLARIN DİBİNDE HÂLÂ YAŞAM BELİRTİSİNE RASTLANABİLMESİDİR.
BU CEPHEDEKİ ADAMLAR SİPER KAZIP, TOPRAĞIN İÇİNE SIĞINAKLAR YAPTI VE ÇAMURUN İÇİNDE BİRER SIÇAN GİBİ YAŞAMASINI ÖĞRENDİLER. ONLAR FRANSIZ.
DİĞER CEPHEDE DE MANZARA ÇOK FARKLI DEĞİL, FAKAT SİPERLER DAHA DÜZENLİ ÇÜNKÜ ONLAR ALMAN SİPERLERİ. FRANSIZLAR DÜŞMANLARINDAN "HANS" DİYE BAHSEDER. BİRAZ AŞAĞILAMA, BİRAZ NEFRET KOKAR BU TAVIR, BİRAZ DA AHMAKLIK. SAVAŞTAN BAHSEDERKEN KASTETTİĞİMİZ DE AHMAKLIKTAN BAŞKA NEDİR Kİ ZATEN?
Berliner
İŞİN ASLI, NE ALMANLARIN NE DE FRANSIZLARIN BİRBİRLERİNİ BOĞAZLAMAK İÇİN DİŞE DOKUNUR NEDENLERİ VAR. HER NE KADAR İŞİN BAŞINDA SAVAŞA HEVESLE GİRİŞTİLERSE DE BUGÜN HERKES EVE DÖNMEK İÇİN CAN ATIYOR. HEPSİ KOMUTANLARININ EMİRLERİNE UYDUKLARINA BİNPİŞMAN. GEL GÖR Kİ KOMUTANLAR KATLİAMA TEK BAŞLARINA DEVAM ETMEYE HİÇ Mİ HİÇ HEVESLİ DEĞİLLER...
... HÂLBUKİ FENA OLMAZDI! DEĞİL Mİ Kİ KOMUTAN SAYISI KÖLE SAYISINDAN AZ, SAVAŞ HEM DAHA UCUZA PATLAR HEM DE DAHA AZ CANA KIYILIRDI. OYSA AYNI TAS, AYNI HAMAM. İNSANOĞLU KOYUNDAN FARKSIZ ÇÜNKÜ, NÖBETE DİKİLDİĞİ YER İSE MEZBAHA...

DÜŞMAN ORDULARINI KARŞI KARŞIYA GETİREN CEPHE ÇOKTANDIR SABİT. İKİ HATTI BİRBİRİNDEN AYIRAN ARA BÖLGE: NO MAN'S LAND... TERİME ŞAŞMAMALI, İNGİLİZLER DE SAVAŞTA.
SIKLIKLA ASKERLERE SİPERLERİNDEN ÇIKMALARI EMREDİLİR VE NO MAN'S LAND'DE İNSANIN KANINI DONDURAN, GÖĞÜS GÖĞÜSE ÇARPIŞMALAR YAŞANIR. OYUN ŞUNDAN İBARETTİR: FRANSIZLAR ALMAN İLERİ HATTINI ELE GEÇİRMEYE ÇALIŞIR, ALMANLAR İSE FRANSIZLARINKİNİ...
NO MAN'S LAND'DE NELERE RASTLANMAZ Kİ: SÜRPRİZ SALDIRILARI ÖNLEMEK AMACIYLA ÇEKİLMİŞ TEL ÖRGÜLER, BİR ÖNCEKİ ÇATIŞMADAN KALAN CESETLER, CAN ÇEKİŞEN YARALILAR VE HER TÜR ENKAZIN YANI SIRA YAĞMUR SULARIYLA DOLMUŞ TOP MERMİSİ ÇUKURLARI.
GECELERİ VIZIR VIZIR İŞLER BURASI. KARŞI CEPHEDE OLAN BİTENİ GÖZLEYEN ASKERLER Mİ ARARSINIZ, TEL ÖRGÜLERİ TAMİR EDENLER Mİ; DÜŞMAN SAFLARINA SIZIP ESİR DÜŞEN ARKADAŞLARINI KURTARMAYA ÇALIŞANLAR MI, YARALILARI TAŞIYANLAR MI, HATTA TEL ÖRGÜLERE ASILI KALMIŞ SİLAH ARKADAŞLARININ ULUORTA ÇÜRÜYEN CESETLERİNİ, DİĞERLERİNİN CESARETİ KIRILMASIN DİYE GÖMENLER Mİ, HEPSİ ORADADIR.
BU RESİMDE ÖN PLANDA, ÖLÜ BİR ASKER: ER BINET.

İLERİ HATA PEK SIK AYAK BASMAYAN YÜZBAŞI, FAUCHEUX'YE YIKINTILARIN YANIBAŞINDAKİ ÇUKURA GİDİP EPEYDİR HABER ALAMADIKLARI İLERİ KARAKOLA GÖZ ATMASINI EMRETTİĞİ SIRADA BINET İSTİHKÂMDAYDI.
FAUCHEUX KOMUTANDAN BİR DOLU EMİR DAHA ALDIKTAN SONRA TORBASINA EL BOMBASI DOLDURUP ÖĞLE VAKTİ SİPERDEN AYRILDI. SİPERDEN ÇIKMADAN HEMEN ÖNCE BINET'YE İLKOKUL ÇOCUKLARININ KİTAPLARINI KORUMAK İÇİN KULLANDIĞI MAVİ KÂĞITLA KAPLI KÜÇÜK NOT DEFTERİNİ EMANET ETTİ.
BINET UZUNCA BİR SÜRE NO MAN'S LAND'DE SÜRÜNEN FAUCHEUX'YÜ İZLEDİ. SONRA GÖZDEN KAYBOLDU FAUCHEUX. ÇİFTLİKTEN GERİYE KALAN HARABEYE, TOP MERMİSİ ÇUKURUNUN YAKININA KADAR SAĞ SALİM ULAŞABİLMİŞ MİYDİ? ÖĞLEDEN SONRA PATLAYAN BİR EL BOMBASININ SESİ İŞİTİLDİ, SONRA ORTALIĞI BİR ÖLÜM SESSİZLİĞİ KAPLADI...

BINET GÜNÜN GERİ KALANINDA VE GECE BOYUNCA MAZGALDAN FAUCHEUX'NÜN YOLUNU GÖZLEDİ. NÖBETİ DEVRETMİŞTİ AMA HARABEYE DÖNMÜŞ BÖLGEYİ KAYGI İÇİNDE TARAMAYA DEVAM ETTİ. GİDİP YATAMADI BİR TÜRLÜ. UĞURSUZ BİR GÜN DAHA SAVAŞA VE ÇAMURA MERHABA DEMEK ÜZEREYDİ. SANKİ GECE FAUCHEUX'YÜ YUTMUŞTU DA GERİ VERMEYE YANAŞMIYORDU.
GÜN HERHANGİ BİR AKSİLİKLE KARŞILAŞILMADAN SONA ERDİ. FAUCHEUX'DEN HÂLÂ HABER YOKTU. HAVA KARARDIKTAN SONRA TABUR GÖREV DEVRİ İÇİN TOPLANDI.
ASKERLER LABİRENTİMSİ SİPERLERİN VE SIÇAN YOLLARININ ARASINDA BATA ÇIKA İLERLEYEREK GERİ HATLARA ULAŞTIKLARINDA, NİHAYET ALMANLARIN MENZİLİNDEN ÇIKIP YÜRÜYÜŞE AÇIK ARAZİDE DEVAM EDEBİLDİLER.

ALTI KM'LİK YÜRÜYÜŞÜN ARDINDAN, ŞAFAK SÖKERKEN CEPHE GERİSİNDEKİ KÖYE VARDILAR. BURADA BİRKAÇ GÜN DİNLENEBİLECEKLERDİ. İKİ JANDARMAYA RASTLADIKLARINDA, NİHAYET ÇATIŞMA BÖLGESİNDEN UZAKLAŞTIKLARINA EMİN OLDULAR.
JANDARMALAR NASILSA HEP ÇATIŞMANIN UZAĞINDAYDI, FAKAT ASKERLERİN CANINA OKUMAKTAN DA ASLA GERİ KALMAZLARDI. HAKLARINDA ANLATILAN HİKÂYENİN HADDİ HESABI YOKTU. GERİDE KALAN ASKERLERİ VURDUKLARI BİLE OLMUŞTU. SÖYLENDİĞİNE GÖRE SAKALLILARIN DALAŞTIKLARI BİRKAÇI JANDARMAYI SALLANDIRMIŞLIĞI BİLE VARDI. BINET BU HERİFLERİN SALLANDIRILMASINA KARŞI DEĞİLDİ. TERSİNE, BETERİNE MÜSTAHAKTILAR!
ERLERE AYRILAN ÇİFTLİĞİN AMBAR VE SAMANLIKLARINA VARDIKLARINDA BİTKİN DÜŞMÜŞLERDİ. ELBETTE Kİ SAĞLAM KALAN EVLER, ÇOKTAN YATAKLARINA GİRİP UYUMUŞ RÜTBELİ ASKERLERE AYRILMIŞTI.
KİMİSİ PARASINI ÖDEYİP NİSPETEN RAHAT YERLERDE KALABİLSE DE, BÜYÜK ÇOĞUNLUĞUN YATAĞI ÇÜRÜMÜŞ SAMANDAN İBARETTİ.

YORGUNLUK ATIYORLARDI. CEPHENİN GERİSİNDEKİ KÖYDE SİPERLERE NAZARAN GÜVENDEYDİLER. DAHASI, HERKES BİRAZ OLSUN KENDİ KÖŞESİNE ÇEKİLEBİLİYORDU; BINET'NİN BİR TÜRLÜ ALIŞAMADIĞI TIKLIM TIKIŞ HALLERİ GERİDE KALMIŞTI. YİNE DE KALDIKLARI SAMANLIK KIŞLADAKİ KOĞUŞLARINI ANDIRMIYOR DEĞİLDİ. "KANKALAR", BELDEN AŞAĞI ESPRİLER, SIKIŞIK NİZAM VÜCUTLAR VE HER ŞEYDEN ÖTE... O KOKU.
TÜRLÜ TÜRLÜ ADAMLARA RASTLANIRDI KOĞUŞLARDA: BAŞKASI İÇİN GÖZÜNÜ KIRPMADAN CANINI FEDA EDECEK DENLİ YİĞİT YÜREKLİSİ, AÇIKGÖZÜ, PUŞTU, YALAKASI, AHMAK OĞLU AHMAĞI, İYİ NİYETLİSİ, İFLÂH OLMAZ SERSEMİ...
ELBETTE HER YERDE OLDUĞU GİBİ BURADA DA İNSANI CANINDAN BEZDİREN ÇOKBİLMİŞLER YOK DEĞİLDİ: PARİSLİLER; AMA KİMSE KENDİNİ SINIFTA SANAN, HERKESTEN ÜSTÜN OLDUĞUNDAN EMİN, DERS VERME HASTALIĞINDAN MUZDARİP ÖĞRETMEN KILIKLILARLA AŞIK ATAMAZDI.
BİR DE SESSİZ SAKİN TİPLER VARDI, BINET GENELDE ONLARI TERCİH EDERDİ. GERÇİ ÖYLE ANLAR OLUYORDU Kİ, HEPSİNİN ÇANINA OT TIKAYASI GELİYORDU. BINET'NİN TAKIM RUHUNA SAHİP BİR ADAM OLMADIĞI AŞİKÂRDI.

AYRINTIYA BAKILDIĞI YOKTU. HERKES ÖLÜME GÖNDERİLİYORDU. EŞİTLİK BUYDU İŞTE. ÖZGÜRLÜK İSE EVE DÖNEBİLMEK OLURDU. BINET'NİN AKLINDA HEP EVE DÖNMEK VARDI, VARSA YOKSA EVE DÖNMEK.
YALNIZ YAŞADIĞI DÖRDÜNCÜ KATTAKİ EVİNİN PENCERESİ BİNADAKİ DUFAYEL REKLAMININ A HARFİNE DENK GELİYORDU.
GİRİŞ KATINDA KASAP FLOCARD TEZGÂH AÇMIŞTI; BINET İÇİN KÜÇÜK ESNAF MUHABBETİNDEN DAHA KÖTÜSÜ DÜŞÜNÜLEMEZDİ.
BİRİNCİ KATTA BRIGNONLAR OTURURDU. LAHANADAN BAŞKA BİR ŞEY YEMEDİKLERİ İÇİN, BÜTÜN BİNADA SEBZENİN VE NEDEN OLDUĞU OSURUĞUN KOKUSUNDAN GEÇİLMEZDİ.
İKİNCİ KATTA MAGNINLER VE O KÜSTAH OĞULLARI YAŞIYORDU.
ÜÇÜNCÜ KATTA İSE DUL SARCELLE VARDI. BU AĞZI BOZUK CAZGIR KADININ İŞİ GÜCÜ MİLLETİ GÖZETLEMEKTİ... ORTALIĞI BİRBİRİNE KATACAK CİNSTENDİ.
BEŞİNCİ KATTA YAŞAYAN, KIZ KURUSU MATMAZEL BROZILLE ERKENCİYDİ. SABAHTAN AKŞAMA, İKİ ODALI EVİNDE DOLAŞIRKEN, DALGIÇ AYAKKABISINA BENZER AYAKKABILARIYLA SANKİ BINET'NİN KAFASININ İÇİNDE YÜRÜRDÜ. MATMAZEL BROZILLE YAPAYALNIZDI, KONUŞABİLECEĞİ KİMSESİ YOKTU. BINET GÖZÜNÜ KIRPMADAN ÖLDÜREBİLİRDİ ONU.
EN ÜST KATTAKİ HİZMETÇİ ODALARINDA İSE DÜŞKÜN, SEFİL VE PİS İNSANLAR YAŞARDI.
DUFAYEL
SOCIETE
VERNEY
ARTICLES
BINET AYNI BİNAYI PAYLAŞTIĞI İNSANLARDAN DA NEFRET EDERDİ. ONA GÖRE ŞEHİRLERDEKİ BÜTÜN BİNALAR HER ŞEYLERİYLE BİRBİRİNİN BENZERİYDİ; FRANSA İSE ŞEHİRLERDEN OLUŞURDU. KÖYLÜ NÜFUSU UNUTMAMALI, BINET KÖY SAKİNLERİ HAKKINDA DA BİR DOLU FİKİR SAHİBİYDİ ELBET! VATAN DEDİĞİN BAŞKA NEYDİ Kİ? BINET'Yİ İŞTE BU VATAN İÇİN SAVAŞMAYA ZORLUYORLARDI. BU İNSANLAR İÇİN!!! AZ DAHA DOĞUDA DOĞSAYMIŞ, KARŞI CEPHEDE SAVAŞACAKMIŞ. BU ULUSA AİT OLMASI KADERİN CİLVESİNDEN BAŞKA BİR ŞEY DEĞİLDİ.
HANGİSİ OLURSA OLSUN, VATAN UĞRUNA CANINI FEDA ETMEK İÇİN TEK BİR NEDEN BİLE GÖREMİYORDU! BINET İÇİN MESELE BUNDAN İBARETTİ.

HER AKŞAM, YEMEK ARABASININ ÖNÜNDE AYNI KIYAMET. NE KADAR AHMAKÇA. TAM İNSANOĞLUNA YAKIŞIR CİNSTEN!
SÜKÛNET... O ÖLÜLERİN İŞİYDİ. SAVUNMAKLA YÜKÜMLÜ OLDUĞU BİRLİĞE GELİNCE, BINET ASIL BOKTAN ŞEYİN NE OLDUĞUNU DAHA İLK MINTIKA GEZİNTİSİNDE ÖĞRENMİŞTİ. KARDEŞLİK DEDİKLERİ DE BU OLSA GEREKTİ.
İKİ TARAFIN İNSANI DA BİRBİRİNİ ARATMIYORDU, HERKES KOMŞUSUNUN BAĞIRSAKLARINI DEŞMEYE PEK BİR HEVESLİYDİ. AL BİRİNİ, VUR ÖTEKİNE; SAVAŞIN PATLAMASINA ŞAŞMAMALI. FAUCHEUX'NÜN NOT DEFTERİNİ TORBASINDA TAŞIYORDU. DEFTERDE ADRESLER, NOTLAR, BİR DE FOTOĞRAF VARDI. FAUCHEUX HERHALDE ÖLMÜŞTÜ, DEFTERİ İSE BINET'NİN SIRTINDA YÜKTÜ.
BAYIM... SİZ KAÇ TANE HANS ÖLDÜRDÜNÜZ?

HEY, BAKIN!...FRANSIZ UÇAĞI BU! PEŞİNE HANSLARIN UÇAĞI TAKILMIŞ!
HAVADA YAPTIKLARI CAMBAZLIKLAR, ATTIKLARI TAKLALAR, O ÇILGIN BAŞAŞAĞI MANEVRALAR NE DE GÜZELDİ. EŞSİZ BİR HAFİFLİK DUYGUSU VERİYORDU.
AVCI KUŞ EDASIYLA, BÜYÜK BİR HÜNERLE DANS EDEREK BİRBİRLERİNE ÖLÜMCÜL DARBELER VURDULAR. GÖKYÜZÜNDE BÖYLESİ BİR DÜELLO GÖRÜLESİ MANZARAYDI!
İT DALAŞINA BİR SÜRE DAHA DEVAM ETTİLER VE ELBETTE SONU KÖTÜ BİTTİ. FRANSIZ ALEV ALIP MEŞALE GİBİ, SİMSİYAH DUMANLAR ÇIKARTARAK DÖNMEYE BAŞLADI. ALMAN İSE SABAHIN BUZ GİBİ SOĞUK HAVASINDA, ZARAFETLE YÜKSELİRKEN VURULDU VE ARKASINDA TÜTEN DUMANLA BİRLİKTE AĞAÇLARIN ARDINDA GÖZDEN KAYBOLDU...

YOLUN ETRAFINDA GÖRÜLESİ BİR ŞEY KALMAYINCA, BINET İLE ÇOCUK KÖYE DOĞRU YOLA KOYULDULAR. AŞAĞISI GÜVENLİ OLMASINA DAHA GÜVENLİYDİ DE, AYAKLAR ÇAMURA BATTIKÇA İNSANIN ÜZERİNE BİR AĞIRLIKTIR ÇÖKÜYORDU...
Bİ UÇAK KAÇ PARA EDER?
BANA BAK UFAKLIK, SAVAŞLA TATİLİ BİRBİRİNE KARIŞTIRMA. BURALARDA SÜRTECEĞİNE, OKULA GİTSEN DAHA İYİ EDERSİN.
LAF AÇILMIŞKEN, CEPHEDEKİ OKULLARIN DA ELLE TUTULUR YANI YOKTU. TUHAF ÖĞRETMENLER FRANSA TARİHİ ANLATACAKLARINA, FRANSA TARİHİNİ BAŞTAN YAZIYORLARDI. İTİRAZ ETMEK NE HADDİMİZE. NE DE OLSA HEPSİ ÜSTÜMÜZDÜ.
FRANCE
LUCIANI TEK KELİME FRANSIZCA BİLMEYEN BİR KORSİKALIYDI. TAARRUZ SIRASINDA KENDİSİNE VERİLEN EMRİ ANLAMADIĞI İÇİN YERİNE GETİREMEMİŞ, "EMRE İTAATSİZLİK" ETMİŞTİ.
TEK CELSEDE YARGILANDI. SUÇU: DÜŞMAN KARŞISINDA MEVKİDEN KAÇMAK! MAHKEME KARARINI ANLAMADI BİLE. KURŞUNA DİZİLDİ. PİS İŞİ İSE CEPHEYE YENİ GELEN ASKERLERE YAPTIRDILAR.

ASKERLER CEPHEDEN UZAKTAKİ ZAMANLARINI SADECE DİNLENEREK GEÇİRMEDİLER. BİRLİĞİN KÖYE GELİŞİNDEN 15 GÜN SONRA TALİM VE İDMANA BAŞLADILAR. BU SAYEDE CEPHEYE DÖNDÜKLERİNDE SAVAŞMAYA HAZIR OLACAKLARDI.
VE YİNE SİPER GÜNLERİ BAŞLADI. AYNI GÖRECE SAKİN BÖLGEDEYDİLER. ALMANLARIN HER AKŞAM YEMEK ZAMANI BAŞLATIP BEŞ DAKİKA BOYUNCA SÜRDÜRDÜKLERİ TOP ATIŞINA FRANSIZLAR HEMEN KARŞILIK VERİYORDU. BU SIRADA ASKERLER BARINAKLARDA BEKLİYORDU, BU TÜR SALDIRILAR ÖYLESİNE ÖNGÖRÜLEBİLİRDİ Kİ DOĞRU DÜRÜST CAN KAYBI BİLE YAŞANMIYORDU.
BUNUN DIŞINDAKİ UĞRAŞLAR İSE GÜNDELİK İŞLERLE SINIRLIYDI: TEL ÖRGÜLERİ GÜÇLENDİRMEK, HASAR GÖREN BARINAKLARI ONARMAK, YENİ HELÂ ÇUKURU KAZMAK YA DA MAZGAL BAŞINA GEÇİP, GÖZLER NO MAN'S LAND'DE, KAFA İSE EVDE BARKTA NÖBET TUTMAK.
HAVAN TOPUNUN AÇTIĞI ÇUKURUN ÇEVRESİNDEKİ ENKAZ YIĞINI OLDUĞU YERDE DURUYORDU, MANZARADAKİ TEK DEĞİŞİKLİK DÜŞEN BİR ALMAN UÇAĞININ PARÇALARIYDI. BINET BUNUN ÇOCUKLA BİRLİKTE GÖRDÜĞÜ, KIÇI ALEV ALAN ALMAN UÇAĞI OLABİLECEĞİNİ DÜŞÜNDÜ. FAUCHEUX'DEN HÂLÂ HABER YOKTU.

BINET
HEY MİLLET BAKSANIZA, BINET YİNE RÜYASINDA NİŞANLISINI GÖRDÜ!
KAPA ÇENENİ... DANGALAK!

BINET KENDİNİ BARINAKTAN DIŞARI ATTI. FAUCHEUX?... TOP MERMİSİ ÇUKURUNU KEŞİF GÖREVİNDEN GERİ DÖNMEMİŞTİ. KESİN BİR YERLERDE ÖLMÜŞ OLMALIYDI. BUNU DÜŞÜNDÜKÇE BINET'NİN GÖZÜNE UYKU GİRMİYORDU.
CHARROI SİPER NÖBETİNDEYDİ.
BINET! NE İŞİN VAR BURADA?
GÖZÜME UYKU GİRMEDİ. İSTERSEN, SENİN YERİNE NÖBET TUTAYIM.
AMMA TUHAF ADAMSIN HA! BU YAĞMURDA...
GERÇEKTEN DE BUZ KESMİŞ EKİM GECESİNDE DIŞARI ÇIKMA FİKRİ YAĞMUR YÜZÜNDEN ÇEKİCİ OLMAKTAN ÇOK UZAKTI, HELE Kİ SAVAŞ ZAMANI!...
CHARROI TEREDDÜTSÜZ SIĞINAĞA GERİ DÖNDÜ. BINET DIŞARIDA KALDI, AMA NİYETİ YAĞMUR DAMLALARINI SAYMAK DEĞİLDİ, NÖBET TUTMAK İSE HİÇ DEĞİLDİ. SİPERİN DIŞINA ÇIKIP...
...İKİ BÜKLÜM, NO MAN'S LAND'DE KOŞMAYA BAŞLADI!!!

BINET, FAUCHEUX'NÜN SAKLANDIĞINI DÜŞÜNDÜĞÜ HAVAN TOPU ÇUKURUNA KOŞUYORDU. YIKINTILARIN YAKININDA, İKİ SİPERİN ORTASINDAKİ İLERİ KARAKOLLA İLGİLİ SÖYLENTİLER DOLAŞIYORDU. KARAKOL KÂH ALMANLARIN, KÂH FRANSIZLARIN DENETİMİNDEYDİ... SÖYLENTİLERE GÖRE ÇATIŞMA ÇOKTAN KESİLMİŞTİ. BÖYLESİ HERKESİN İŞİNE GELİYORDU.
HATTA BİR RİVAYETE GÖRE ÇIKAR BİRLİĞİ BİLE YAPILMIŞTI. SAVAŞIN BİTMESİNİ BEKLERKEN SUCUK KARŞILIĞI TÜTÜN TİCARETİ YAPIYORLARDI. BU BİLE YETERDİ, SAVAŞTAN BİRAZ OLSUN UZAKLAŞMAK!
FAUCHEUX DE BU TİCARETTEN PAY ALIYOR OLSA GEREKTİ. KESİN ONU ORAYA GÖNDEREN YÜZBAŞI DA İŞİN İÇİNDEYDİ. ÇEVİRDİKLERİ DALAVERE ORTADAYDI, HANSLARLA ÇAKTIRMADAN AL GÜLÜM VER GÜLÜMDÜLER.
FAUCHEUX BİR SÜRE ÖNCE YARALANMIŞ, İYİLEŞİP BİRLİĞE DÖNELİ PEK OLMAMIŞTI. İLERİ HATLARDAKİ ASKERLER HASTANELERDEN ÇALINAN KOKAİNİ ÇAY KAŞIĞIYLA ZIKKIMLANIYORDU. HANSLARIN DA KOKAİNE BURUN KIVIRMADIĞINDAN ADI GİBİ EMİNDİ. BINET'NİN KARMAKARIŞIK AKLINDAN BUNLAR GEÇİYORDU.
GEÇİYORDU GEÇMESİNE AMA HİÇBİRİ UMURUNDA DEĞİLDİ! ONU DELİĞİNDEN ÇIKARTAN ASIL ŞEY MERAKTI. FAUCHEUX KESİN BİR YERLERDE SAKLANIYORDU. TABİİ EĞER OYUNBOZANLIK EDEN BİRİ YÜZÜNDEN CANINDAN OLMADIYSA. HENÜZ RUHUNU SATMADIĞI İÇİN TEZGÂHLARINA TAŞ KOYAN BİRİ. BELKİ DE BINET TAMAMEN AKLINI KAÇIRMIŞTI DA SAÇMALIYORDU. TABİİ BU DA MÜMKÜNDÜ.

FAUCHEUX!
TAC
TAC
TAC
TAC
TAC
TAC TAC TAC...
TAC TAC TAC
TAC TAC
AAA
AAAAAA
MAKİNELİ TÜFEK AZ İLERİDE, YIKINTILARIN ARASINA GİZLENMİŞTİ. ATEŞ KISA SÜRDÜ. BINET'NİN KARNINA BEŞ MERMİ İSABET ETTİ. MERMİLER KOLAYLIKLA ETİNE GİRİP, BAĞIRSAKLARINI VE CİĞERLERİNİ DELİK DEŞİK EDEREK VÜCUDUNDA ÖLÜMCÜL YARALAR AÇTILAR. BINET BİR YARILMA, KELİMELERLE TARİFİ İMKÂNSIZ BİR ACI HİSSETTİ. ASLINDA HİSSETTİĞİ, ACIDAN DA ÖTE BİR ŞEYDİ, ÖYLE Kİ CANI NEREDEYSE YANMIYORDU BİLE, AMA KURTULUŞU OLMADIĞINI BİLİYORDU.

SAAT 4:25'DE DİZLERİNİN ÜZERİNE ÇÖKTÜ, BACAKLARI TUTMUYORDU. HIZLA BOŞALAN KANI PALTOSUNA DOLUŞUYORDU. RAHATSIZ EDİCİ BİR HİSTİ BU. SICAK KANI, SOĞUK HAVADA HIZLA DONUYORDU. BUZ GİBİ BİR RÜZGÂR SAVAŞ MEYDANINI YALARKEN, BINET İLK SAATLERİNİ YAŞAYAN YENİ GÜNÜ DÜŞÜNMEDEN EDEMEDİ. SABAHI EDEBİLECEK MİYDİ? GÜNEŞİN DOĞUŞUNU GÖREBİLECEK MİYDİ? GÖRÜLESİ, YAŞANASI MIYDI TÜM BUNLAR? DEĞER MİYDİ? BİR SÜRE DÜŞÜNDÜ VE KORKUNUN ECELE FAYDASI OLMADIĞINI ANLADI; DÜŞÜNMEYİ DE BIRAKTI.
YAŞADIĞI BİNAYI GÖRDÜ...
DUFAYEL
DUL SARCELLE'İ GÖRDÜ; BIRGNONLARI, FLOCARDLARI, MAGNINLERİ VE O İĞRENÇ OĞULLARINI, BROZILLE'İ GÖRDÜ. HEPSİ ORADAYDI... HEPSİ HALLERİNDEN MEMNUN GÖRÜNÜYORLARDI.

SABAHIN İLK SAATLERİNDE KARŞISINDA BİR ASKER BELİRDİ. YAĞMURUN KESİLDİĞİNİ FARK ETTİ, ASKERİN SURATINDAKİ MASKEYİ DE. MASKE PEK BİR GÜLÜNÇTÜ. ORTALIKTAKİ GAZ KOKUSUNU ALMIYORDU TABİİ, ÇOKTAN ÖLMÜŞTÜ.
DİKKATLE İNCELEDİM ETRAFI, AYNEN BANA EMREDİLDİĞİ GİBİ... VE GÖRDÜM: YIKINTILARI, MAKİNELİ ALMAN'I, TOP MERMİSİNİN AÇTIĞI ÇUKURU VE DİBİNDEKİ FAUCHEUX'YÜ, ÇAKILMIŞ ALMAN UÇAĞINI VE BÜTÜN BUNLARLA ARTIK İŞİ KALMAMIŞ BINET'Yİ. EN ÖN SIRALARDAYDIM. TİYATRODAKİ GİBİ. SONRA MANZARAYA GAZLAR DA EKLENDİ. BUNUN ÜZERİNE AYRILDIM ORADAN.
GERİ DÖNDÜĞÜMDE YÜZBAŞININ EMİRLERİ DOĞRULTUSUNDA GÖRDÜĞÜM HER ŞEYİ EN İNCE AYRINTISINA KADAR RAPOR ETTİM. YÜZBAŞI, UMURSAMAZ BİR İFADEYLE, "PEKİ..." DEDİ VE GİTTİ.
ARADA YÜZBAŞI DEĞİŞTİ, YENİSİ GELDİ. KURMAY HEYETİNİN AKLINDAN NELER GEÇTİĞİNİ BİLEMEM AMA ÜÇ GÜN SONRA TOPÇU KUVVETLERİ -BİZİMKİLER- YIKINTILARI HAVAYA UÇURDU. İLERİ KARAKOLDAN GERİYE HİÇBİR ŞEY KALMADI. FAZLA SORUN ÇIKARIYORDU, KONUMU BERBATTI...

BİRKAÇ GÜN SONRA...
AMAN ALLAHIM!... ÇOCUK BU! ASKER KIYAFETİ GİYMİŞ BİR VELEDİ ÖLDÜRMÜŞÜM. İYİ AMA BURAYA KADAR GELMEYİ VE ELİNDE TÜFEKLE HATLAR ARASINDA DOLAŞMAYI NASIL BAŞARDI Kİ?
ÇOCUKLAR ASKERCİLİK OYNAMAYI ÇOK SEVER. ÇOCUKLUĞUMUZDAN BİZE KALAN TEK ŞEY BU DEĞİL MİDİR ZATEN? ASKERCİLİK OYNAMAK...
ÜZERİNDE BİR DEFTER VAR, FAUCHEUX ADINDA BİR FRANSIZ ASKERİNİN NOT DEFTERİ. VELET ÜNİFORMAYLA BİRLİKTE BUNU DA ÇALMIŞ OLMALI.
DEMEK Kİ FAUCHEUX DENEN ADAM ÇOKTAN ÖLMÜŞ. BENİMSE ÖDÜM PATLIYOR, YARINI GÖREMEMEKTEN KORKUYORUM.

Asker çamura bata çıka ilerliyor... Eli kolu dolu: Kollarında iki "karavana" –çorbanın dumanı tütüyor–, şarap mataraları, omuzlarına çaprazlama asılmış ekmekler ve konserve et dolu azık çantaları. Ötekilerin yemek beklediği siperin diğer tarafına götüren sıçan yolunu arıyor. Neredeyse kabak gibi ortada ve bu aklını başından almış durumda. Yolunu şaşırmış ama hâlâ ölümcül birkaç serseri kurşun dizlerinin hizasından geçerek askerin postallarının da gömüldüğü sarı çamura saplanıyorlar. Hava henüz karanlık. Ufukta ışık belli belirsiz, ara ara bir çeşit şimşek ya da daha kuvvetli bir dizi ışık parlayıveriyor ve o boğuk gürleme, kulak verince insanın karnını ağrıtan o kesintisiz uğultu her yerde. Yukarda ortalık kızışmış durumda, bu kesimdeyse hep diyorlar ya, ortalık süt liman. Bazen bizim topçuların acele etmeden karşılık verdikleri rutin atışlar duyuluyor. Ortalıkta üzerine kurşun sallanacak kimse göremeyince bunalan Hans'tan daha tehlikeli ne olabilir ki?...

Askerin aklında sadece bu var ve bir an önce sıçan yolunu bulup kendini sağlama alma telaşında. Üstelik bir yandan da çorba soğuyor! Aman vermeyen soğukta, su içindeki ayakları ve paltosunun kaskatı kesilmiş yakası bir türlü aklından çıkmıyor...

Kafasına tam oturmamış kaskı, her adımda, buz kesmiş sağ kulağına çarpıyor, kulağı kırıldı kırılacak, lanet olası teçhizat! Vatan için çarpışan vergi mükellefine reva görülen bu, zerre kadar saygı duyan yok! Birden, iyice yükselip salına salına düşmeye başlayan işaret fişeğinin ortalığı gündüze çevirmesiyle kendi kendine yaptığı muhasebeyi kısa kesmek zorunda kaldı. Şaşkın şaşkın dolanıp durduğu yetmezmiş gibi, dört dörtlük bir hedef tahtasına dönüvermişti. Arkasının gelmesi an meselesiydi artık, nitekim mitralyözün ortalığı taramaya başlamasıyla yere yüzükoyun uzanması bir oldu. Dipçiği tam böbreklerinin üstüne denk geldi, canına okuyor bu haliyle. Güzelim çorba toprağa yayılmaya başladı, bir yandan da etsuyunun ılıklığını kalçalarında hissediyor. Tüfeğini hizalamak için uğraşıyor fakat mataraların kayışları nedeniyle işi zor, üstüne üstlük parmakları da çamur içinde. Hali içler acısı! Ne yapacağını bilemez halde, telaştan eli ayağına dolaşmışken bir milim dahi kıpırdamaması kendi çıkarına! Yanına yöresine yağan kurşunun haddi hesabı yok. Daha iki dakika önce yaprak kıpırdamazken ortalık birden ana baba gününe dönüvermiş. Kurşunlar uzandığı yerin hemen birkaç santimetre ötesinde toprağa gömülüyor. Kesin bir tane yiyecek şimdi, kaçışı yok, tam bir salak gibi boylu boyunca çamura... boka batmış halde kurşunu yiyecek... amma da kokuyor ha!... Çok yakınında Hans'ın biri çürüyordur kesin! Bir vakit sonra cesetler kimsenin umurunda değil, Fransız'ı Alman'ı sağda solda yığılmış halde o kadar çoklar ki üstlerine basa basa ilerliyorlar artık, gömmekle bile uğraşmıyorlar... Bir arada yaşamaya alışınca faydalı oldukları bile söylenebilir, elindeki bidonu istihkâm duvarından sarkan bacağın ucuna asıverirsin... de bu seferkinin yaydığı koku dayanılır gibi değil! Düştüğü pusuya kıyasla buna dert bile denmez tabii. Parmağını oynatsa hali harap, öte yandan oraya kök salacak durumu da yok... yine de bir saat orada öylece bekledi, en az. Vücudun korkudan taş kestiği böyle anlarda zamanı kestirmek de hiç kolay değil. Vücudundaki yegâne hareket, sırtı boyunca uzanan bitler bulvarında, orası kaynıyor. Bu asalaklar da tıpkı sıçanlar ve bok gibi, çaresiz, alışılanlar arasında. 75'lik top da karıştı şimdi işe, konserin bütün gece hatta bütün gün sürmesi işten bile değil. Biraz ötesine düşen havan topunun şarapnelleri dört bir yana saçılırken yerden kaldırdığı toprak ve çamur da patır patır üstüne dökülüyor. Asker, ellerini miğferine kenetlemiş, ensesini koruma gayretinde. Gel de bu haline gülme, toprağı hallaç

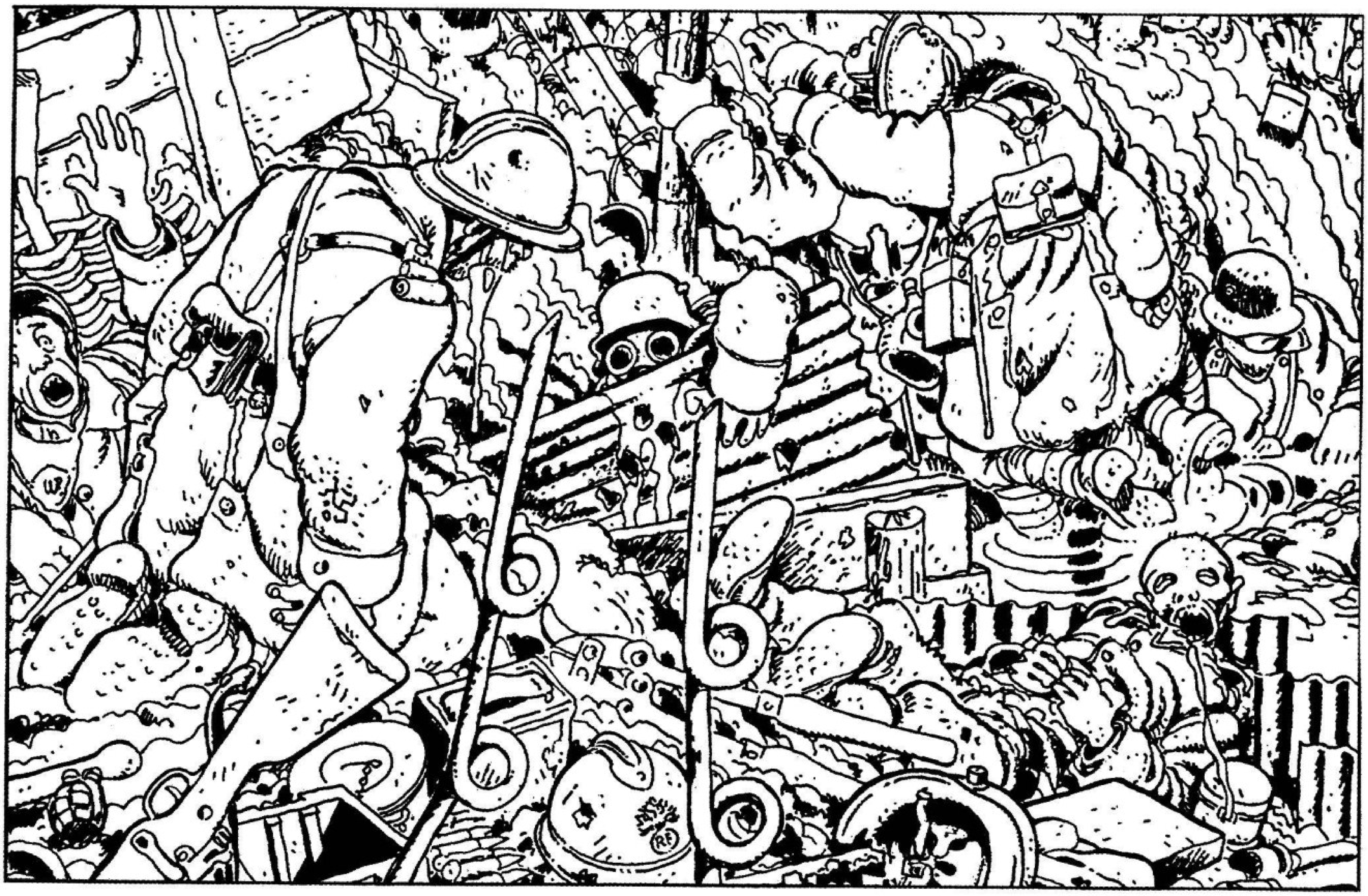

pamuğu gibi atan demir parçaları yumuşacık ete gömülmek isteyince... kafanda miğferin olsa kaç yazar! Ateş iyice kızıştı. Kirişi kırmak şart! Şu lanet olasıca sıçan yolu nerede, siperi, sığınağı?
Gün doğuyor. Savaş iştahı biraz azalır gibi, hah kesildi işte. Şimdi etrafta ne var ne yok görülüyor, asker gece boyunca ellerinin bir ölünün karnına gömülü vaziyette durduğunu ancak fark ediyor. Çamur sandığıysa, çürümüş ve iltihap yuvası etten başka bir şey değil. İstediğin kadar alışmış ol, iğrençlik artık seni tiksindirmese de, yarılan vücutlardan ortalığa saçılan sıcak bağırsaklara aşina olsan da, bu kadarına tahammül etmek pek mümkün değil. Ya hastalık kaparsa? Ya ellerinde bir kesik var idiyse? Tetanos, kangren, adını bilmediği bir dolu başka hastalık. Aklına ilk gelen su aramak... Orada bulup bulacağı sulu çamur.
Nihayet yolun ucunu bulup kendini içeri atabildi. Vardığında diğerleri dökülen çorba ve çamura bulanmış ekmek için hay huy ettiler ama yine de getirdiklerini zıkkımlandılar.
Asker bütün sabahı su arayarak geçirmesine rağmen, bulamayınca ellerini parkasının eteklerine sürte sürte temizledi.
Bu hikâye Verdun'de geçmiş. Bana anlatan büyükannem: Büyükbabamın hikâyesi. Ben beş yaşındaydım, dedem savaşı baştan sona yaşamış, gaza da maruz kalmıştı. O zamanlar, hatırladığım, kitabı mutfak masasında açık halde uyuklardı. Acaba unutmuş muydu? Bahsini hiç açmazdı... ama ben, gece onun korkularına ortak oluyordum. Çürümüş ölü ve iki eli onun karnına gömülü büyükbabam. Ölüm döşeğinde, başucuna duası için gelen papazı elini tersiyle itmişti. Demişti ki, eğer tanrı var olaydı, savaşlar olmazdı, yaşadıklarımız sadece saçmalıktan ibaretti. Başından geçenler kendisinde derin izler bırakmıştı, bu su götürmez. Ondan bir sene sonra, büyükannem de göçtü.
İçinde birkaç resim de olan okuduğum ilk doğru dürüst kitabımda, siperde dahi sahibini yalnız bırakmayan, hep yanında savaşan, Almanları ısıran, savaşın sonunda (bütün savaşı tek başına kazandıktan sonra) güzel nişanlısına kavuşan yüzbaşı sahibini kurtaran bir köpeğin namzetlik öyküsü anlatılıyordu. Kitabın adı ve yazarını hatırlamıyorum ama konuştukça aklıma bazı bölümleri geliyor. Bu "rastgele" okuduğum ilk kitaptı. Sonraları aynı meseleyi deşen... *Ateş'ten* tutun da *Tahtadan Haç'a* varana, *Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* ve *Çelik Fırtınası*'nı da unutmadan, en bilinenleri bunlar olmak üzere çeşitli başka kitaplar da okudum. Hepsinin içinde, gönlümdeki yeri ayrı olanlarsa Gabriel Chevalier'nin *Korku'su* ile *Gecenin Sonuna Yolculuk*'un ilk birkaç bölümüydü. Dedemse elinde bidonları ve ekmeği, ölünün üstüne uzanmış haliyle hep gözlerimin önünde.
Sık sık, "sakallılarla uğraşmayı hâlâ bitiremedin mi? Sen ne zaman çıkacaksın siperinden?..." gibi soruların muhatabı oluyorum. Beni çevreleyen gazilere, kartpostallara, berelere, madalyalara, Zafer Takı'na asılan bayraklara, 11 Kasım'a dair bu sorular elbet... Korkarım, hâlâ kendi siperlerimizdeyiz. Doğuda, batıda... Mevziler arasında, çatışmaların patlak verdiği no man's land'in tam ortasında! Aslına bakılırsa, tüm bunların içinde, 14-18 Savaşı'nın tuttuğu yer SAVAŞ'ınkine kıyasla bir hiç. Çakaralmazdan nükleer başlığa vardık işte. Beni asıl kaygılandıransa kapımızda bekleyen savaşlar.

TARDI

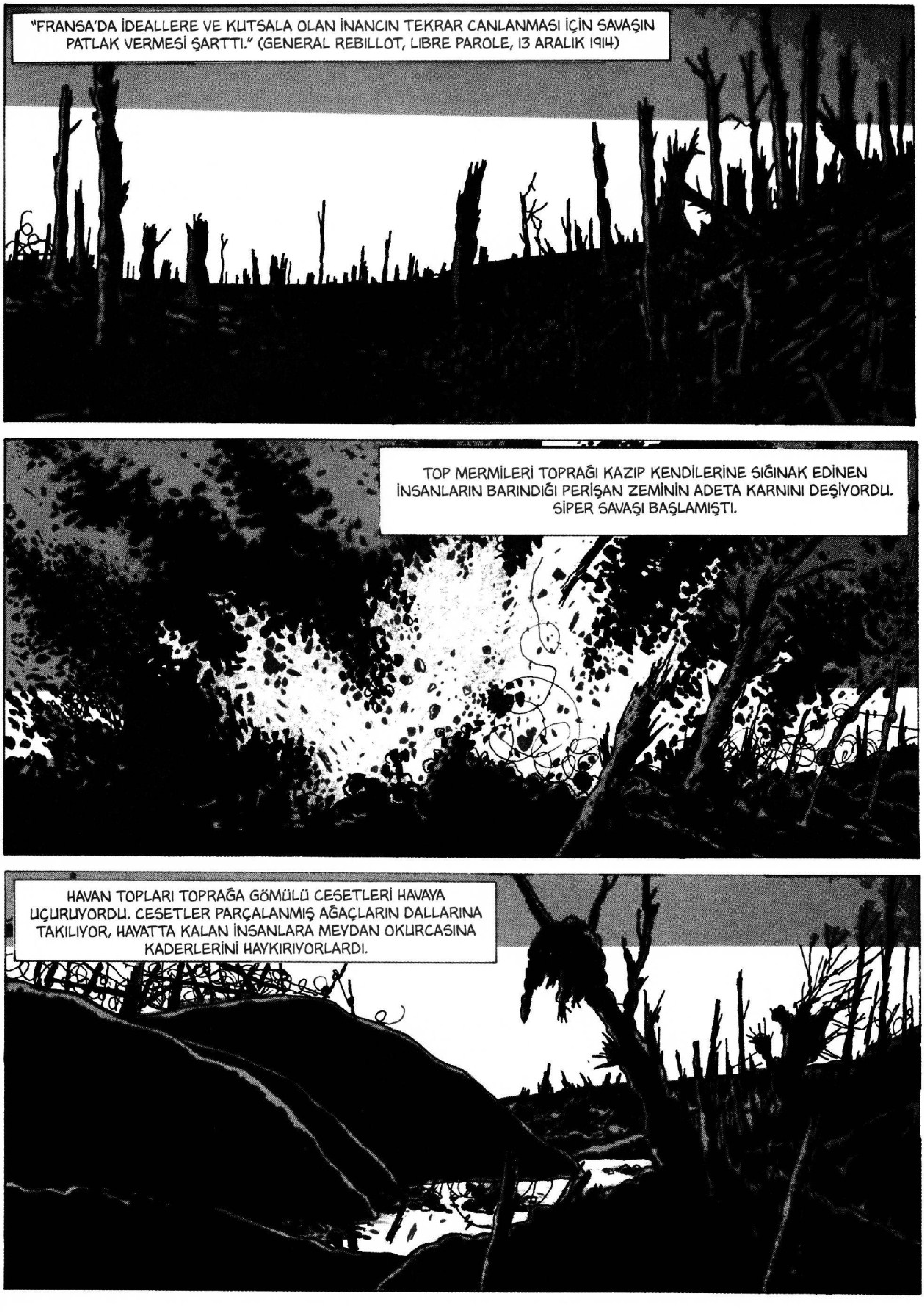
"FRANSA'DA İDEALLERE VE KUTSALA OLAN İNANCIN TEKRAR CANLANMASI İÇİN SAVAŞIN PATLAK VERMESİ ŞARTTI." (GENERAL REBILLOT, LIBRE PAROLE, 13 ARALIK 1914)
TOP MERMİLERİ TOPRAĞI KAZIP KENDİLERİNE SIĞINAK EDİNEN İNSANLARIN BARINDIĞI PERİŞAN ZEMİNİN ADETA KARNINI DEŞİYORDU. SİPER SAVAŞI BAŞLAMIŞTI.
HAVAN TOPLARI TOPRAĞA GÖMÜLÜ CESETLERİ HAVAYA UÇURUYORDU. CESETLER PARÇALANMIŞ AĞAÇLARIN DALLARINA TAKILIYOR, HAYATTA KALAN İNSANLARA MEYDAN OKURCASINA KADERLERİNİ HAYKIRIYORLARDI.

ADIM ERNST WOHLGEMUT. İLERİ KARAKOLDA TEK BAŞIMA GÖZCÜLÜK YAPIYORUM. DÜN, HAVA KARARIRKEN BİR FRANSIZ ASKERİ SÜRÜNEREK KARAKOLA YAKLAŞTI. GÖRÜŞ ALANIMDAYDI. UZUN UZUN SEYRETTİM ONU. UZAKLAŞIRSA ATEŞ ETMEMEYE KARARLIYDIM AMA YAKLAŞTI İŞTE. DOSDOĞRU SIĞINAĞIMA İLERLEDİ. YÖN DEĞİŞTİRİR DİYE BEKLEDİM. DAHA DA YAKLAŞINCA ATEŞ ETTİM. BİR, BİLEMEDİN İKİ METRE KALMIŞTI ARAMIZDA. ÇARESİZLİKTEN, SIRF SAVAŞTAYIZ DİYE, İSTEMEYE İSTEMEYE ÖLDÜRDÜM ONU.
ADIM PAUL CARPENTIER. DUFOUR'UN HAYKIRIŞLARINI DİNLEDİM BÜTÜN GECE. İLERİ GÖZCÜ KARAKOLUNDA BİRLİKTE NÖBETTEYDİK. NÖBET DEVRİNE KADAR YERİMİZİ TERK ETMEMEMİZ EMREDİLMİŞTİ. DUFOUR KARŞIDAN GELEN SESLER DUYUNCA, ON, ON BEŞ METRE ÖTEMİZDEKİ HANSLARIN NE DÜMEN ÇEVİRDİĞİNİ ÖĞRENMEK İÇİN SÜRÜNEREK YERİNDEN ÇIKTI. KARNINDAN VURULDUĞUNU GÖRDÜM. YERİMDEN KIMILDAYAMADIM. KORKMUŞTUM. HEM ZATEN YERİMDEN AYRILMAMAM EMREDİLMİŞTİ. BÜTÜN GECE BAĞIRDI. BANA KÜFÜRLER SAVURDU, ORDUYA KÜFÜRLER SAVURDU, KENDİ ANNESİNE BİLE KÜFRETTİ. ARTIK TEK BİR ŞEY İSTİYORUM: GELİP BENİ DE ÖLDÜRSÜNLER.
DUFOUR, HEP OLDUĞU GİBİ, ŞAFAK SÖKERKEN ÖLDÜ. VADESİ DOLMADAN HEMEN ÖNCE, KISA DA OLSA YENİDEN HUZURA ERDİ. ACILARI BİRKAÇ SANİYELİĞİNE DİNDİ, SON BİR KEZ HAYATIN TADINI ALIP, CAN VERDİ. ÇOĞU ZAMAN GÜNDOĞUMU BÜTÜN GECE BOŞ YERE ACILAR ÇEKEN ÖLÜM MAHKÛMLARININ NİHAYET SON NEFESLERİNİ VERDİKLERİ ANA DENK GELİR.

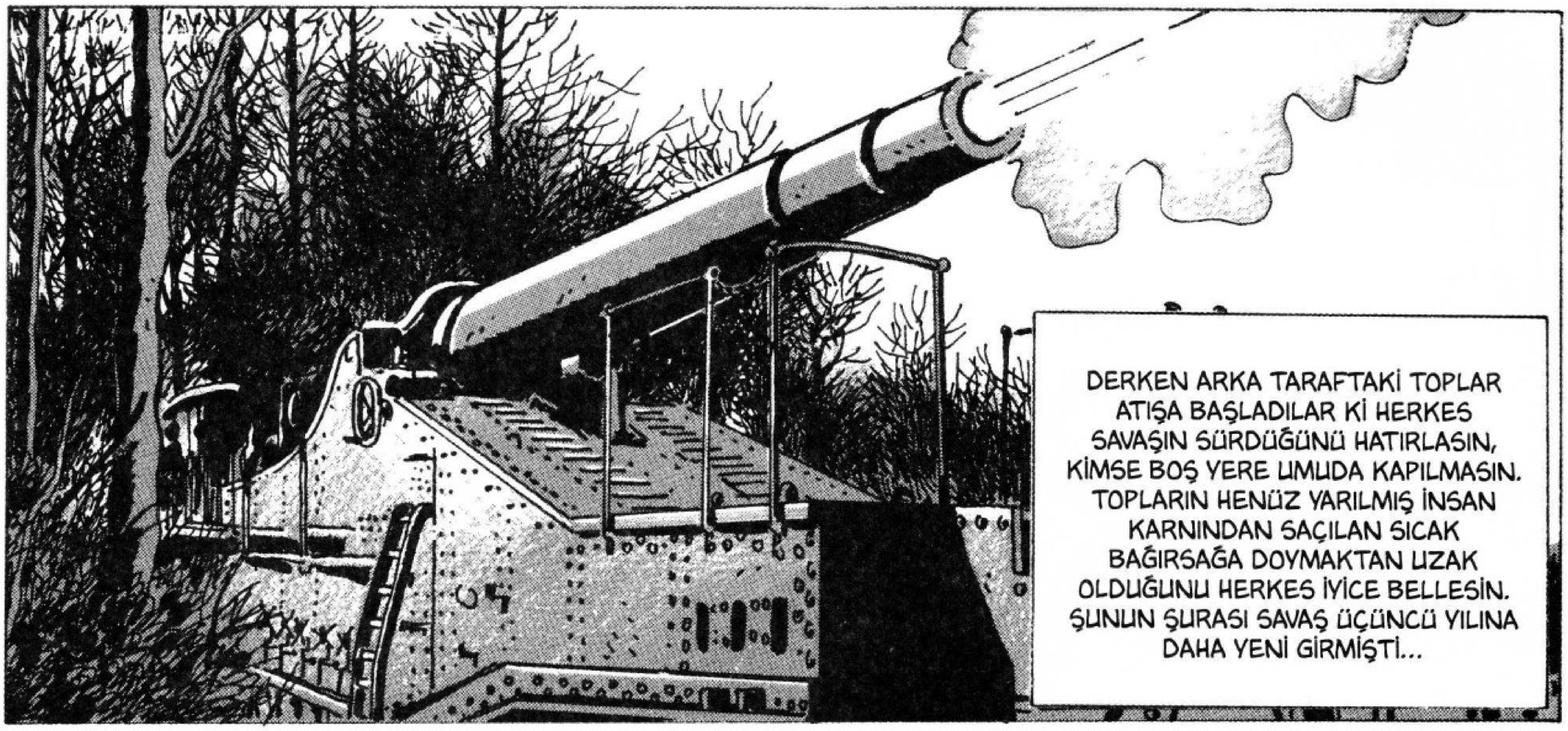
DERKEN ARKA TARAFTAKİ TOPLAR ATIŞA BAŞLADILAR Kİ HERKES SAVAŞIN SÜRDÜĞÜNÜ HATIRLASIN, KİMSE BOŞ YERE UMUDA KAPILMASIN. TOPLARIN HENÜZ YARILMIŞ İNSAN KARNINDAN SAÇILAN SICAK BAĞIRSAĞA DOYMAKTAN UZAK OLDUĞUNU HERKES İYİCE BELLESİN. ŞUNUN ŞURASI SAVAŞ ÜÇÜNCÜ YILINA DAHA YENİ GİRMİŞTİ...

25 KASIM 1916...

ONBAŞI LECERF TEL ÖRGÜLERİN DURUMUNU DENETLEMEK ÜZERE İKİ CEPHE ARASINA GÖNDERİLDİ.

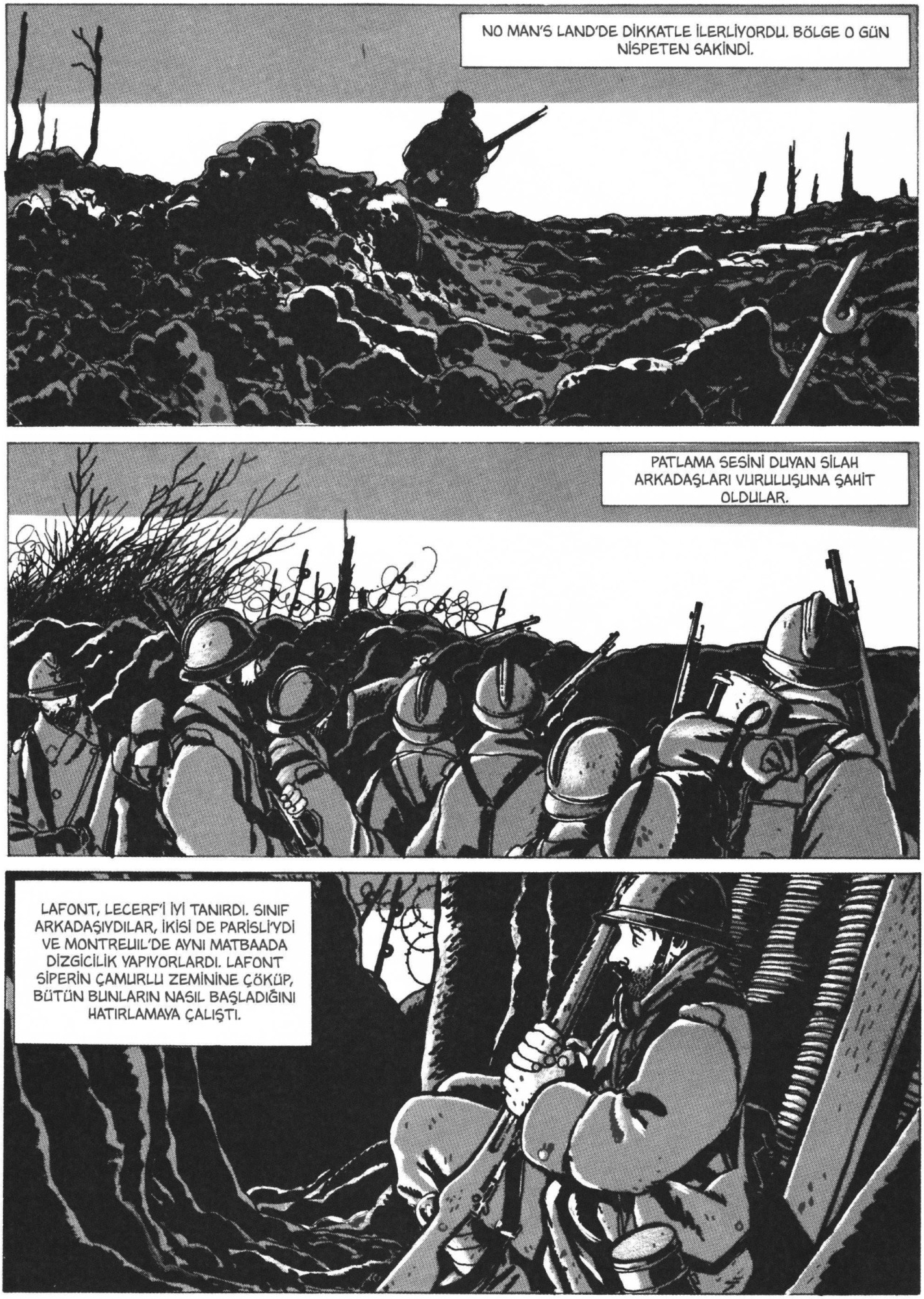
NO MAN'S LAND'DE DİKKATLE İLERLİYORDU. BÖLGE O GÜN NİSPETEN SAKİNDİ.
PATLAMA SESİNİ DUYAN SİLAH ARKADAŞLARI VURULUŞUNA ŞAHİT OLDULAR.
LAFONT, LECERF'İ İYİ TANIRDI. SINIF ARKADAŞIYDILAR, İKİSİ DE PARİSLİ'YDİ VE MONTREUIL'DE AYNI MATBAADA DİZGİCİLİK YAPIYORLARDI. LAFONT SİPERİN ÇAMURLU ZEMİNİNE ÇÖKÜP, BÜTÜN BUNLARIN NASIL BAŞLADIĞINI HATIRLAMAYA ÇALIŞTI.

O GÜN HAVA SICAK VE KASVETLİYDİ. KAYGI VERİCİ SÖYLENTİLER DOLAŞIYORDU ORTALIKTA: ORADA, DOĞUDA PATLAK VERMESİ OLASI SAVAŞ SÖYLENTİLERİ. ŞU SUİKAST HİKÂYESİ, BİR AY ÖNCE SARAYBOSNA'DA ÖLDÜRÜLEN ARŞİDÜK. HER ŞEY ESKİSİ GİBİ SÜRÜP GİDEBİLİRDİ, FAKAT TARİH 2 AĞUSTOS 1914'TÜ, GÜNLERDEN DE PAZAR!
İNSANLAR DUVARIN DİBİNDE TOPLAŞMIŞ, HEYECAN İÇİNDE ARALARINDA BİR ŞEYLER KONUŞUYORLARDI. DUVARDA YENİ YAPIŞTIRILDIĞI BELLİ OLAN BİR AFİŞ VARDI. EL KOL HAREKETLERİ İÇİNDE BİRBİRLERİNE SORULAR SORUYOR, AFİŞLE İLGİLİ YORUMLAR YAPIYORLARDI...
VINS ET LIQUEURS
KARA KUVVETLERİ VE DENİZ KUVVETLERİ
MİLLİ
SEFERBERLİK ÇAĞRISI
SEFERBERLİK BAŞLANGIÇ TARİHİ: 2 AĞUSTOS 1914
BİR ANDA DÜNYA BAŞIMA YIKILDI.

İNSANOĞLUNUN KENDİ BAŞINA BELA ETTİĞİ EN BÜYÜK FELAKETİN TELLALIYDI AFİŞ: SAVAŞIN! BAŞKA ZAMAN OLSA YAN YANA BİLE GELMEKTEN SAKINAN İNSANLAR ÜZÜLECEKLERİ YERDE, KENDİLERİNDEN GEÇERCESİNE NEFRET BİRLİĞİ ETMİŞTİ. CANINA OKUYACAKLARINDAN EMİN OLDUKLARI ALMANLARA, HANSLARA KARŞI BESLEDİKLERİ NEFRETİN BİRLİĞİ.

PARİS'E!... BERLİN'E!... BİRKAÇ GÜN İÇİNDE OLAN OLDU, AVRUPA HALKLARI HİÇ TEREDDÜTSÜZ BU NEFRET DALGASINA KAPILDILAR. İNSANLAR HUZUR DOLU İŞLERİNİ BIRAKIP FABRİKALARINI, BÜROLARINI TERK ETTİLER. HEPSİ DİLEDİĞİNCE ÖLDÜRÜP, ZAFER GANİMETİYLE EVLERİNE DÖNMENİN HESABINI YAPIYOR, KÂRLI ÇIKACAKLARI ASKERİ SEFERİN HEYECANINI YAŞIYORDU. ÜSTELİK UZUN SÜRECEĞE BENZEMİYORDU, HEM HAVA DA MÜSAİTTİ. VARSIN AŞIRI SICAK OLSUN, YANLARINA BİRAZ NANE LİKÖRÜ VE ŞEKER ALIP DÜŞÜVERİRLERDİ YOLLARA.

SEFERBERLİK ÇAĞRI
"İNSANOĞLU KOYUNDAN FARKSIZDIR. ORDULARI VE SAVAŞLARI MÜMKÜN KILAN BUDUR. ÖLENLER AHMAK UYSALLIKLARININ KURBANI OLURLAR." (GABRIEL CHEVALIER. KORKU)

KAFENİN BİRİNDE, BİR GRUP İNSAN MİLLÎ MARŞI SÖYLEMEYE KOYULDU. DİĞER MÜŞTERİLER DE AYNI VATANPERVER DÜRTÜLERLE HAZIROLA GEÇİP ONLARA EŞLİK ETTİLER. SADECE İHTİYARIN TEKİ KALKMADI AYAĞA. NEDEN? O AN HERKESİ YAKIP KAVURAN COŞKUYU PAYLAŞMIYOR MUYDU? AKLI BAŞINDAN GİTMEYEN BİR TEK O MUYDU? GEÇMİŞ YIKIMLARI MI HATIRLAMIŞTI YOKSA?
İHTİYARI ALMANYA HESABINA İSPİYONLUKLA SUÇLADILAR; NE HAİNLİĞİ KALDI NE DE HANSLIĞI.
O PAZAR GÜNÜ, KAFENİN ÖNÜNDE, ÖLÜME SUSAMIŞ KALABALIĞIN COŞKUSUNU PAYLAŞMAMANIN AĞIR BEDELİNE ŞAHİT OLDUM...

LAFONT, SİPERİN BİR KÖŞESİNDE, TEK BAŞINA DERİN DERİN BUNLARI DÜŞÜNÜYORDU. SAVAŞ BAŞLAYALI GEÇEN İKİ YILDA SAYISIZ ÇATIŞMAYA KATILMIŞTI. BİRLİĞİ, VERDİĞİ KAYIPLAR YÜZÜNDEN BAŞTAN AŞAĞI YENİLENMİŞTİ. İLK GÜNDEN KALANLARIN SAYISI YOK DENECEK KADAR AZDI. LAFONT BUNLARDANDI, ÇOKTANDIR ÇAMURA, KORKUYA VE ÖLÜME ALIŞMIŞTI.
TEK BAŞINA DÜŞÜNCELERE DALDIĞI YERİN YAKININA BİR TOP MERMİSİ DÜŞTÜ.
ER LAFONT 25 KASIM 1916 GÜNÜ ÖLDÜ.

MART 1917
BAZILARININ GEBERDİKLERİNİ GÖRMEK İNSANIN HOŞUNA GİDİYOR. MESELA, ŞU SEDYENİN ÜZERİNDE DARMADAĞIN HALDE GÖTÜRDÜKLERİ HERİFİN ÖLÜMÜNE ÜZÜLDÜM DESEM YALAN OLUR!

ADAMIN ADI GASPARD'DI. PARA İÇİN SIÇAN AVLARDI: KUYRUK BAŞINA BEŞ KURUŞ. BİZE KALİTESİZ İÇKİ SATAR, KAÇAKÇILIĞIN HER TÜRLÜSÜNE BULAŞIRDI.

BİR GECE YERALTI SIĞINAĞINI SU BASINCA GARİBANIN BİRİ BOĞULDU. GASPARD ADİSİ PAÇAYI KURTARMAYI BECERDİ.

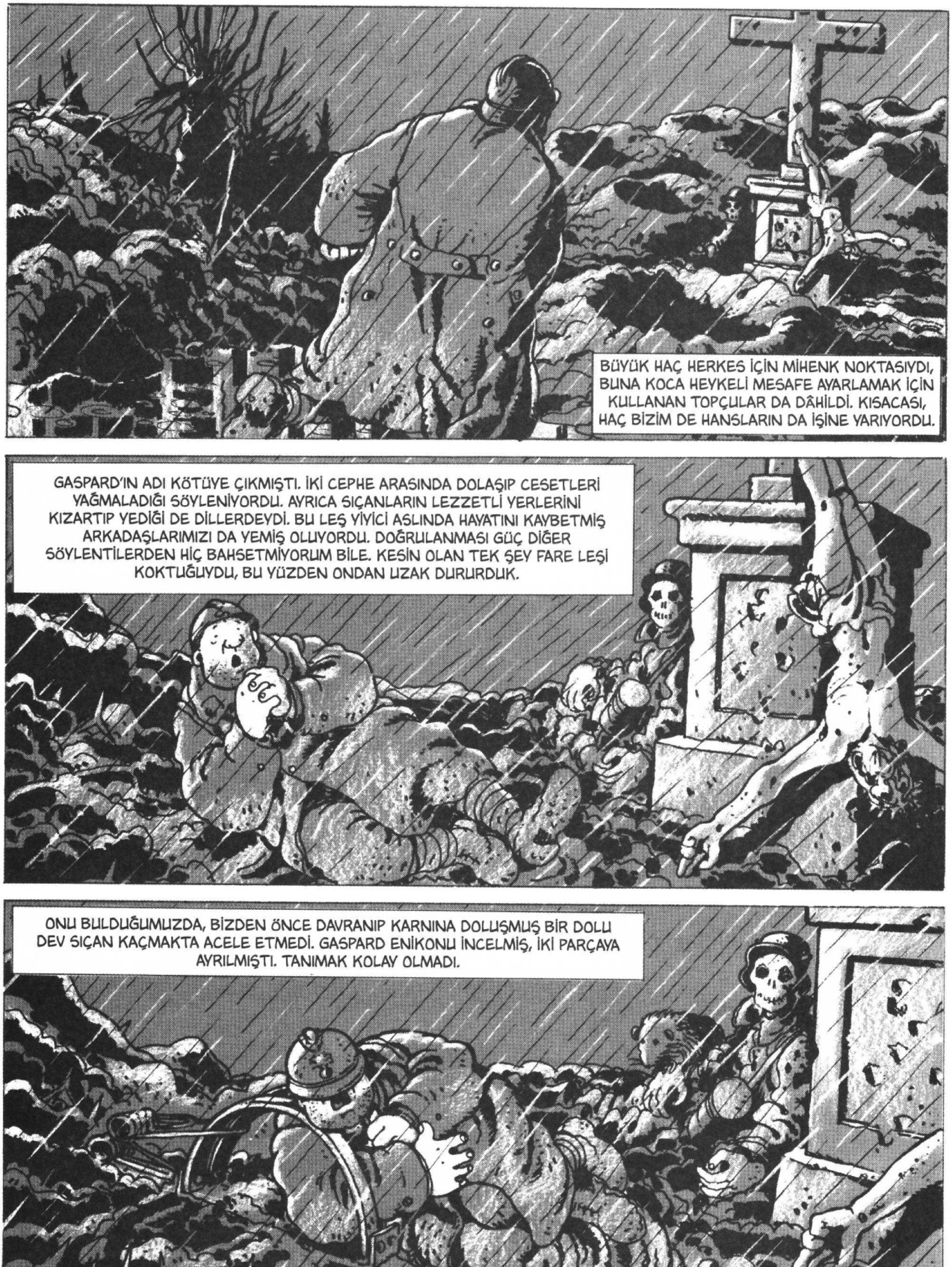
BÜYÜK HAÇ HERKES İÇİN MİHENK NOKTASIYDI, BUNA KOCA HEYKELİ MESAFE AYARLAMAK İÇİN KULLANAN TOPÇULAR DA DÂHİLDİ. KISACASI, HAÇ BİZİM DE HANSLARIN DA İŞİNE YARIYORDU.
GASPARD'IN ADI KÖTÜYE ÇIKMIŞTI. İKİ CEPHE ARASINDA DOLAŞIP CESETLERİ YAĞMALADIĞI SÖYLENİYORDU. AYRICA SIÇANLARIN LEZZETLİ YERLERİNİ KIZARTIP YEDİĞİ DE DİLLERDEYDİ. BU LEŞ YİYİCİ ASLINDA HAYATINI KAYBETMİŞ ARKADAŞLARIMIZI DA YEMİŞ OLUYORDU. DOĞRULANMASI GÜÇ DİĞER SÖYLENTİLERDEN HİÇ BAHSETMİYORUM BİLE. KESİN OLAN TEK ŞEY FARE LEŞİ KOKTUĞUYDU, BU YÜZDEN ONDAN UZAK DURURDUK.
ONU BULDUĞUMUZDA, BİZDEN ÖNCE DAVRANIP KARNINA DOLUŞMUŞ BİR DOLU DEV SIÇAN KAÇMAKTA ACELE ETMEDİ. GASPARD ENİKONU İNCELMİŞ, İKİ PARÇAYA AYRILMIŞTI. TANIMAK KOLAY OLMADI.

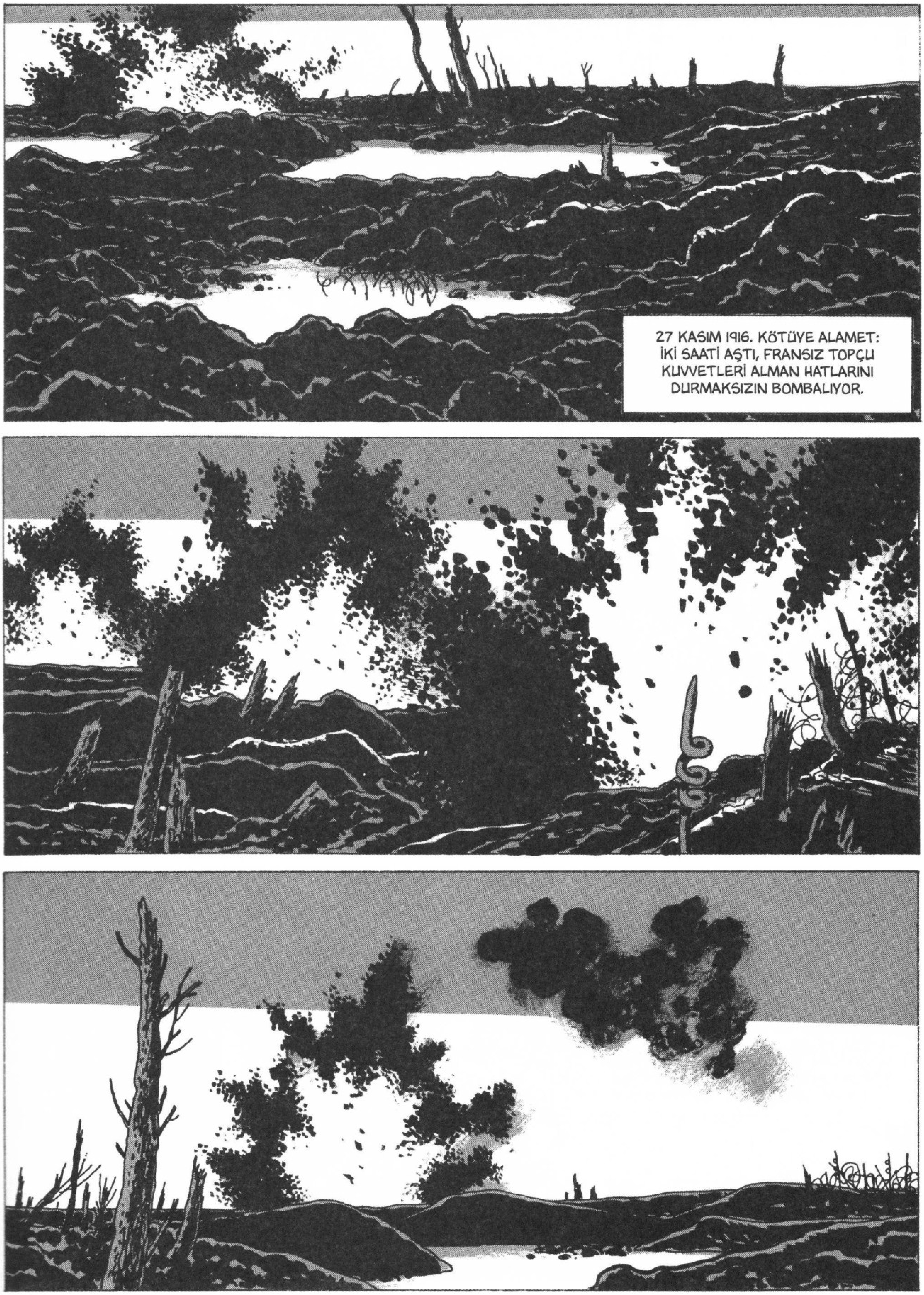
27 KASIM 1916. KÖTÜYE ALAMET: İKİ SAATİ AŞTI, FRANSIZ TOPÇU KUVVETLERİ ALMAN HATLARINI DURMAKSIZIN BOMBALIYOR.

BİR GECE ÖNCEKİ BAŞARISIZ GİRİŞİMLERE RAĞMEN, 115. PİYADE ALAYI DÜŞMAN SİPERLERİNE SALDIRI HAZIRLIKLARI YAPIYOR. ASKERLER BİTKİN DURUMDA. 20. BÖLÜK ARKA HATTA DESTEK KUVVET OLARAK BEKLİYOR.

ÖN SAFTAKİ 3. BÖLÜK SAAT 16:30'DA SALDIRIYA GEÇECEK. ASKERLER EMİR BEKLİYOR. ŞİMDİLİK TOPÇU BİRLİĞİNİN HAZIRLIK ATEŞİ DEVAM EDİYOR.

ADIM JEAN DESBOIS. TOPÇU BİRLİĞİ ATEŞİ KESTİĞİNDE TAARRUZ EDECEK 3. BÖLÜKTENİM. SİPERDEN DIŞARI ÇIKTIĞIMIZDA AÇIKTA KALIP, ALMAN MAKİNELİLERİNİN MERMİLERİNE HEDEF OLACAĞIZ. DÜN VE ÖNCEKİ GÜN, İLERLEMEK MÜMKÜN OLMAYINCA GERİSİN GERİ DÖNÜP SİPERE SIĞINDIK. GERİ HATLARA GÖNDERİLİP BİRKAÇ GÜN DİNLENMEYİ UMUYORDUK. NE GEZER, KOMUTANLARIN İNADI TUTTU BİR KERE. ONCA KAYIP VERDİK, YETMEDİ, BUGÜN YİNE SALDIRIYA GEÇECEĞİZ. ÖLMEKTEN KORKUYORUM. DÜN AZ KALSIN VURULUYORDUM. ŞİMDİYE KADAR ŞANSIM YAVER GİTTİ AMA BUGÜN İÇİMDE BİR HİS VAR: ÖLECEĞİM GALİBA...

16:29: DÜŞMAN HATTININ GERİSİNDEKİ FRANSIZ TOPÇU BİRLİĞİ HAZIRLIK ATEŞİNİ KESTİ.
TOP ATIŞLARININ SAĞIR ETTİĞİ ASKERLER İÇİN BU ANİ SESSİZLİĞİN ANLAMI AÇIK.
HEMEN ARDINDAN, CİYAK CİYAK BAĞIRAN DÜDÜKLERİN SESİ: ...HÜCUM!

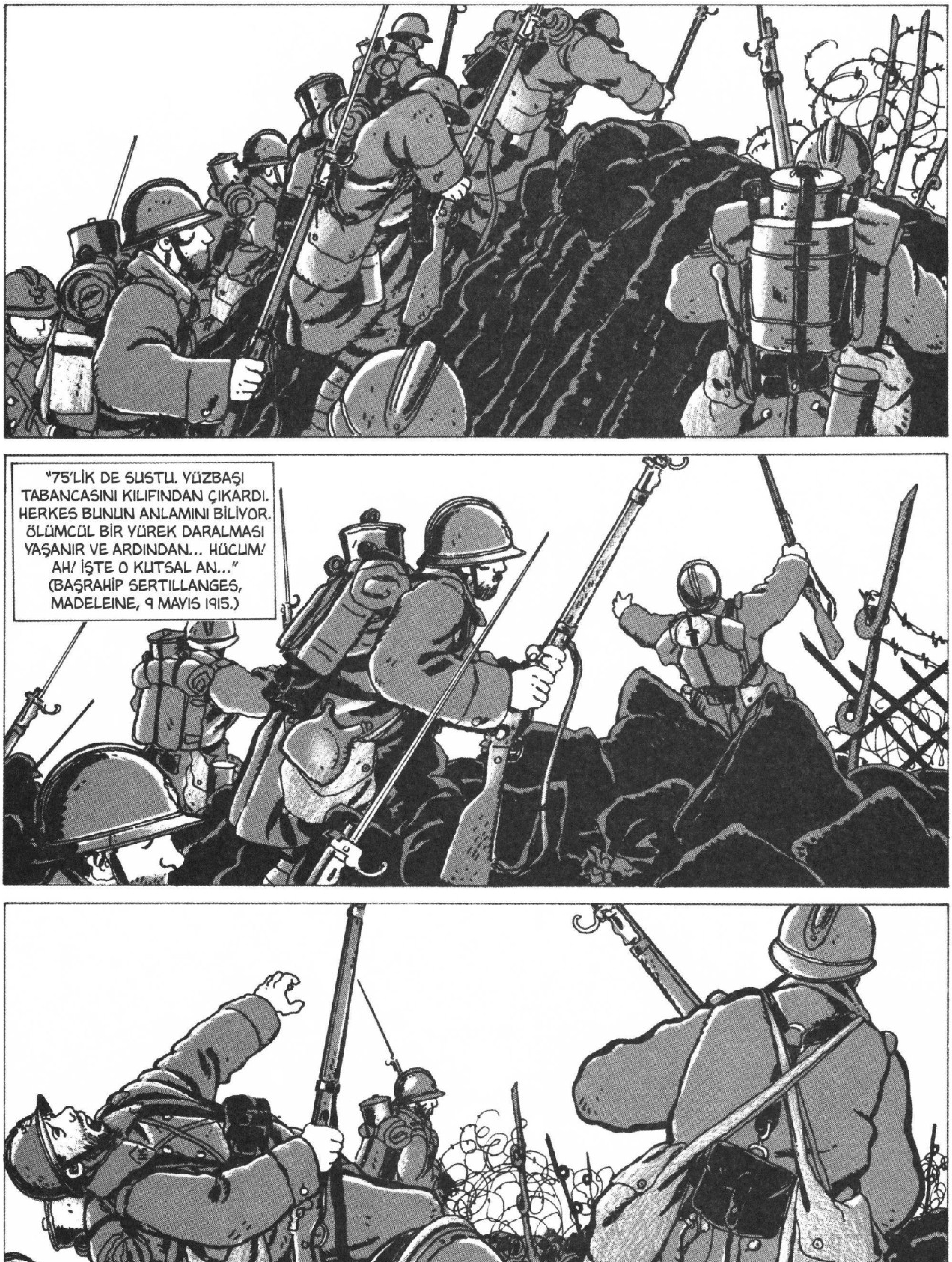
"75'LİK DE SUSTU. YÜZBAŞI TABANCASINI KILIFINDAN ÇIKARDI. HERKES BUNUN ANLAMINI BİLİYOR. ÖLÜMCÜL BİR YÜREK DARALMASI YAŞANIR VE ARDINDAN... HÜCUM! AH! İŞTE O KUTSAL AN..." (BAŞRAHİP SERTILLANGES, MADELEINE, 9 MAYIS 1915.)

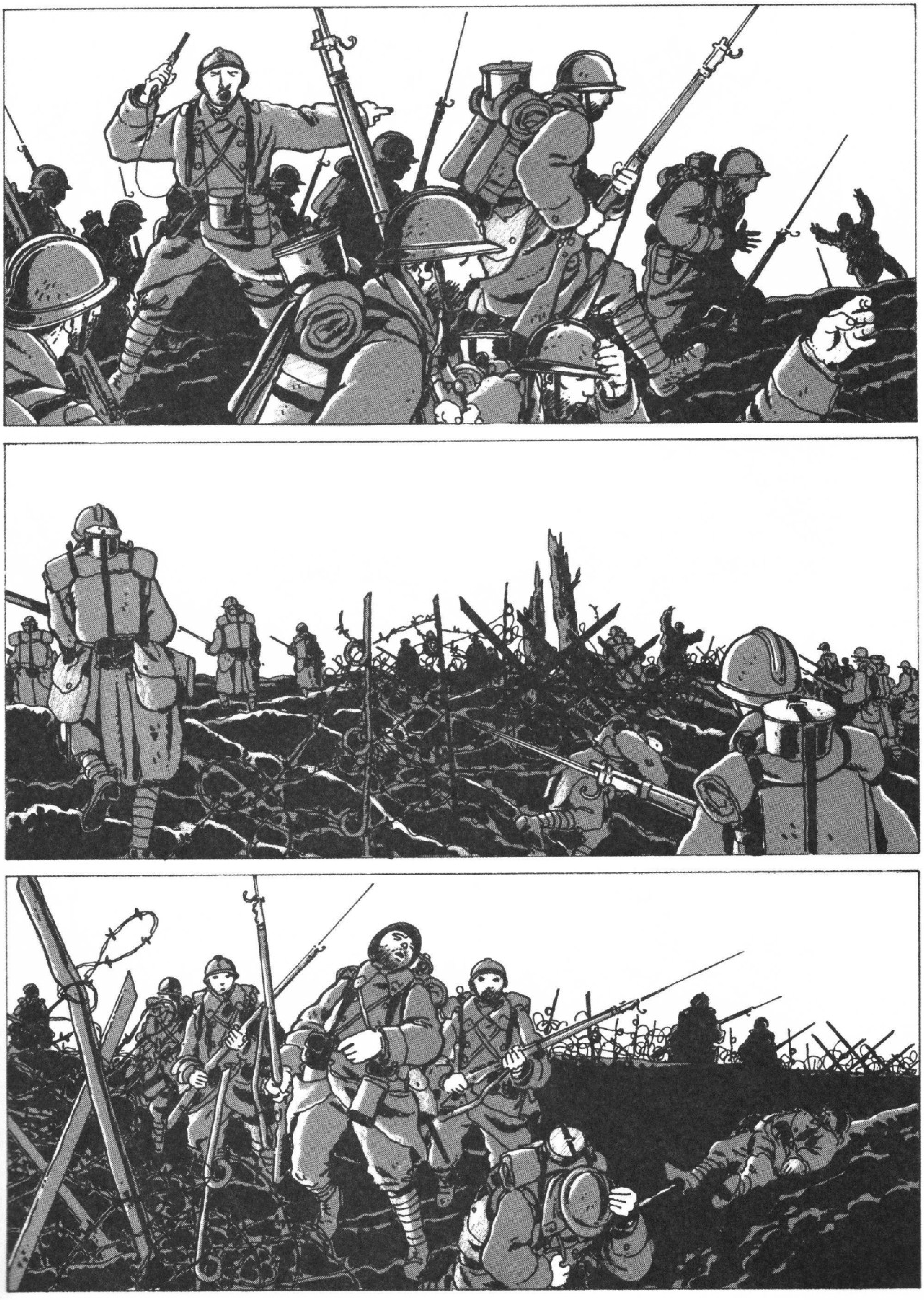

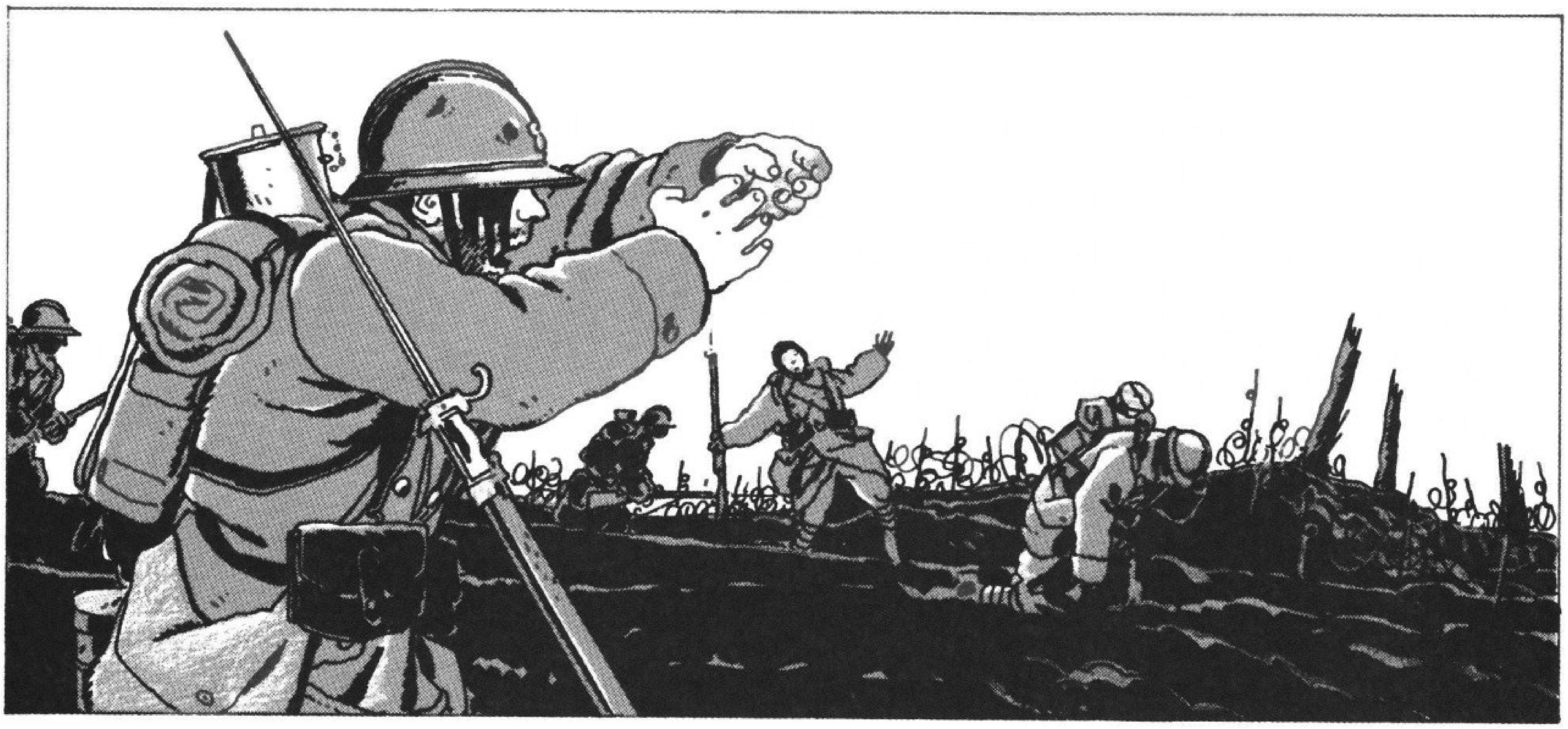

"KARALAR BAĞLASALAR DA KANLARI VATAN İÇİN AKAN AİLELER ASLINDA MUTLUDURLAR!"
(GENERAL REBILLOT, LIBRE PAROLE, 13 ARALIK 1914.)

"HAYDİ, KÜÇÜK ASKER! YORGUNLUĞUNUN, YARALARININ, SÜRGÜNLÜK HALİNİN HATTA ÖLÜMÜNÜN HER BİRİ PAHA BİÇİLMEZ. SENİN İÇİN ÜZÜLECEĞİZ, SEVECEĞİZ SENİ; TANRININ İZNİYLE PEŞİNDEN AĞLAYACAĞIZ. VE ŞÖYLE DİYECEĞİZ TANRIYA RAZI OLMASI İÇİN YALVARIRKEN: ŞEREF MEYDANINDA VERDİ SON NEFESİNİ!" (BAŞRAHİP SERTILLANGES, MADELEINE, 27 EYLÜL 1914.)
NAMUSSUZLAR, NAMUSSUZLAR, AŞAĞILIK KÖPEKLER! GEBERESİCELER! ALLAH HEPİNİZİN BELASINI VERSİN! ORDUSUNUN DA FRANSA'SININ DA CANI CEHENEMME!

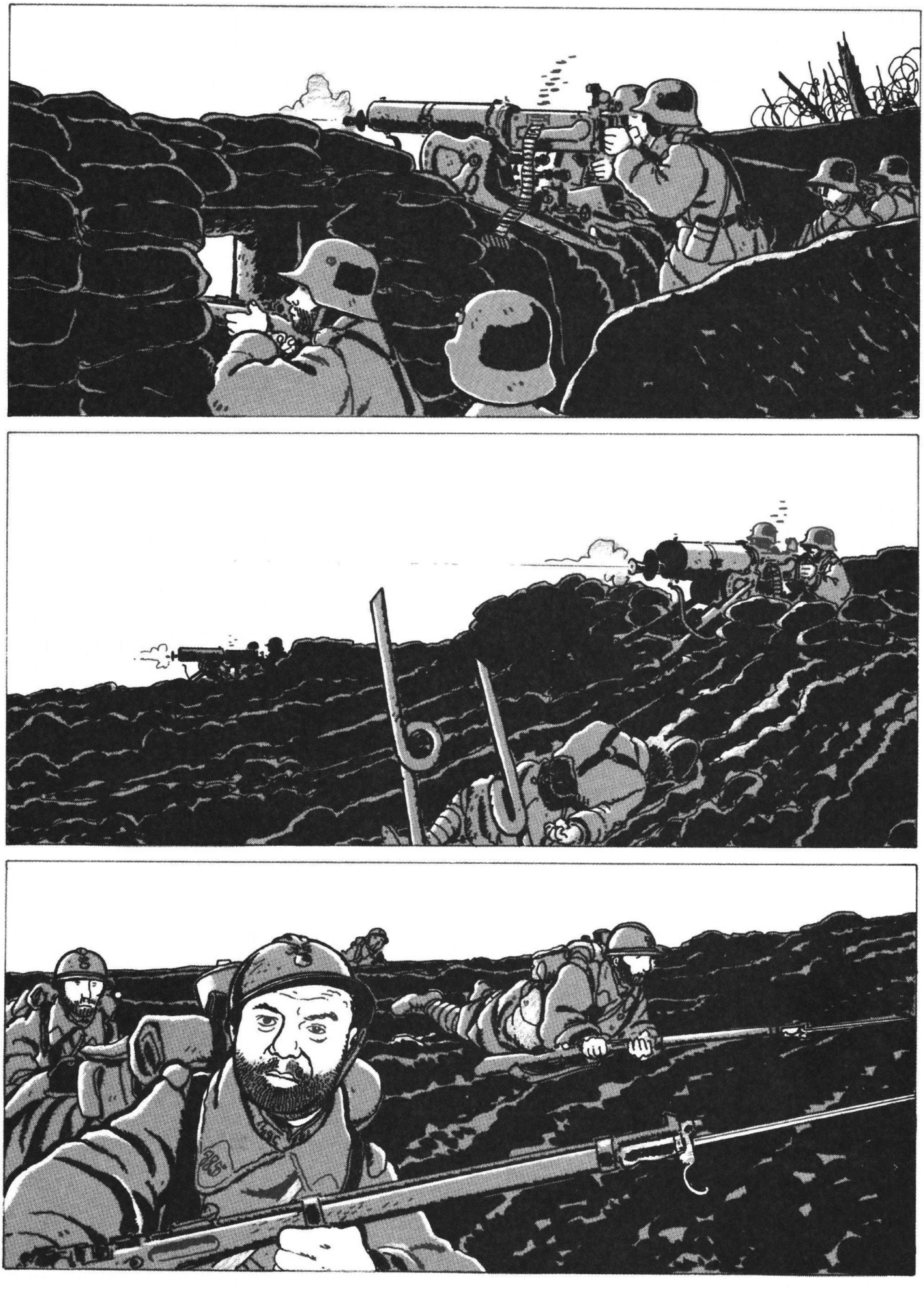

ASKERLER SİPERLERİNE ÇEKİLDİ.

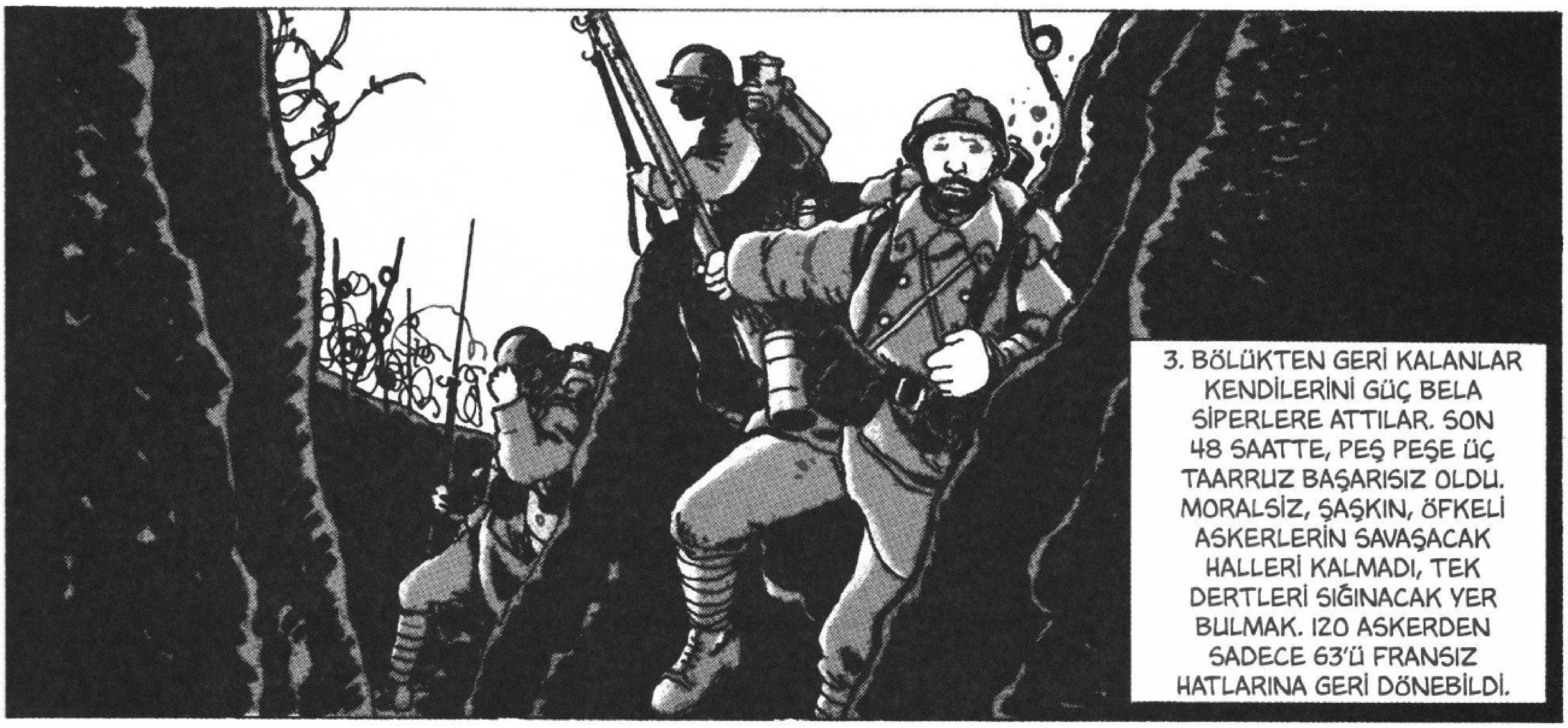
3. BÖLÜKTEN GERİ KALANLAR KENDİLERİNİ GÜÇ BELA SİPERLERE ATTILAR. SON 48 SAATTE, PEŞ PEŞE ÜÇ TAARRUZ BAŞARISIZ OLDU. MORALSİZ, ŞAŞKIN, ÖFKELİ ASKERLERİN SAVAŞACAK HALLERİ KALMADI, TEK DERTLERİ SIĞINACAK YER BULMAK. 120 ASKERDEN SADECE 63'Ü FRANSIZ HATLARINA GERİ DÖNEBİLDİ.

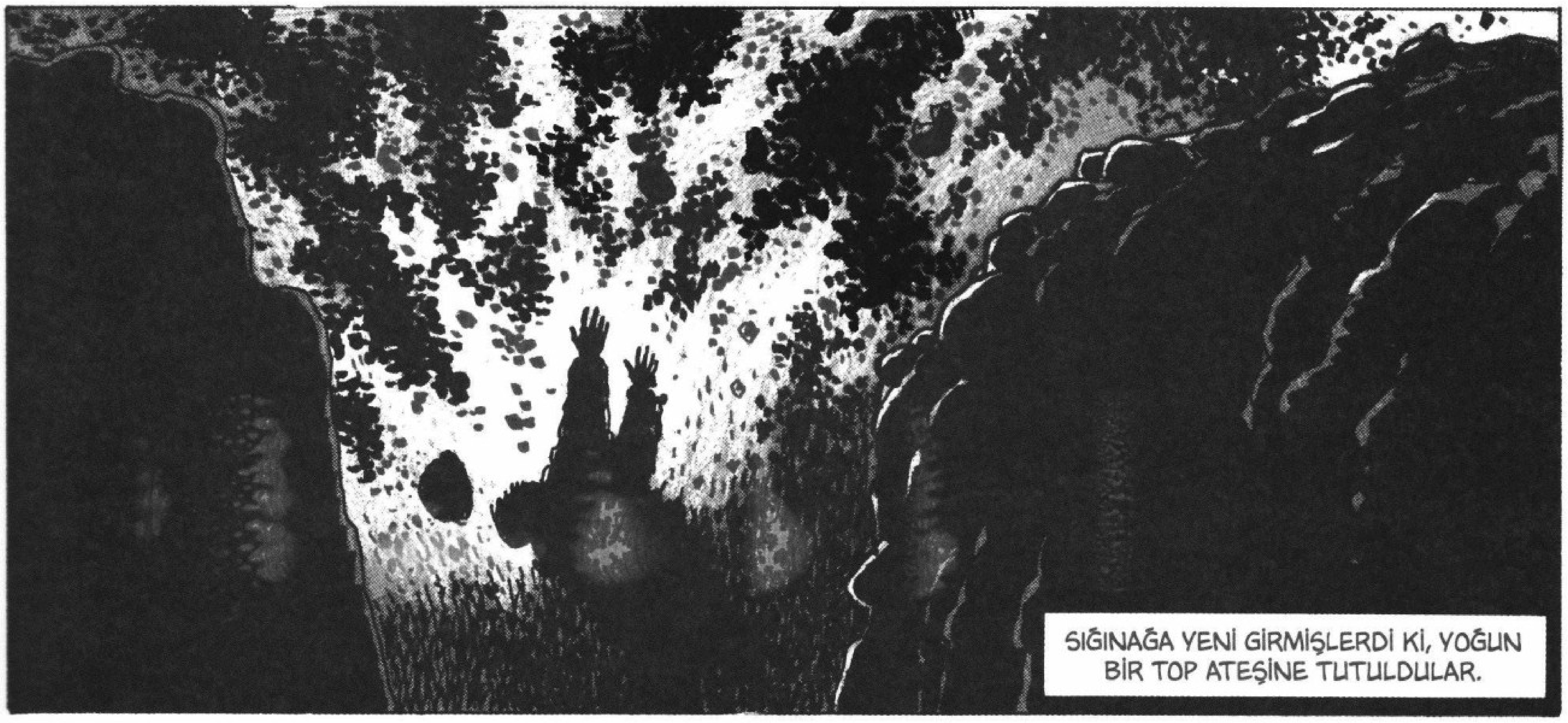
SIĞINAĞA YENİ GİRMİŞLERDİ Kİ, YOĞUN BİR TOP ATEŞİNE TUTULDULAR.

3. BÖLÜKTEN GERİYE BİR AVUÇ ADAM KALDI. TIPKI DÜN AKŞAMKİ GİBİ SALDIRI YİNE PÜSKÜRTÜLDÜ. YÜZBAŞI VURULDU, HATTIMIZA GERİ DÖNDÜK AMA ŞİMDİ DE BİZİM TOPÇU KUVVETLERİ TEPEMİZE BOMBA YAĞDIRIYOR. KENDİ ADAMLARIMIZ CANIMIZA OKUYOR! TOP ATIŞLARI DAHA ÖNCE DE KISA DÜŞMÜŞTÜ VE HER SEFERİNDE KABAK BİZİM BAŞIMIZA PATLADI!
BEN, TUGAY KOMUTANI GENERAL BERTHIER. TOPÇULARIN 3. BÖLÜĞÜN SAKLANDIĞI SİPERLERİ BOMBALAMASI HATA ESERİ DEĞİL. EMRİ BEN VERDİM. ASKERLER GERİ ÇEKİLDİ, BU HAİNLER GERİ ÇEKİLDİLER, DÜŞMANDAN KAÇTILAR. OYSA ONLARA VERİLEN GÖREV HAYATİ ÖNEM TAŞIYORDU. NE PAHASINA OLURSA OLSUN HANSLARIN ELİNDEKİ MEVKİLERİ ARALIK AYINDAN ÖNCE ELE GEÇİRMELİYİZ, KIŞ TAARRUZ PLANININ ÖNEMLİ BİR PARÇASI BU. 3. BÖLÜĞÜN ÜZERİNE ATEŞ AÇARAK ONLARI BULUNDUKLARI YERDEN ÇIKARIP, TEKRAR SALDIRIYA GEÇMEYE ZORLUYORUM.

ASKERLER YERLERİNDEN ÇIKMADI. SAAT 18:00'DE TOPÇU ATEŞİ KESİLDİ. GENERAL BERTHIER TÜM BÖLÜĞÜ KURŞUNA DİZMEYE NİYETLİYDİ. ALBAYLARDAN BİRİ ASKERLERİN YORGUNLUĞUNU GEREKÇE GÖSTERİP GENERALİ İNSAFA GETİRMEK İÇİN ÇOK UĞRAŞTI.
3. BÖLÜĞÜ CEPHE GERİSİNDEKİ KÖYLERDEN BİRİNE GÖTÜRDÜLER.
GENERAL BERTHIER ÜÇ ASKERLE YETİNMEYİ KABUL ETTİ. MÜFREZE ÇAVUŞLARI RASTGELE ÜÇ ASKER SEÇTİLER. ÇIKARTILDIKLARI DİVAN-I HARP KURŞUNA DİZİLMELERİNE KARAR VERDİ. ER JEAN DESBOIS DA ARALARINDAYDI...

ÇİFTLİK DUVARININ DİBİNDE, DİREĞE BİLE YASLAMADAN, GÖZLERİ BAĞLI DİZ ÇÖKERTİLEN MAHKÛMLAR CEPHEYE YENİ GELMİŞ GENÇ ASKERLER TARAFINDAN KURŞUNA DİZİLDİ.
ÜÇ ASKERİN İNFAZINI BÜTÜN BİRLİK İZLEDİ.
SAVAŞ DEVAM EDİYORDU.

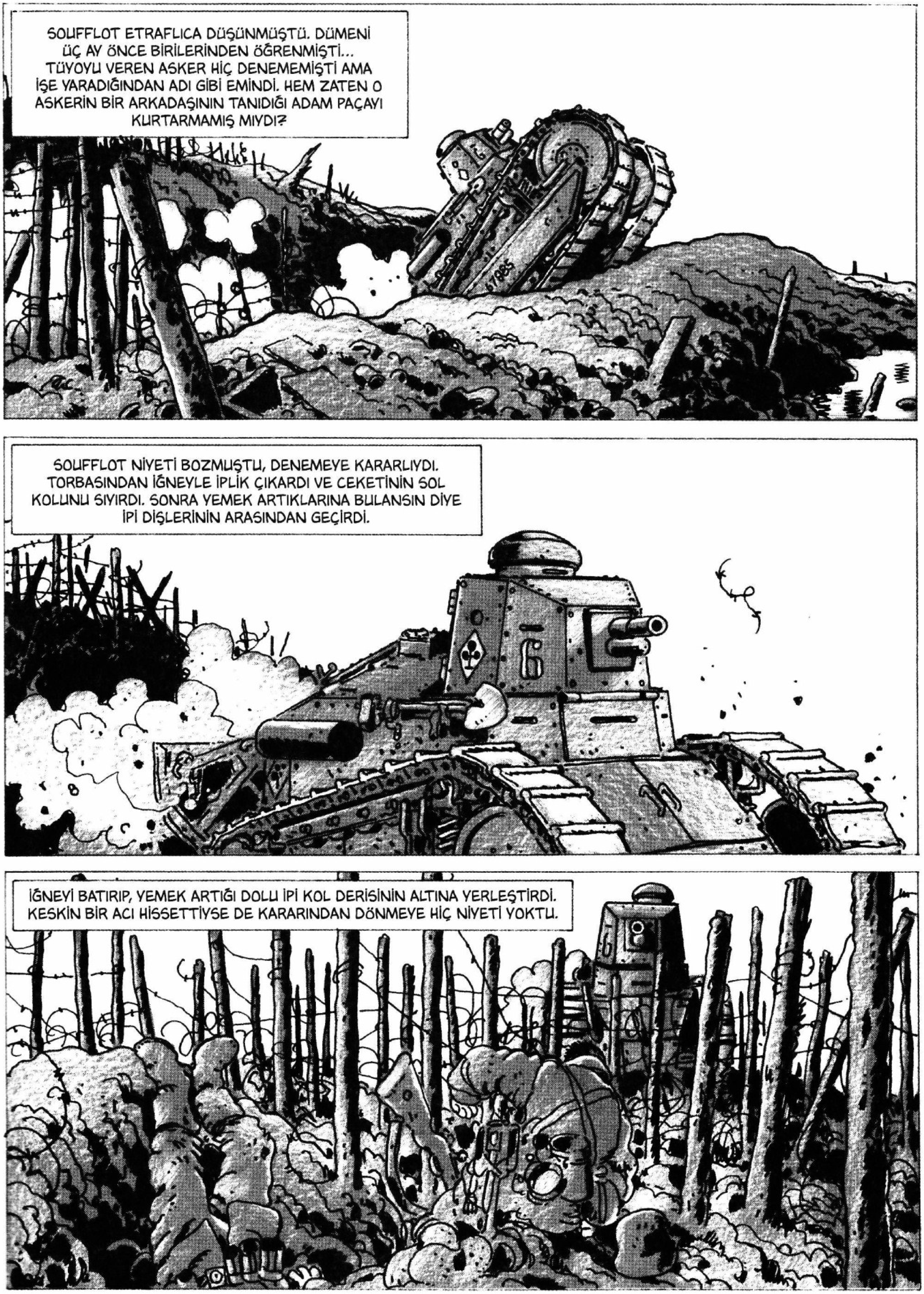
SOUFFLOT ETRAFLICA DÜŞÜNMÜŞTÜ. DÜMENİ ÜÇ AY ÖNCE BİRİLERİNDEN ÖĞRENMİŞTİ... TÜYOYU VEREN ASKER HİÇ DENEMEMİŞTİ AMA İŞE YARADIĞINDAN ADI GİBİ EMİNDİ. HEM ZATEN O ASKERİN BİR ARKADAŞININ TANIDIĞI ADAM PAÇAYI KURTARMAMIŞ MIYDI?
SOUFFLOT NİYETİ BOZMUŞTU, DENEMEYE KARARLIYDI. TORBASINDAN İĞNEYLE İPLİK ÇIKARDI VE CEKETİNİN SOL KOLUNU SIYIRDI. SONRA YEMEK ARTIKLARINA BULANSIN DİYE İPİ DİŞLERİNİN ARASINDAN GEÇİRDİ.
İĞNEYİ BATIRIP, YEMEK ARTIĞI DOLU İPİ KOL DERİSİNİN ALTINA YERLEŞTİRDİ. KESKİN BİR ACI HİSSETTİYSE DE KARARINDAN DÖNMEYE HİÇ NİYETİ YOKTU.

SOUFFLOT CEKETİNİN KOLUNU DÜZELTTİ VE İSTİHKÂM NÖBETİNE GERİ DÖNDÜ. ERTESİ GÜN KOLU ŞİŞTİ. DİKENLİ TELLERE TAKILDIĞINI SÖYLEDİ. İKİ GÜN SONRA TAHLİYE EDİLDİ. KISA ZAMANDA KOLU KESİLDİ. TERHİS OLMADAN ÖNCE HASTANEDE UFAK TEFEK İŞLERLE UĞRAŞTI.
SOUFFLOT, ARKADAŞI GRUMEAU'YA TENEKE KUTU İÇİNDE KANGRENLİ YAKI GÖNDERDİ. GRUMEAU SARGI BEZİ YARDIMIYLA YAKIYI DİZİNDE AÇTIĞI YARAYA BASTIRDI. O DA EN AZ SOUFFLOT KADAR ÇARESİZDİ AMA SOUFFLOT'NUN TERSİNE KISA SÜREDE ÖLDÜ. KANGREN KAŞLA GÖZ ARASINDA KASIĞINA VE KARIN ALTINA YAYILMIŞTI.
SOUFFLOT PARİS'TE İŞ ARADIĞI SIRADA GRUMEAU'NUN ÖLÜMÜNDEN HENÜZ HABERSİZDİ. MESLEĞİNE DEVAM EDEMEMİŞTİ. NE YAPACAKTI? MALUL MAAŞIYLA GEÇİNMESİ MÜMKÜN DEĞİLDİ. BİR KADEH SERT İÇKİ SÖYLEDİ... SAVAŞ TÜM HIZIYLA SÜRÜYORDU.

"KÖY DEYİNCE, HEMEN SÖYLEYEYİM, BEN KÖYDEN BİR TÜRLÜ HAZZEDEMEDİM; PEK BİR HÜZÜNLÜDÜR KÖY, O BİTMEZ TÜKENMEZ ÇAMURUYLA, İÇİNDE ASLA İNSAN OLMAYAN EVLERİYLE VE HİÇBİR YERE VARMAYAN YOLLARIYLA. HELE TÜM BUNLARA BİR DE SAVAŞI EKLEDİNİZ MİYDİ, HEPTEN ÇEKİLMEZ OLUR." (L.F. CÉLINE, GECENİN SONUNA YOLCULUK.)
12 EKİM 1916
SİPER KOŞULLARININ İYİCE YIPRATTIĞI ER HUET, MAZGALDA TEK BAŞINA NÖBET TUTARKEN, BİR YAZ GÜNÜNÜ ANIMSIYOR.

SAVAŞIN İLK GÜNLERİYDİ, BELÇİKA YAKINLARINDA, BELKİ DE BELÇİKA'DAYDI, TAM BİLMİYORDU...

TARLALARDA GERÇEK CESETLER GÖRMÜŞTÜ.

GÜNEŞTE ŞİŞİP FİL KADAR OLMUŞ AT LEŞLERİ VE KÖYLER, GERÇEK TOP MERMİLERİNİN YERLE BİR ETTİĞİ KÖYLER.

AYAKLARIMIZ YENİ POSTALLAR YÜZÜNDEN YARA BERE İÇİNDE, SICAĞIN ALTINDA SERSEM SEPELEK YÜRÜYORDUK.

ÇATIŞMALARIN OLDUĞU BÖLGEYE DOĞRU İLERLERKEN YOL ÜZERİNDE SAVAŞTAN KAÇAN SİVİLLERLE KARŞILAŞTIK.

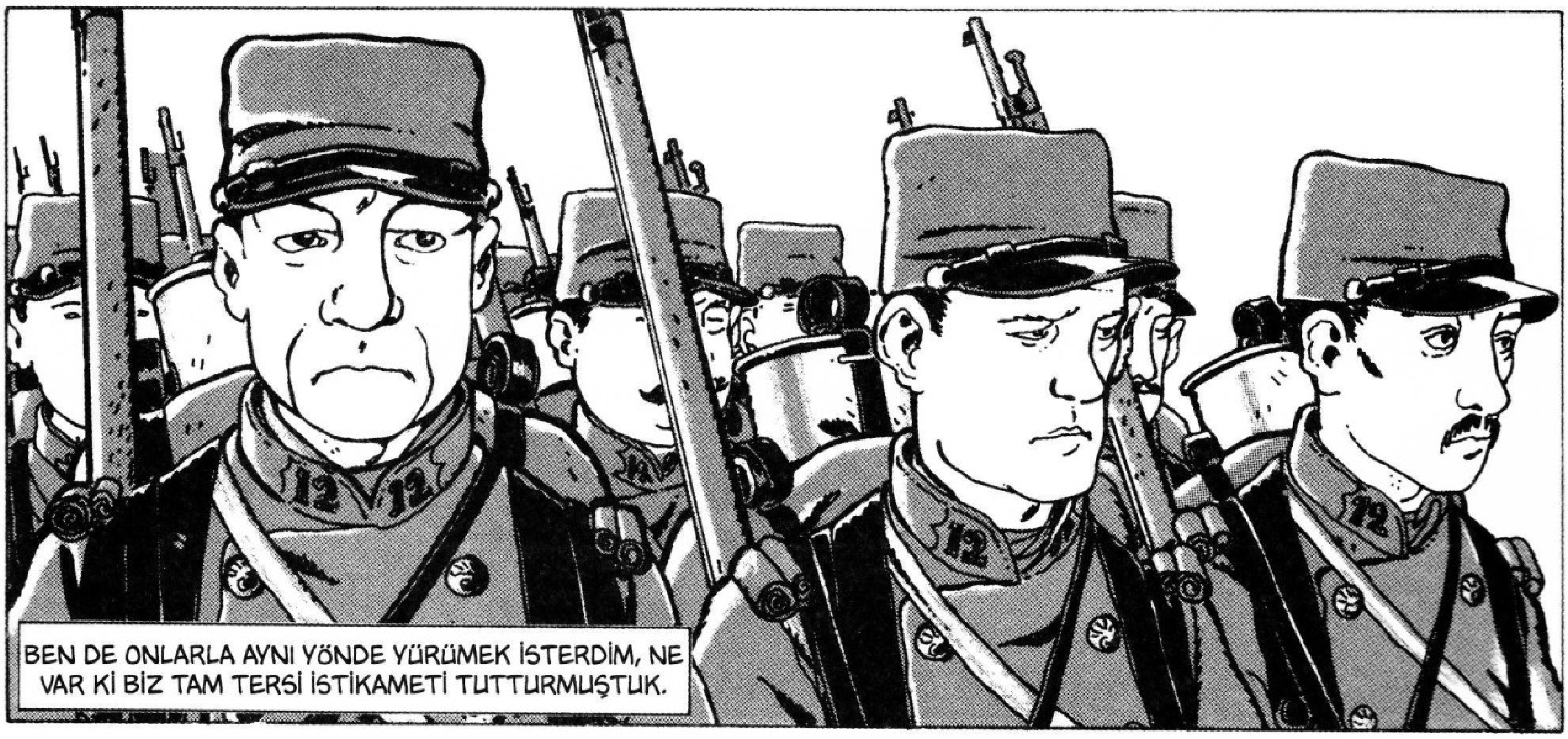
BEN DE ONLARLA AYNI YÖNDE YÜRÜMEK İSTERDİM, NE VAR Kİ BİZ TAM TERSİ İSTİKAMETİ TUTTURMUŞTUK.

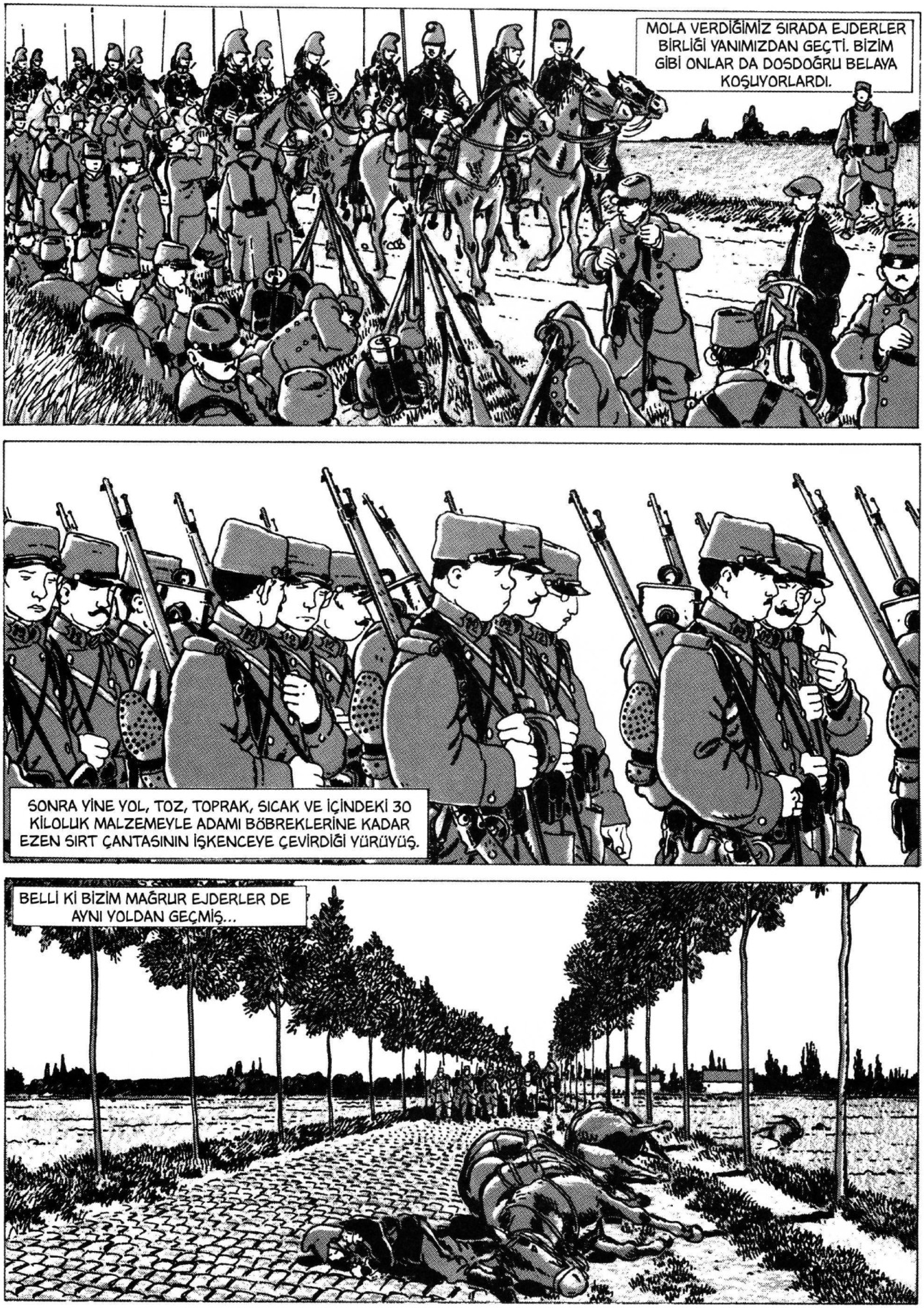
MOLA VERDİĞİMİZ SIRADA EJDERLER BİRLİĞİ YANIMIZDAN GEÇTİ. BİZİM GİBİ ONLAR DA DOSDOĞRU BELAYA KOŞUYORLARDI.
SONRA YİNE YOL, TOZ, TOPRAK, SICAK VE İÇİNDEKİ 30 KİLOLUK MALZEMEYLE ADAMI BÖBREKLERİNE KADAR EZEN SIRT ÇANTASININ İŞKENCEYE ÇEVİRDİĞİ YÜRÜYÜŞ.
BELLİ Kİ BİZİM MAĞRUR EJDERLER DE AYNI YOLDAN GEÇMİŞ...

YOLDA KEŞİF İÇİN GÖNDERİLMİŞ İKİ SÜVARİYE RASTLADIK. ALMANLAR UZAKTA DEĞİLMİŞ, SADECE BİRKAÇ KİLOMETRE ÖTEDEYMİŞLER.

YOLUN HER İKİ TARAFINDAKİ TARLALARDA, DAĞINIK DÜZEN İLERLEMEMİZ EMREDİLDİ.

BİR YANDAN DİĞERLERİYLE BİRLİKTE İLERLERLİYOR, BİR YANDAN DA TÜFEĞİMİN DİPÇİĞİYLE KARIN BÖLGEMİ KORUYORDUM. SÖYLENDİĞİNE GÖRE ALMANLAR DOMDOM KURŞUNU KULLANIYORDU.

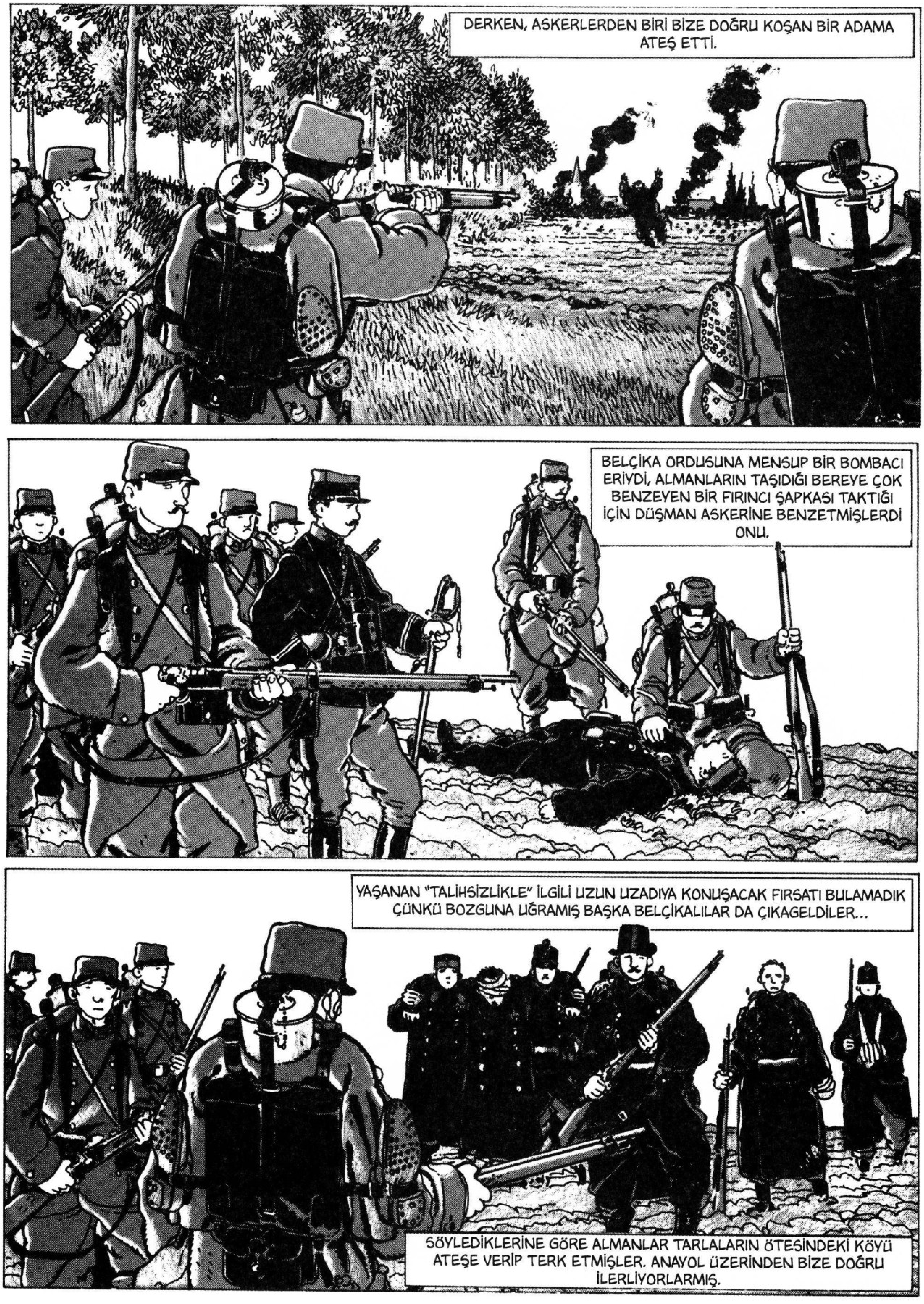
DERKEN, ASKERLERDEN BİRİ BİZE DOĞRU KOŞAN BİR ADAMA ATEŞ ETTİ.
BELÇİKA ORDUSUNA MENSUP BİR BOMBACI ERİYDİ, ALMANLARIN TAŞIDIĞI BEREYE ÇOK BENZEYEN BİR FIRINCI ŞAPKASI TAKTIĞI İÇİN DÜŞMAN ASKERİNE BENZETMİŞLERDİ ONU.
YAŞANAN "TALİHSİZLİKLE" İLGİLİ UZUN UZADIYA KONUŞACAK FIRSATI BULAMADIK ÇÜNKÜ BOZGUNA UĞRAMIŞ BAŞKA BELÇİKALILAR DA ÇIKAGELDİLER...
SÖYLEDİKLERİNE GÖRE ALMANLAR TARLALARIN ÖTESİNDEKİ KÖYÜ ATEŞE VERİP TERK ETMİŞLER. ANAYOL ÜZERİNDEN BİZE DOĞRU İLERLİYORLARMIŞ.

YOLUN KENARINDAKİ HENDEKLERDE SİPER ALMAMIZ EMREDİLDİ.

HİÇ TANIMADIĞIM BU ADAMLARLA BİRLİKTE, ÇİMLERE ÇÖKÜP TÜFEĞİME KASKATI YAPIŞMIŞ, KORKU İÇİNDE BEKLİYORDUM. EVİME DÖNMEK İSTİYORDUM, ÜSTELİK BİRİLERİNİ ÖLDÜRMEYE HAZIRLANDIĞIM İÇİN, HEM KENDİ ADIMA HEM DE DİĞERLERİNİN ADINA UTANIYORDUM...

GEL GÖR Kİ ALMANLAR BİZE TATSIZ BİR SÜRPRİZ HAZIRLAMIŞTI.

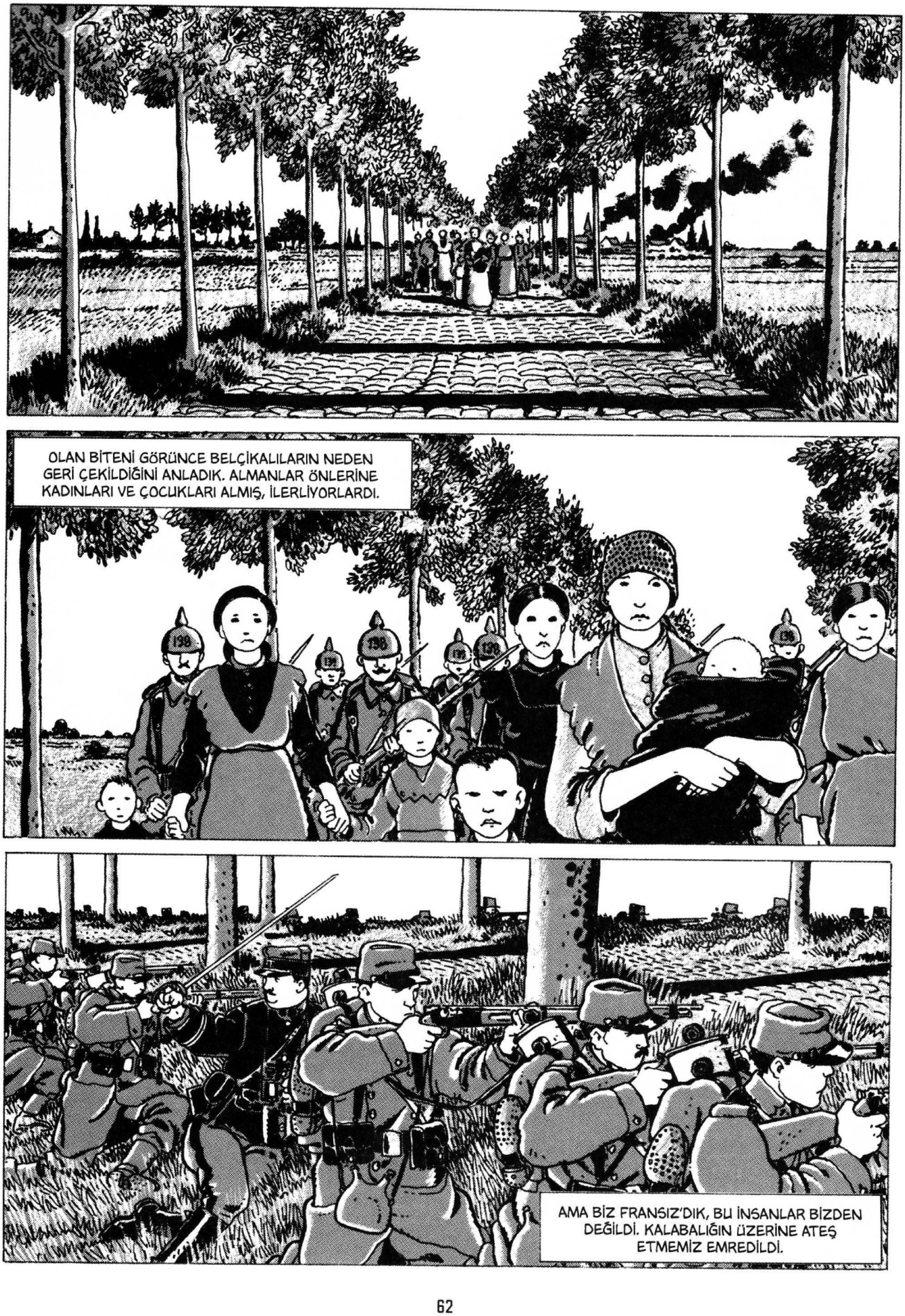
OLAN BİTENİ GÖRÜNCE BELÇİKALILARIN NEDEN GERİ ÇEKİLDİĞİNİ ANLADIK. ALMANLAR ÖNLERİNE KADINLARI VE ÇOCUKLARI ALMIŞ, İLERLİYORLARDI.
AMA BİZ FRANSIZ'DIK, BU İNSANLAR BİZDEN DEĞİLDİ. KALABALIĞIN ÜZERİNE ATEŞ ETMEMİZ EMREDİLDİ.

HUET O GÜNÜ ÇOK İYİ ANIMSIYORDU; YOLUN ÜZERİNDE OLANLARI, SONRASINDA YAŞANAN KATLİAMI. KADINLAR KENDİLERİNİ YERE ATIYOR, ALMANLAR ATEŞ EDİYORDU. O VE SİLAH ARKADAŞLARI HENDEKTEYDİLER, ÇATIŞMANIN SONUCUNU TAM OLARAK HATIRLAMIYORDU. TEK BİLDİĞİ TÜFEĞİNİ BOLCA KULLANDIĞIYDI. GENÇ KADININ YERE YIĞILIŞINI GÖRMÜŞTÜ, İKİ ÇOCUĞUNU ELLERİNDEN TUTAN KADININ.
İKİ SENEDİR, İSTER SİPERDE OLSUN, İSTER SIĞINAKTA RÜYALARINA GİRİYORLARDI, O VE İKİ ÇOCUĞU; KADININ YERE YIĞILIŞI...
SAPE 15
KADINI ÖLDÜRDÜĞÜNDEN ŞÜPHE ETTİĞİ ZAMANLAR OLUYORDU ÇÜNKÜ YAYLIM ATEŞİ BAŞLAYINCA EPEY KARGAŞA YAŞANMIŞTI. FAKAT ŞÜPHESİ UZUN SÜRMÜYORDU, CİNAYETİ KENDİSİNİN İŞLEDİĞİNDEN BAL GİBİ EMİNDİ.

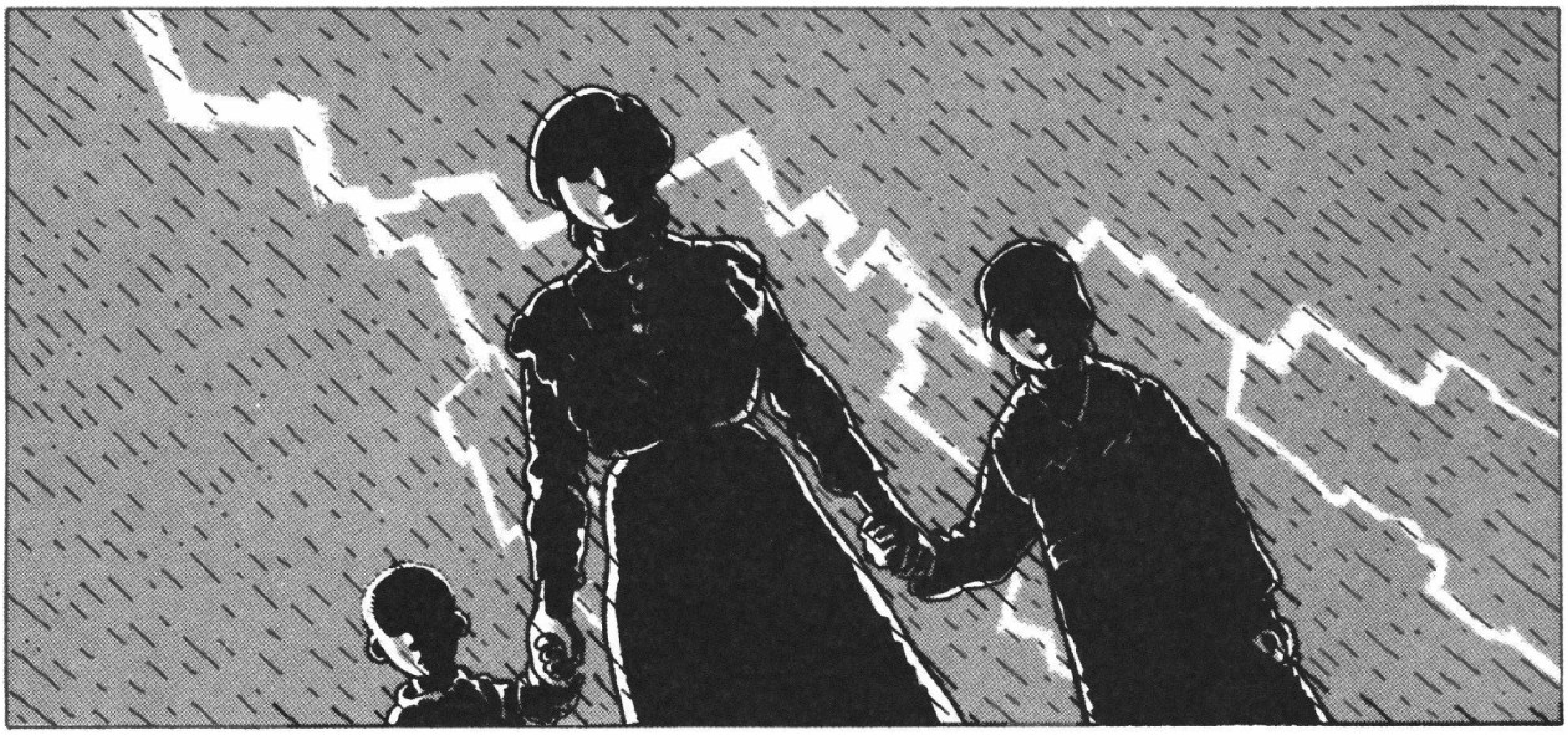

ŞÜPHELERİ YÜZÜNDEN YÜREĞİ DAHA DA DARALIYOR, GİTGİDE AKLINI KAÇIRIYORDU. O EKİM GECESİ, YAĞMUR ALTINDA, ATEŞLER İÇİNDE TEK BAŞINA NÖBET TUTARKEN, KADINLA İKİ VELEDİN BAKIŞLARINA DAHA FAZLA DAYANAMADI.

HUET'NİN CANINA TAK ETMİŞTİ, BU YÜKÜ ARTIK KALDIRAMIYORDU. SİPERİN KENARINA TIRMANDI.

BİLE İSTEYE, AĞIR AĞIR ALMAN MEVZİLERİNE YÜRÜMEYE BAŞLADI...

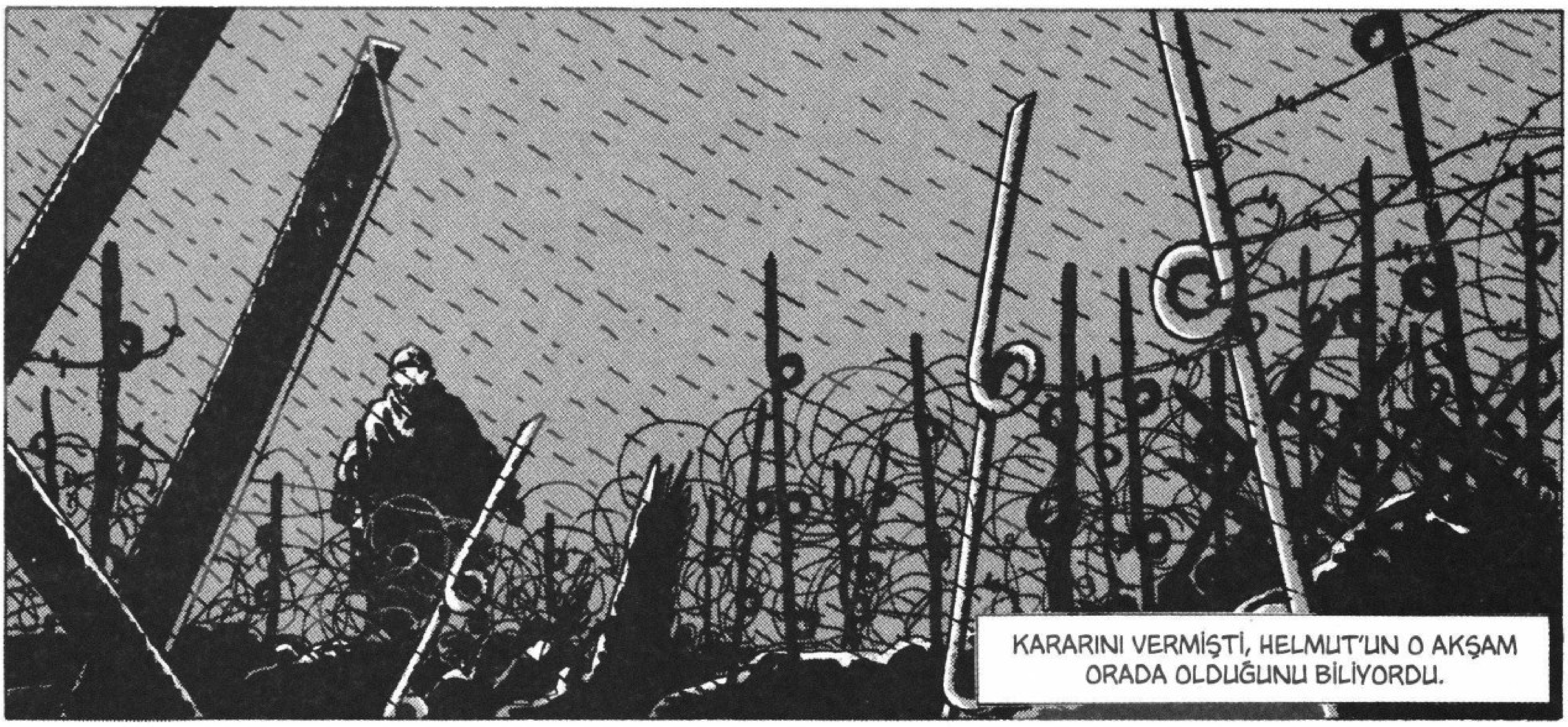
KARARINI VERMİŞTİ, HELMUT'UN O AKŞAM ORADA OLDUĞUNU BİLİYORDU.

TEL ÖRGÜLERE TAKILDI.

HELMUT DAHA FAZLA İLERLEMESİNİ Mİ İSTİYORDU?
NE BEKLİYORDU BU ALLAHIN BELASI HANS?

HELMUT İYİCE NİŞAN ALDI, FRANSIZ'IN TEL ÖRGÜLER YÜZÜNDEN DAHA FAZLA YAKLAŞAMAYACAĞININ FARKINDAYDI. ONU ASIL ÜZEN FRANSIZ'IN ELİNDE TÜFEK OLMAMASIYDI. BELKİ DE EL BOMBASI VARDI, KİMBİLİR? ATEŞ ETTİ.

HUET MERMİYİ KARNININ TAM ORTASINA YEDİ. BU TÜR YARALARDAN HEP KORKMUŞTU AMA NEREDEYSE ORACIKTA CAN VERDİ.

DİZLERİNİN ÜZERİNE ÇÖKTÜ, GÜLÜNÇ BİR ŞEKİLDE TEL ÖRGÜLERE ASILI KALDI. SON BİR KEZ KADINI VE İKİ ÇOCUĞU GÖRDÜ. SONRA HİÇBİR ŞEY GÖRMEZ OLDU...

BİR HAFTA SONRA...

HUET'NİN CESEDİ SİPERİN BİRKAÇ METRE ÖTESİNDE ÇÜRÜYORDU. CESETTEN YAYILAN DAYANILMASI GÜÇ KOKU, EN KAYITSIZ ASKERLERİ BİLE CANLARINDAN BEZDİRMİŞTİ.

KOMUTANIM!
ÇAVUŞ... ER HUET'NİN CESEDİNİ KALDIRTIN ORADAN. BİR ADAM GÖNDERİN, ORAYA GÖMSÜN ONU. CESEDİN GÖRÜNTÜSÜ BÖLÜĞÜN MORALİNİ BOZUYOR! MARŞ MARŞ!

FAKAT KOMUTANIM, TAM KARŞIDA HELMUT VAR.
HELMUT?
EVET, KOMUTANIM, BİZ TAKTIK ONA O ADI. TAM KARŞIDA, HANSLARIN TARAFINDA BİR HERİF VAR, HİÇ ŞAKASI YOK EVELALLAH, TAM BİR BAŞ BELASI. ATTIĞINI VURUYOR. DEĞNEĞİN UCUNA ÇİZME GEÇİRİP UZATIYORSUNUZ, NAMUSSUZ TEK TEK TOPUK ÇİVİLERİNİ SÖKÜYOR. HEM DE TAA İKİ YÜZ METRE MESAFEDEN! HUET ADAMIN MENZİLİNDE. ONU O KAÇIĞIN HAKLADIĞINDAN ADIM GİBİ EMİNİM KOMUTANIM. GÜNDÜZ VAKTİ HELMUT'UN MENZİLİNE GİRMENİN DOSDOĞRU ÖLÜME GİTMEKTEN BİR FARKI YOK KOMUTANIM.
ÇAVUŞ, AKERMANN'I SEÇTİ VE ELİNE BİR DEMİR MAKASI TUTUŞTURDU...

AKERMANN'IN GÜNDÜZ VAKTİ HELMUT'A KARŞI EN UFAK BİR ŞANSI YOKTU. BUNU O DA KOMUTAN DA GAYET İYİ BİLİYORDU.

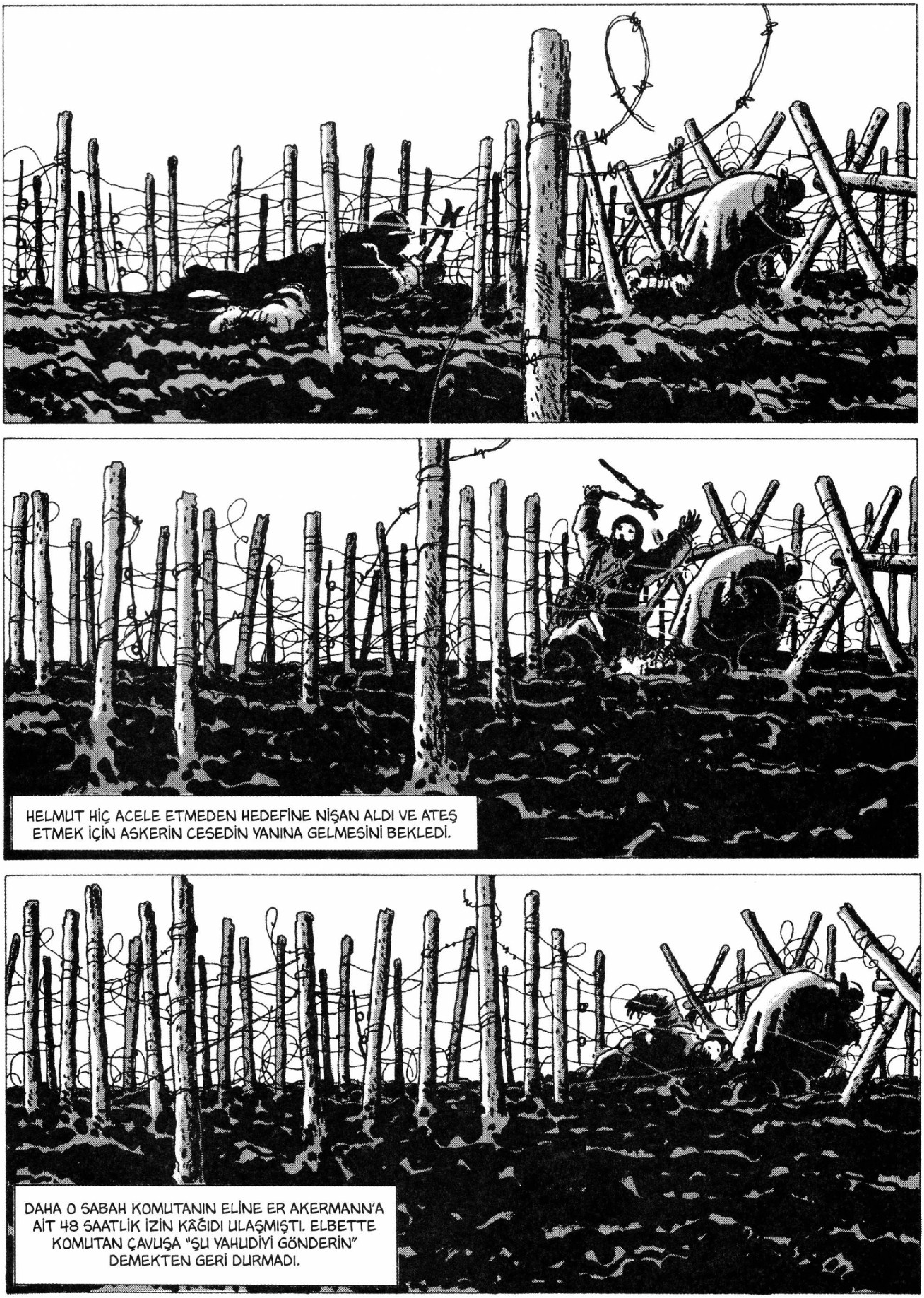
HELMUT HİÇ ACELE ETMEDEN HEDEFİNE NİŞAN ALDI VE ATEŞ ETMEK İÇİN ASKERİN CESEDİN YANINA GELMESİNİ BEKLEDİ.
DAHA O SABAH KOMUTANIN ELİNE ER AKERMANN'A AİT 48 SAATLİK İZİN KÂĞIDI ULAŞMIŞTI. ELBETTE KOMUTAN ÇAVUŞA "ŞU YAHUDİYİ GÖNDERİN" DEMEKTEN GERİ DURMADI.

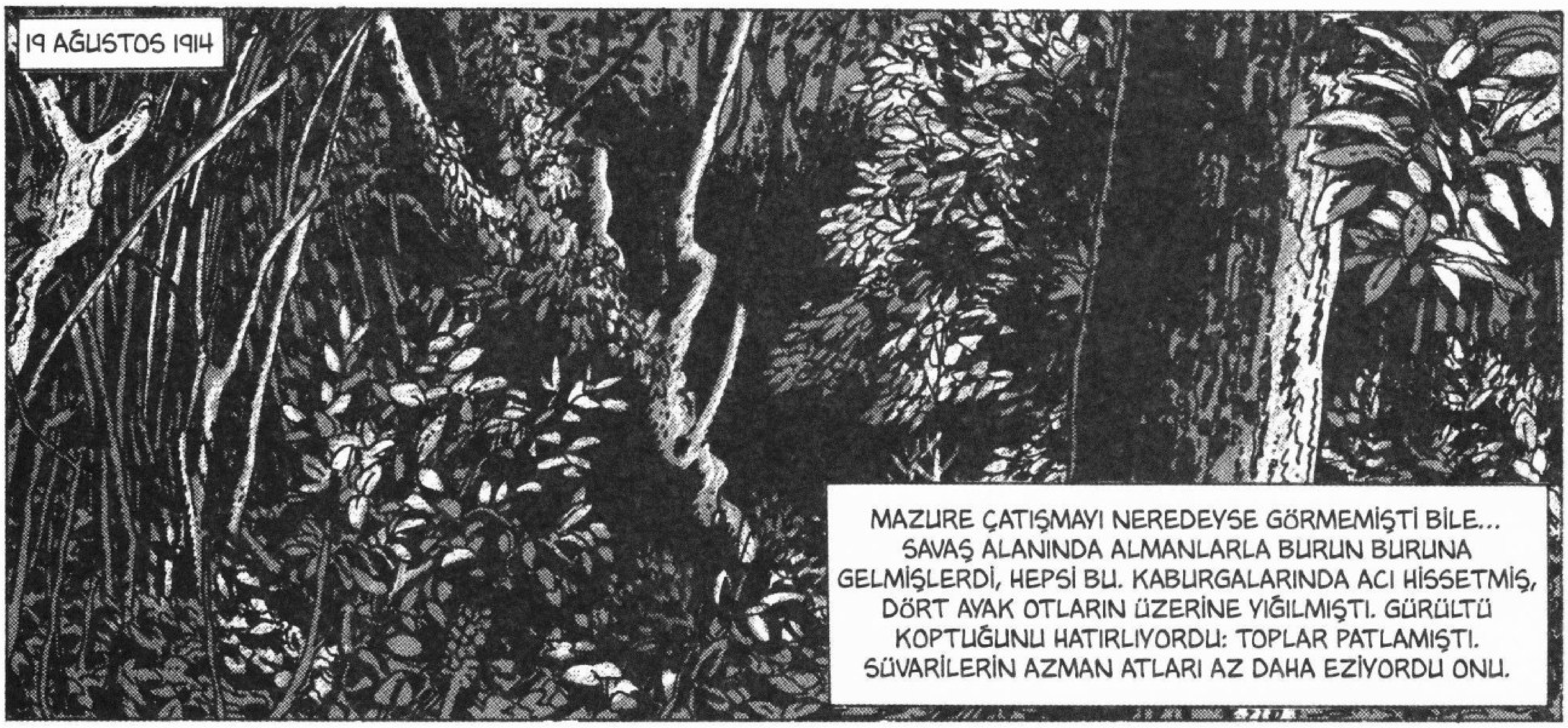
19 AĞUSTOS 1914
MAZURE ÇATIŞMAYI NEREDEYSE GÖRMEMİŞTİ BİLE... SAVAŞ ALANINDA ALMANLARLA BURUN BURUNA GELMİŞLERDİ, HEPSİ BU. KABURGALARINDA ACI HİSSETMİŞ, DÖRT AYAK OTLARIN ÜZERİNE YIĞILMIŞTI. GÜRÜLTÜ KOPTUĞUNU HATIRLIYORDU: TOPLAR PATLAMIŞTI. SÜVARİLERİN AZMAN ATLARI AZ DAHA EZİYORDU ONU.

MAZURE TÜFEĞİNİ KAYBETMİŞ, ALMANLARIN ÜZERLERİNE ÇULLANMASINA RAMAK KALMIŞKEN SIRTINDAKİ ERZAK ÇANTASINDAN KURTULUP SON ANDA GÖZÜNE İLİŞEN KORULUĞA SAKLANMIŞTI.

KORULUKTA, YAPRAKLARIN ARASINDA CAN VERMEK ÜZERE OLAN ALMAN SUBAYINA DENK GELDİ. ADİ HERİF MAZURE'Ü ÖLDÜRMEYE YELTENİNCE, MAZURE ÇABUK DAVRANIP SİLAHINI ELİNDEN ALDI.

ÇATIŞMA YAVAŞLAMIŞA BENZİYORDU. BİR TÜRLÜ GEBEREMEYEN ÖTEKİSİ DE AVAZI ÇIKTIĞINCA BAĞIRIYORDU. MAZURE ÖNCE KARARSIZ KALDIYSA DA İŞİ SESSİZ SEDASIZ HALLETMEK İÇİN ALMAN'IN KILICINI ALDI VE ADAMIN KARNINA BATIRDI.
KORULUK KİMSENİN UMRUNDA DEĞİLDİ, MAZURE'ÜN DE BİRİLERİNİN DİKKATİNİ ÇEKMEYE HİÇ NİYETİ YOKTU.
HAVA KARARDIĞINDA ÇATIŞMA SONA ERDİ.
71

MAZURE ORADAN UZAKLAŞMAK İSTİYORDU AMA HANGİ YÖNE GİDECEĞİNİ BİLMİYORDU. FRANSIZLAR İLERLEYEBİLMİŞ MİYDİ ACABA? SON ZAMANLARDA HEP ALMANLAR MEVZİ KAZANIYORDU. HEM MAZURE HANGİ YÖNDEN GELMİŞTİ Kİ? KARANLIKTA BUNA KARAR VERMEK İMKÂNSIZDI. KASKATI KESİLMİŞ, SERSEMLEMİŞTİ; CANI YANIYORDU, ÜSTELİK KORKU BÜTÜN VÜCUDUNU SARMIŞTI.
BİR ARA AYAĞA KALKMAYI DENEDİYSE DE KABURGALARINDAKİ YARANIN ACISI YÜZÜNDEN VAZGEÇTİ.
DİZLERİNİN ÜZERİNDE SÜRÜNEREK KORULUĞU TERK ETTİ.

DAHA 20 METRE GİTMEMİŞTİ Kİ MİDESİNDE NE VAR NE YOK, HEPSİNİ KUSTU.

YARIKLAR YÜZÜNDEN AYAKLARINI BURKUYOR, CESETLERE BASMAMAK İÇİN ÇABA SARFEDİYORDU. YALPALAYA YALPALAYA BİR AN ÖNCE UZAKLAŞMAK İSTEDİĞİ SAVAŞ MEYDANINI KATETTİ. DÖRT BİR YANDA, YARALILARIN ÇIĞLIKLARI YANKILANIYORDU.

KORKUDAN DONUNU ISLATMIŞTI.

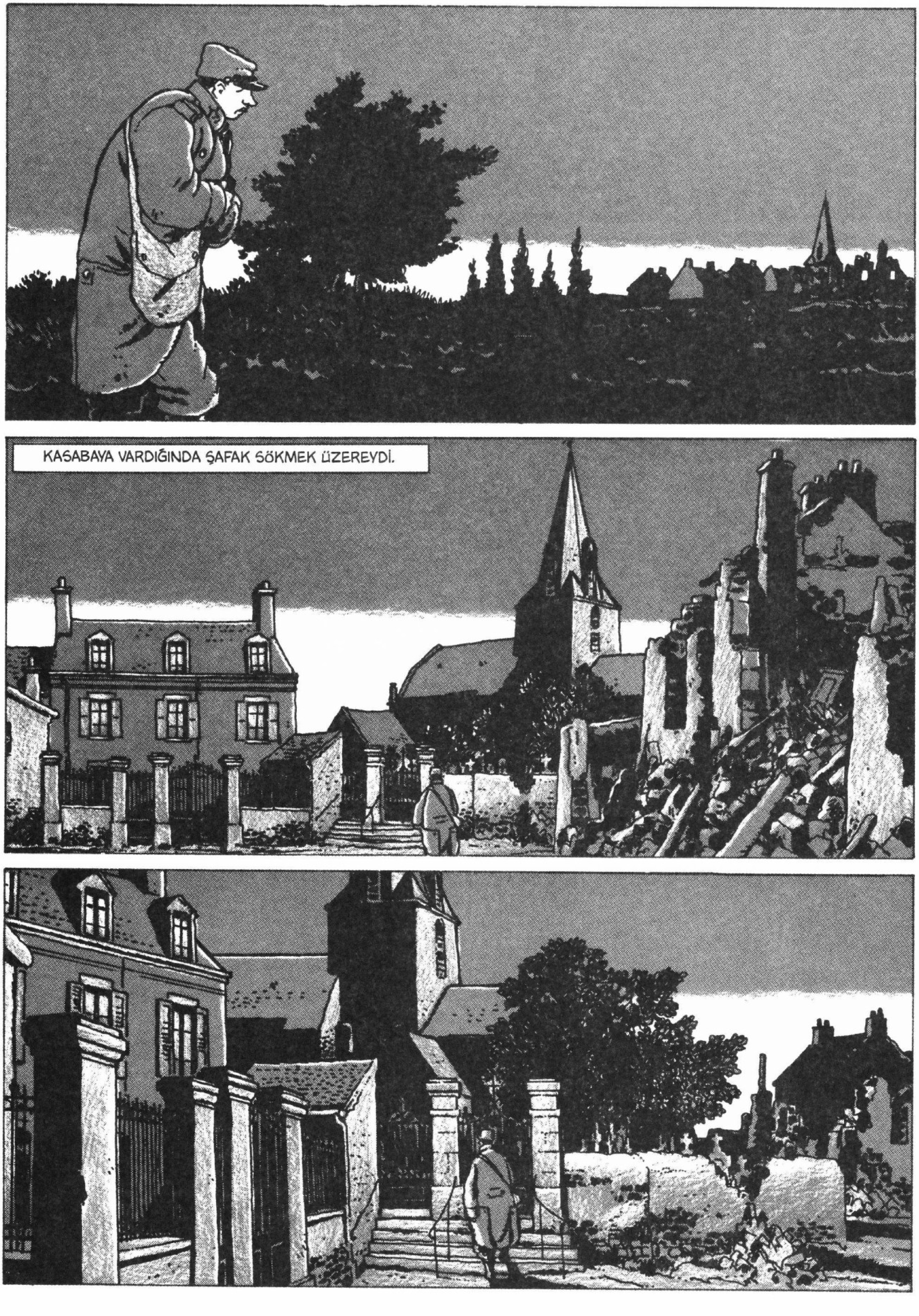
KASABAYA VARDIĞINDA ŞAFAK SÖKMEK ÜZEREYDİ.

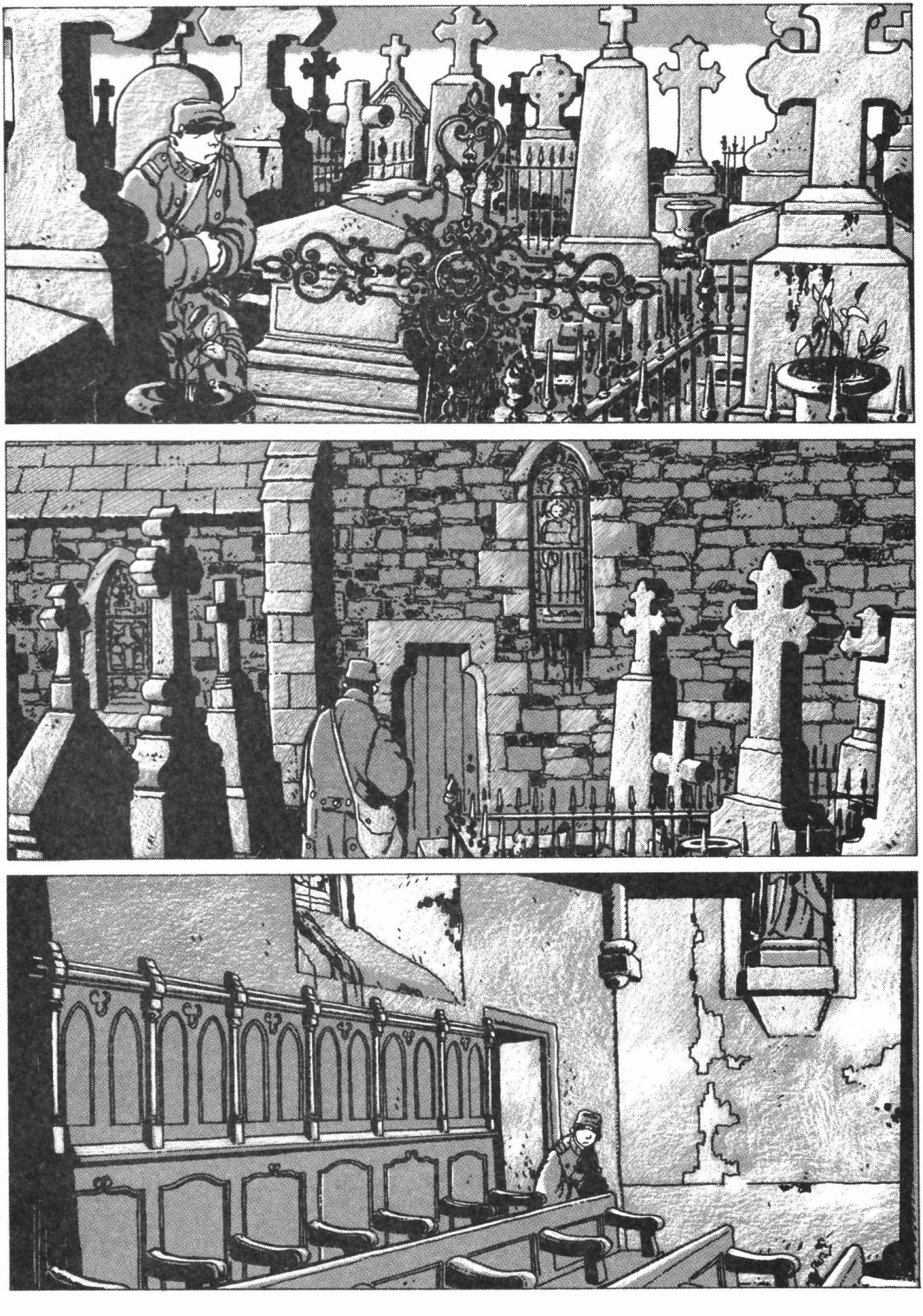

MAZURE BİR KİLİSEYE AYAK BASMAYALI UZUN ZAMAN OLMUŞTU. İÇERİDE ŞAŞIRIP KALDI...
INRI
...ÖLÜLERDEN BAŞKA BİR ŞEY YOKTU BURADA.

KENDİNE GELDİĞİNDE, MAHZENE NASIL İNDİĞİNİ ANIMSAYAMADI. EN SON KANLAR İÇİNDE İKİ ZIRHLI SÜVARİ GÖRDÜĞÜNÜ HATIRLIYORDU, BEMBEYAZ KESİLMİŞ, YERDE CANSIZ YATIYORLARDI. ŞİMDİYSE TAM KARŞISINDA, HANS'IN BİRİ NAMLUSUNU ONA DOĞRULTMUŞTU...
...ADAM MAZURE'ÜN KORULUKTAKİ SUBAYDAN ARAKLADIĞI KOCAMAN TABANCAYI İNCELİYORDU. ÇANTASINI KARIŞTIRMIŞ OLMALIYDI. İYİ DE BU ALMAN'IN BURADA NE İŞİ VARDI? BELLİ Kİ SİLAHLA OYNAMAK HOŞUNA GİDİYORDU, KULLANMAYA DA NİYETLİ GİBİYDİ.

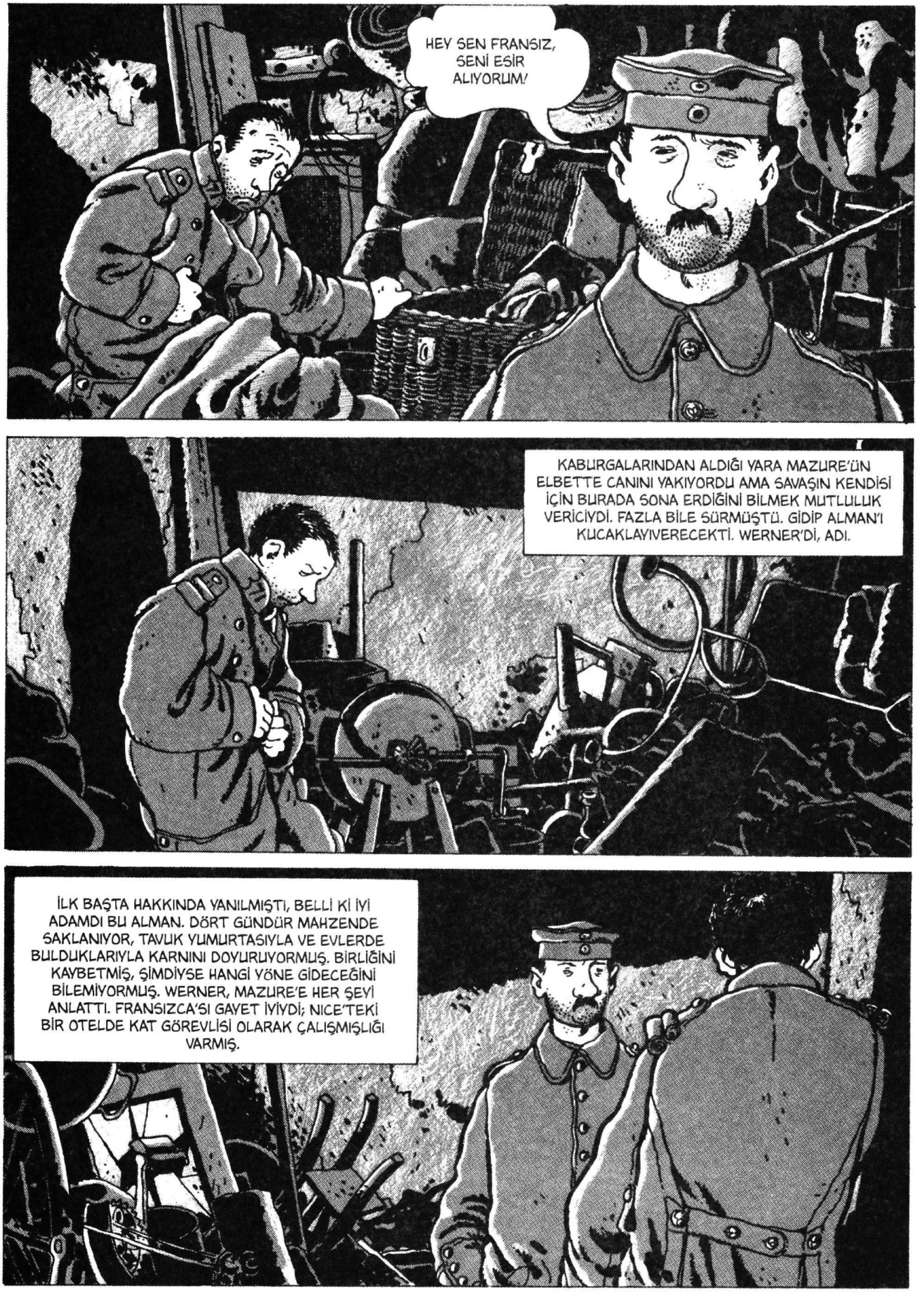
HEY SEN FRANSIZ, SENİ ESİR ALIYORUM!
KABURGALARINDAN ALDIĞI YARA MAZURE'ÜN ELBETTE CANINI YAKIYORDU AMA SAVAŞIN KENDİSİ İÇİN BURADA SONA ERDİĞİNİ BİLMEK MUTLULUK VERİCİYDİ. FAZLA BİLE SÜRMÜŞTÜ. GİDİP ALMAN'I KUCAKLAYIVERECEKTİ. WERNER'Dİ, ADI.
İLK BAŞTA HAKKINDA YANILMIŞTI, BELLİ Kİ İYİ ADAMDI BU ALMAN. DÖRT GÜNDÜR MAHZENDE SAKLANIYOR, TAVUK YUMURTASIYLA VE EVLERDE BULDUKLARIYLA KARNINI DOYURUYORMUŞ. BİRLİĞİNİ KAYBETMİŞ, ŞİMDİYSE HANGİ YÖNE GİDECEĞİNİ BİLEMİYORMUŞ. WERNER, MAZURE'E HER ŞEYİ ANLATTI. FRANSIZCA'SI GAYET İYİYDİ; NICE'TEKİ BİR OTELDE KAT GÖREVLİSİ OLARAK ÇALIŞMIŞLIĞI VARMIŞ.

O SABAH İKİ ZIRHLI SÜVARİ ÇIKAGELMİŞ. WERNER'İ KİLİSEDE KÖŞEYE SIKIŞTIRMIŞLAR, O DA ONLARI HAKLAMAK ZORUNDA KALMIŞ. ATLARI SAKLAMAYA GÖTÜRÜP, CESETLERİ ALMAK İÇİN DÖNDÜĞÜNDE, MAZURE'Ü GÖRMÜŞ. KAFASINA VURUP BAYILTMIŞ ONU. ÖLDÜRMEMİŞ. AKLINA BİR FİKİR GELMİŞ.

İKİSİ DE BİRLİKLERİNİ KAYBETTİKLERİNE GÖRE, AYNI SEFİL DURUM İÇİNDE KADER ORTAĞIYDILAR, WERNER BÖYLE DÜŞÜNÜYORDU. BÖLGEYİ ALMANLAR ELE GEÇİRİRSE, MAZURE SAVAŞ ESİRİ OLACAKTI. YOK, EĞER TERSİ OLURSA DA WERNER MAZURE'ÜN ESİRİ OLACAKTI. KISACASI WERNER ANLAŞMA TEKLİF EDİYORDU, İKİSİNİN DE İŞİNE GELECEK BİR DÜMEN. ÜSTELİK BEKLEMEK YETERLİYDİ, BÖYLECE ÇATIŞMAYA DA GEREK KALMAYACAKTI.

İŞLERİ ÇOCUK OYUNCAĞIYDI. MAHZENİN HAVALANDIRMA DELİĞİ KÖY MEYDANINA BAKIYORDU, GELEN OLURSA MUTLAKA GÖRÜRLERDİ. HİKÂYENİN SONUNDA, TALİHSİZ KİŞİ ELBETTE MADALYAYI HAK EDEN OLACAKTI: KAHRAMAN İLAN EDİLECEKTİ. AMA ASIL KEYFİ TUTSAK DÜŞÜP BU ÇILGIN SAVAŞTAN YIRTAN SÜRECEKTİ...

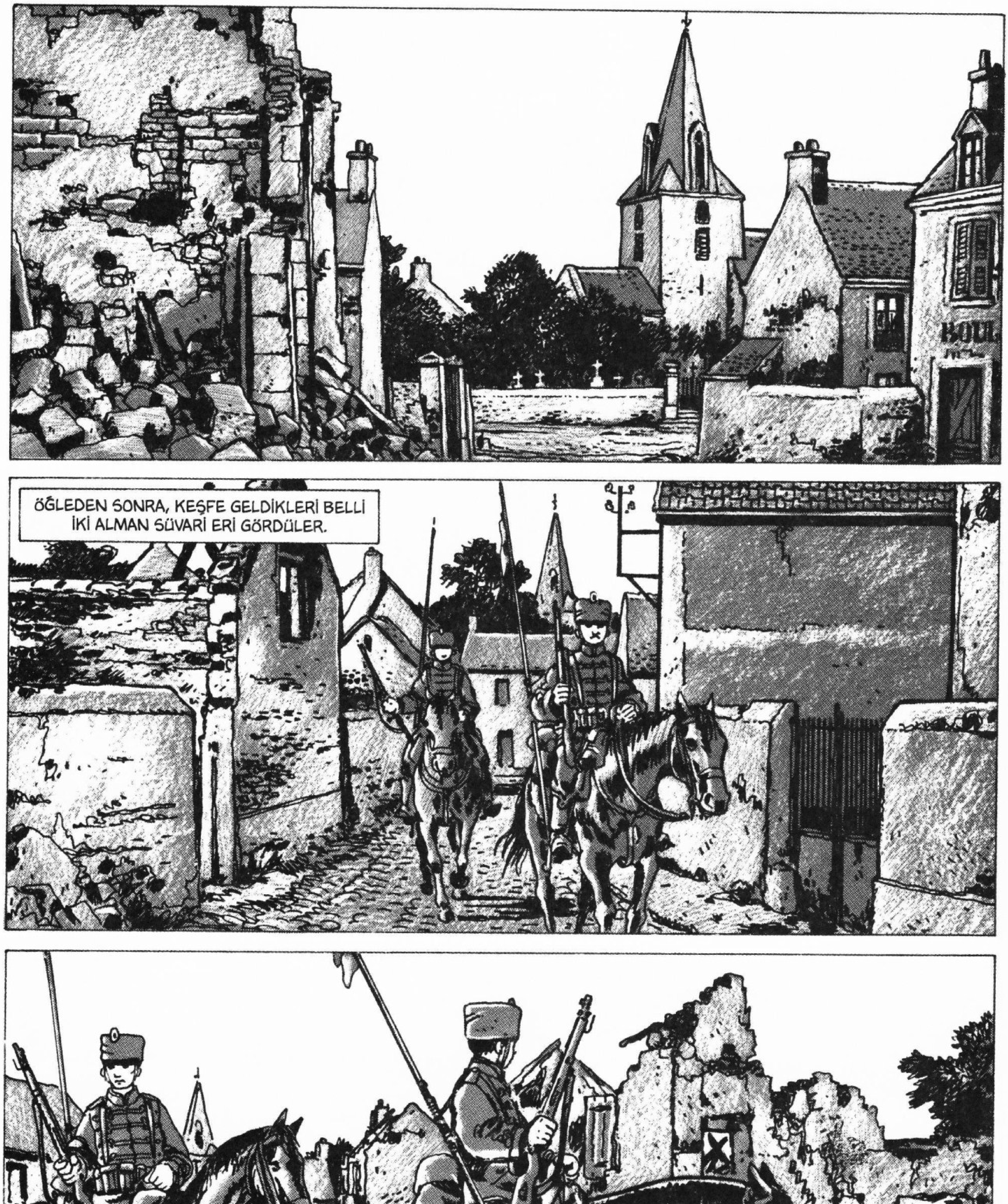
ÖĞLEDEN SONRA, KEŞFE GELDİKLERİ BELLİ İKİ ALMAN SÜVARİ ERİ GÖRDÜLER.

WERNER İLE MAZURE YERALTINDA, KARARSIZ, HANGİ AYAKLARININ ÜZERİNDE DURACAKLARINI BİLEMEDEN, SALINIRCASINA KALAKALDILAR. TEREDDÜT İÇİNDEYDİLER, SANKİ BİR ANDA DÜMENLERİNİN İŞE YARAYACAĞINDAN ŞÜPHEYE DÜŞMÜŞLERDİ.
19

SÜVARİLER GİTTİKTEN ÇOK SONRA BİLE ÇUVALLAYACAKLARI HİSSİNDEN KURTULAMAMIŞLARDI...

AKŞAMA DOĞRU KÖY YERİ BİR SAAT BOYUNCA BOMBALANDI. YARI YIKINTI HALDEKİ KÖYÜ ALMANLAR İŞGAL ETMİŞ, BİR SÜRE DİRENİŞ YAŞANDIKTAN SONRA KÖY TERK EDİLMİŞTİ. PEKİ AMA ATEŞ EDEN KİMDİ? BULUNDUKLARI DELİKTE MAZURE DE ALMAN DA KENDİ KENDİNE AYNI SORUYU SORUYORDU.

ŞAFAK VAKTİ BİRKAÇ FRANSIZ ASKERİ, DUMANLAR İÇİNDEKİ ISSIZ KÖY YERİNİ KEŞFE GELDİ. ONLAR MEVZİLENDİKTEN SONRA BAŞKALARI TAKİP ETTİ. KOMUTANIYLA, KURMAY HEYETİYLE, TAM TEŞEKKÜLLÜ BİR BİRLİK GELİP KÖYDE KARARGÂH KURDU. DÜŞMANIN BOŞALTTIĞI KÖY FRANSIZLARIN ELİNE GEÇMİŞTİ.
BÜTÜN EVLERİ DOLAŞIP BAŞTAN AŞAĞI ARADILAR.
EPICE
DERKEN BİR ASKER MAHZENE DALIVERDİ...

...VE ALMAN'I GÖRÜR GÖRMEZ ATEŞ ETTİ!

MAZURE BÖLÜĞÜNÜ BULMUŞTU, 71. BÖLÜK... MAZURE'E GÖRE İKİ KİŞİ ARASINDA BARIŞ MÜMKÜNDÜ, AMA SAYI ARTINCA HER ŞEY BERBAT OLUYORDU. SAVAŞA GERİ DÖNMEK ZORUNDA KALACAKTI. YARANIN VERDİĞİ ACI ARTTIKÇA ARTIYORDU.

SAAT 15:00 SULARINDA, DİVAN-I HARP KÖYDEKİ OKUL BİNASINDA TOPLANDI. MAZURE, DÜŞMAN KARŞISINDA KAÇMAK VE DÜŞMANLA İŞBİRLİĞİ ETMEK SUÇLARINDAN YARGILANARAK SUÇLU BULUNDU. DİĞER BİR DEYİŞLE, KENDİSİNE HİÇBİR KÖTÜLÜĞÜ DOKUNMAMIŞ VE KÖTÜLÜĞÜNÜ İSTEMESİ İÇİN HİÇBİR SEBEBİNİN OLMADIĞI BİR ALMAN'LA, 48 SAAT BOYUNCA ARKADAŞLIK ETMİŞ BİR ASKER KAÇAĞIYDI. MAZURE HAKKINDA VERİLEN KARARI DUYMADI BİLE. MAHZENDEKİ TÜFEK PATLAMASI KULAKLARINI SAĞIR ETMİŞTİ. ERTESİ SABAH, MEZARLIK DUVARININ ÖNÜNDE KURŞUNA DİZİLDİ.
71

OCAK 1916
ELİMİZDE ÇORBA KARAVANALARI, EKMEKLER, ŞARAP DOLU MATARALARLA ORTALIKTA DOLANIP GÜRÜLTÜ ÇIKARMANIN HİÇ GEREĞİ YOKTU. HANSLARIN MEVZİLERİYLE ARAMIZDAKİ MESAFE TAŞ ÇATLASIN 50 METREYDİ. KABAK GİBİ ORTADA, GAYET TEHLİKELİ BİR MEVKİ! OLMAZ OLSUN BÖYLE ANGARYA!
BUNLAR YETMEZMİŞ GİBİ BİR DE AYDINLATMA FİŞEĞİ TEPEMİZDE PATLAYIVERDİ, CAN SIKACAK YA...
ATEŞ HATTI
ORACIKTA DONAKALDIK...

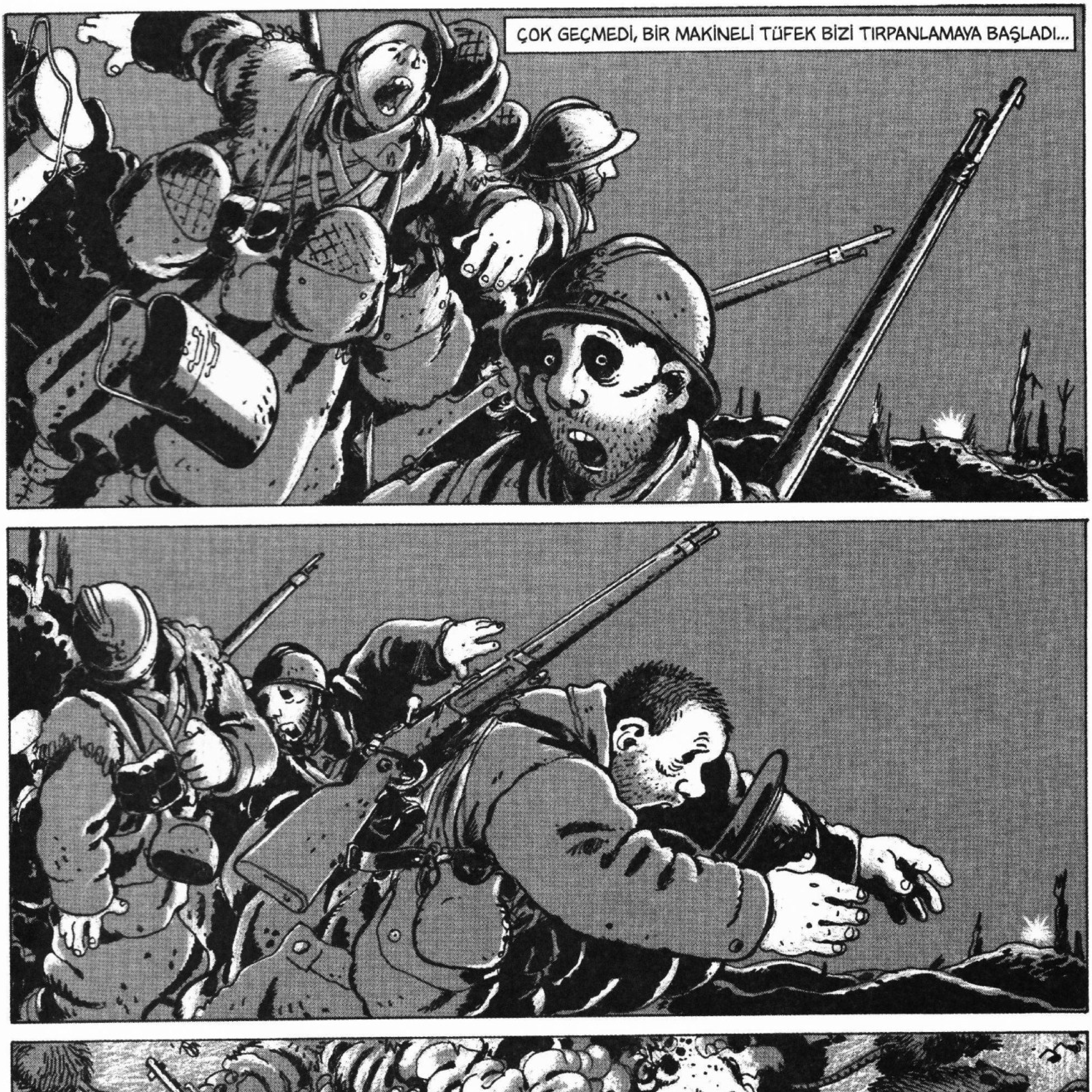
ÇOK GEÇMEDİ, BİR MAKİNELİ TÜFEK BİZİ TIRPANLAMAYA BAŞLADI...

RAOUL VE LOUIS OLDUKLARI YERDE YIĞILIVERDİLER, BENSE KENDİMİ, ELLERİMİ BİR HANS'IN İŞKEMBESİNE GÖMÜLMÜŞ BULDUM...
KANGREN OLACAĞIM DİYE ÖDÜM KOPUYORDU. TEMİZLENEYİM DİYE BİR SU BİRİKİNTİSİ ARARKEN DÖNÜP DURMAKTAN YÖNÜMÜ ŞAŞIRIP ORACIĞA ÇÖKÜVERDİM. ATEŞ KESİLMİŞ, ORTALIK YİNE SESSİZLİĞE BÜRÜNMÜŞTÜ AMA HANGİ İSTİKAMETE GİDECEĞİMİ BİLMİYORDUM.

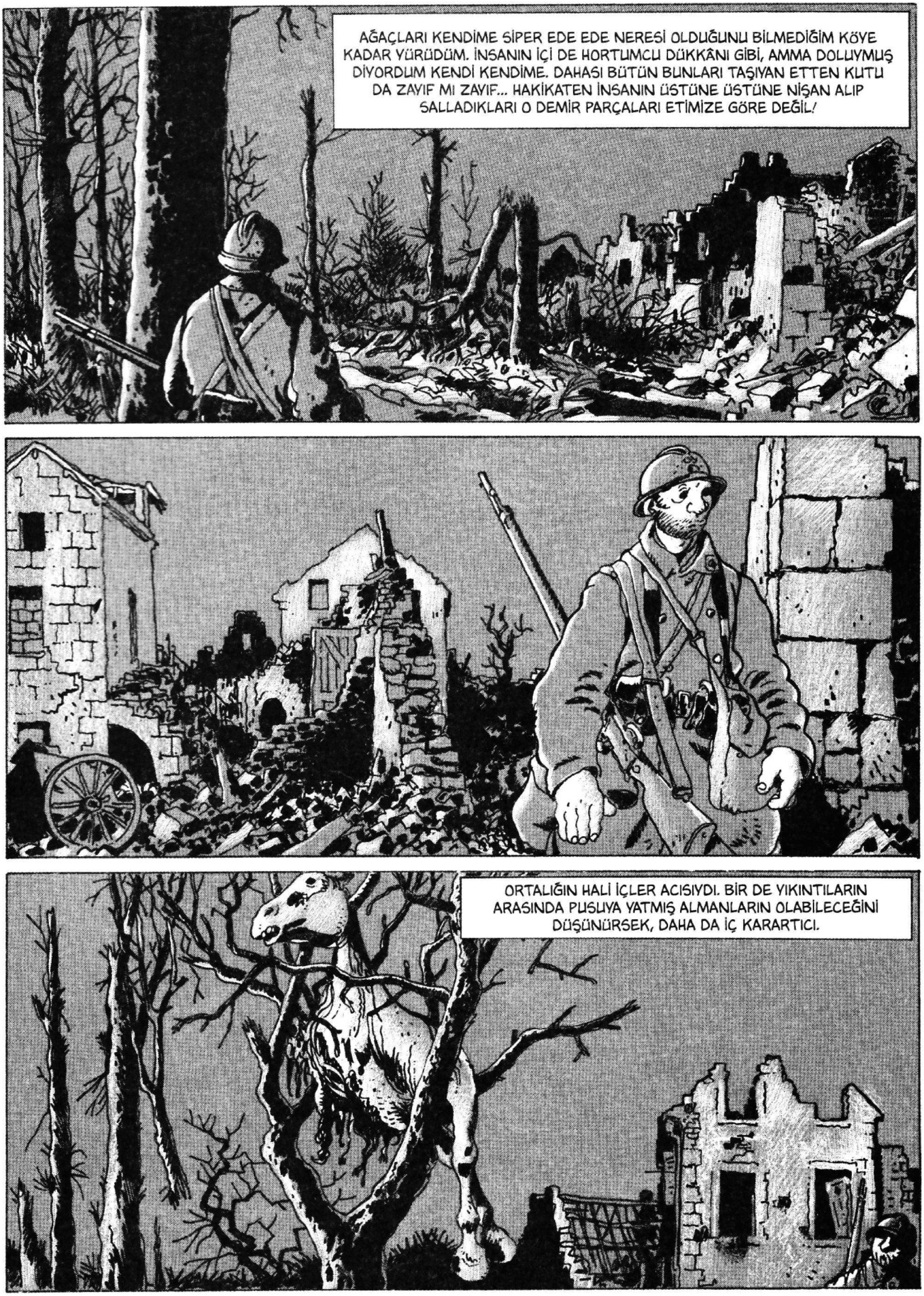
AĞAÇLARI KENDİME SİPER EDE EDE NERESİ OLDUĞUNU BİLMEDİĞİM KÖYE KADAR YÜRÜDÜM. İNSANIN İÇİ DE HORTUMCU DÜKKÂNI GİBİ, AMMA DOLUYMUŞ DİYORDUM KENDİ KENDİME. DAHASI BÜTÜN BUNLARI TAŞIYAN ETTEN KUTU DA ZAYIF MI ZAYIF... HAKİKATEN İNSANIN ÜSTÜNE ÜSTÜNE NİŞAN ALIP SALLADIKLARI O DEMİR PARÇALARI ETİMİZE GÖRE DEĞİL!
ORTALIĞIN HALİ İÇLER ACISIYDI. BİR DE YIKINTILARIN ARASINDA PUSUYA YATMIŞ ALMANLARIN OLABİLECEĞİNİ DÜŞÜNÜRSEK, DAHA DA İÇ KARARTICI.

BÖYLE AVAL AVAL SOKAKLARDA DOLANARAK NE KADAR AKILLICA BİR İŞ YAPTIĞIMI DÜŞÜNMEDİM DEĞİL... KOCA CADDENİN ÜZERİNDEN SİLİNDİR GEÇMİŞTİ SANKİ...
İKİ JANDARMAYI GÖRDÜĞÜMDE, BURALARDA HERKESİN AYAĞININ YERDEN KESİK OLDUĞUNU DÜŞÜNMEDEN EDEMEDİM... HEPSİ SAKATATA DÖNMÜŞ.
İNEK
LERE
ÖLUM
KAŞAP
NE HALT EDİYORSUN BURADA?
SEYREDİYORUM!
GÜZEL MANZARA DEĞİL Mİ?
AZ KALSIN TETİĞE BASACAKTIM!
HABERİN OLSUN, PEK KAHRAMANCA ÖLDÜKLERİ SÖYLENEMEZ!
KAŞAP

O İKİ SOYTARI ORAYA ASILALI ÇOK OLMAMIŞ GİBİME GELİYOR.
SEN DE FARK ETTİN HA?

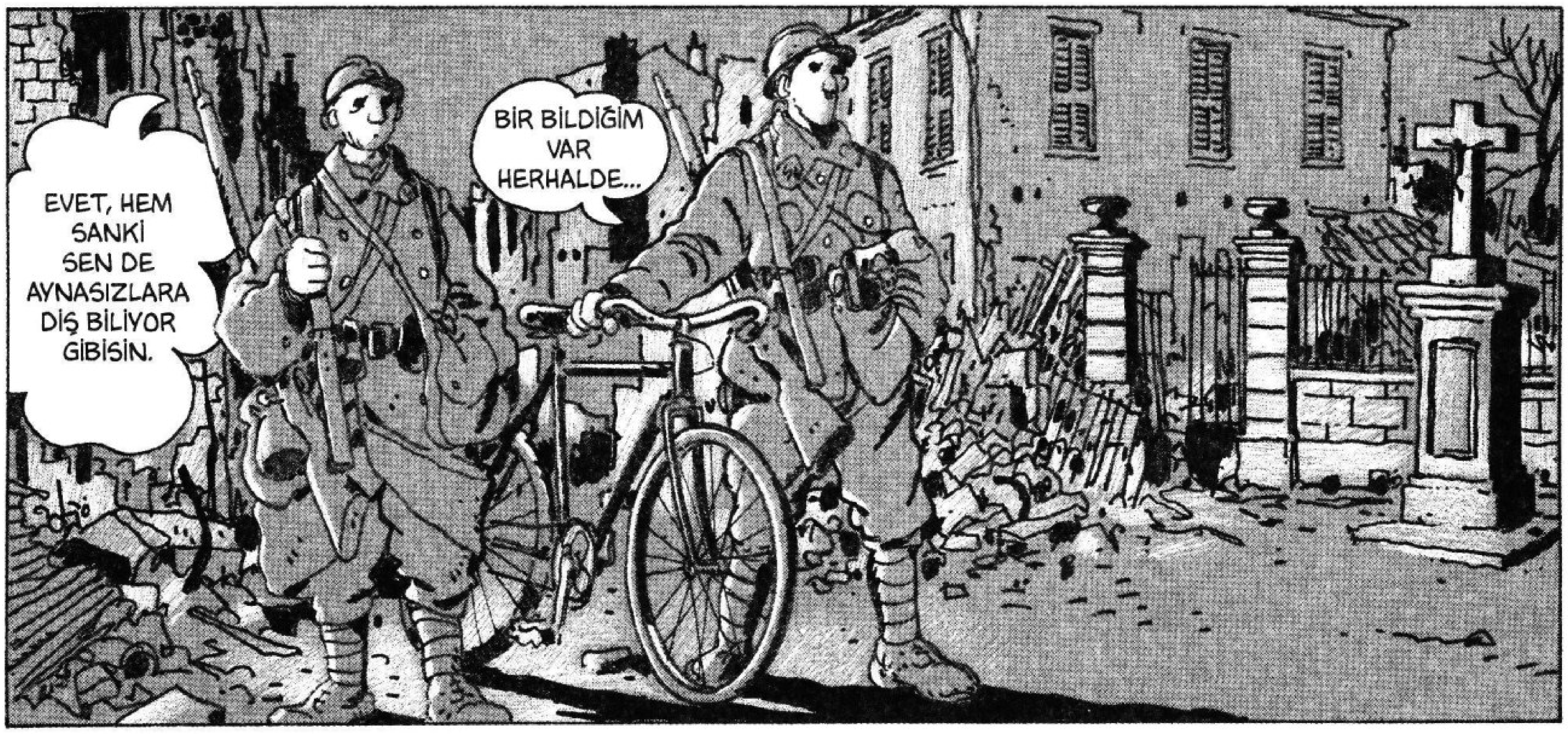
BİR BİLDİĞİM VAR HERHALDE...
EVET, HEM SANKİ SEN DE AYNASIZLARA DİŞ BİLİYOR GİBİSİN.

AAAA
HEY AHBAP, NEREDESİN? KIPIRDAYAMIYORUM...
...HİÇBİR YERİMİ HİSSETMİYORUM... LANET OLSUN, ÇOK ACIYOR!
NEYİM VAR? HADİ KALKMAMA YARDIM ET...
JANDARMALAR... İŞLERİNİ SEN BİTİRDİN DEĞİL Mİ?
NE SANDIN! İSTERSEN GİT BENİ JOFFRE'A GAMMAZLA. CEHENNEME KADAR YOLU OLDUĞUNU EKLEMEYİ DE UNUTMA AMA!!!

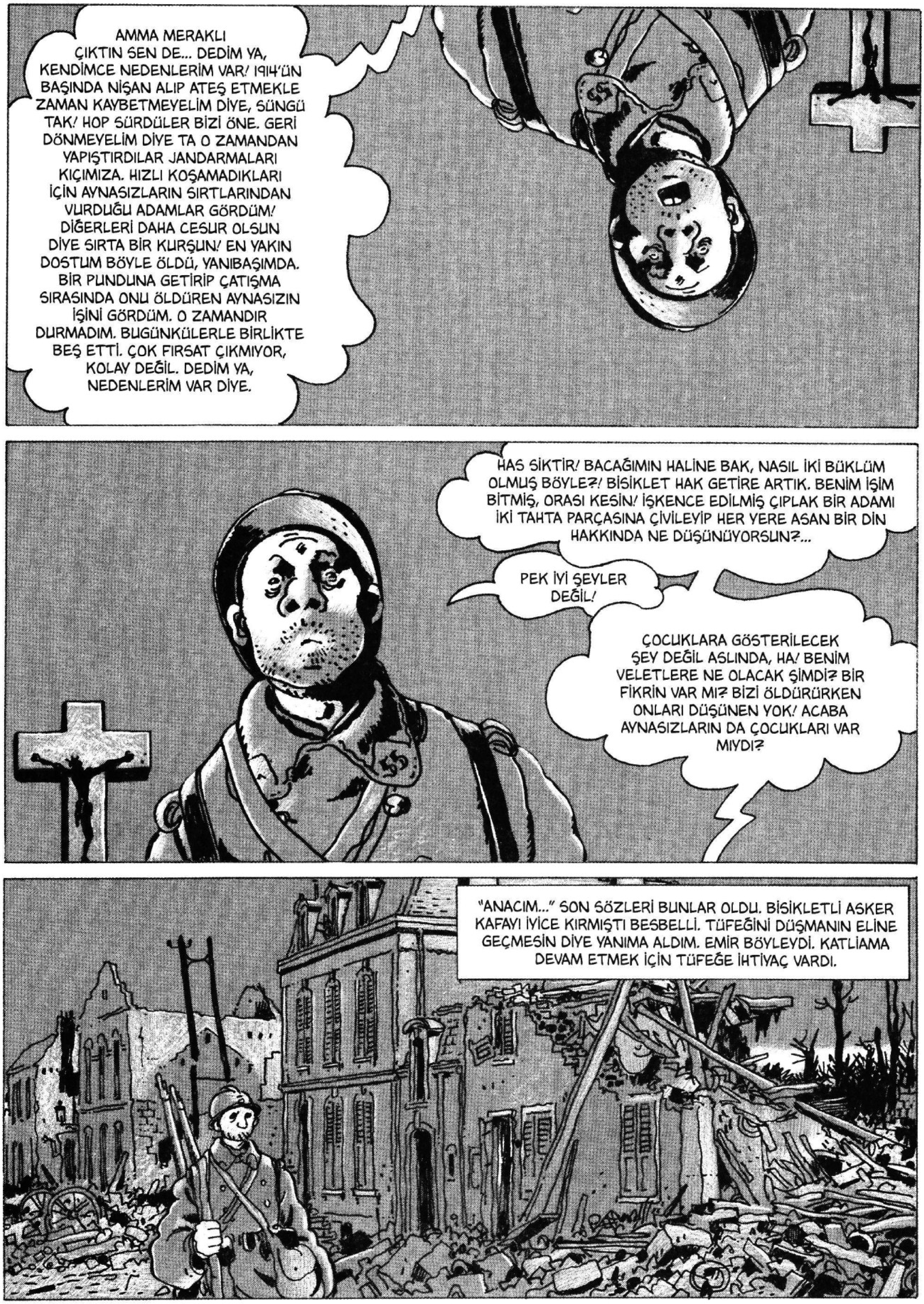
AMMA MERAKLI ÇIKTIN SEN DE... DEDİM YA, KENDİMCE NEDENLERİM VAR! 1914'ÜN BAŞINDA NİŞAN ALIP ATEŞ ETMEKLE ZAMAN KAYBETMEYELİM DİYE, SÜNGÜ TAK! HOP SÜRDÜLER BİZİ ÖNE. GERİ DÖNMEYELİM DİYE TA O ZAMANDAN YAPIŞTIRDILAR JANDARMALARI KIÇIMIZA. HIZLI KOŞAMADIKLARI İÇİN AYNASIZLARIN SIRTLARINDAN VURDUĞU ADAMLAR GÖRDÜM! DİĞERLERİ DAHA CESUR OLSUN DİYE SIRTA BİR KURŞUN! EN YAKIN DOSTUM BÖYLE ÖLDÜ, YANIBAŞIMDA. BİR PUNDUNA GETİRİP ÇATIŞMA SIRASINDA ONU ÖLDÜREN AYNASIZIN İŞİNİ GÖRDÜM. O ZAMANDIR DURMADIM. BUGÜNKÜLERLE BİRLİKTE BEŞ ETTİ. ÇOK FIRSAT ÇIKMIYOR, KOLAY DEĞİL. DEDİM YA, NEDENLERİM VAR DİYE.
HAS SİKTİR! BACAĞIMIN HALİNE BAK, NASIL İKİ BÜKLÜM OLMUŞ BÖYLE?! BİSİKLET HAK GETİRE ARTIK. BENİM İŞİM BİTMİŞ, ORASI KESİN! İŞKENCE EDİLMİŞ ÇIPLAK BİR ADAMI İKİ TAHTA PARÇASINA ÇİVİLEYİP HER YERE ASAN BİR DİN HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUN?...
PEK İYİ ŞEYLER DEĞİL!
ÇOCUKLARA GÖSTERİLECEK ŞEY DEĞİL ASLINDA, HA! BENİM VELETLERE NE OLACAK ŞİMDİ? BİR FİKRİN VAR MI? BİZİ ÖLDÜRÜRKEN ONLARI DÜŞÜNEN YOK! ACABA AYNASIZLARIN DA ÇOCUKLARI VAR MIYDI?
"ANACIM..." SON SÖZLERİ BUNLAR OLDU. BİSİKLETLİ ASKER KAFAYI İYİCE KIRMIŞTI BESBELLİ. TÜFEĞİNİ DÜŞMANIN ELİNE GEÇMESİN DİYE YANIMA ALDIM. EMİR BÖYLEYDİ. KATLİAMA DEVAM ETMEK İÇİN TÜFEĞE İHTİYAÇ VARDI.

BENİM UÇAN KÜHEYLANIN YANINDAN TEKRAR GEÇTİM. İNSANLARA OLSUN, HAYVANLARA OLSUN O BİÇİM KÖTÜLÜK YAPIYORUZ. İNSANLAR HADİ NEYSE, SAVAŞ ONLARIN SAVAŞI NE DE OLSA...

SAPE 8

SİPERE GİRMEDEN ÖNCE BİRAZ TIRSTIM. BERBAT BİR HALDEYDİ, TERKEDİLMİŞ VE BAKIMSIZ GÖRÜNÜYORDU. YENİ DİNEN FIRTINA DA CABASI!

HEY AHBAP, BURANIN HALİ NE BÖYLE? CEVAP VERSENE! AMMA BURNU HAVADAYMIŞSIN HA...!
...EYVAH... KUSURUMA BAKMA... O TARAFTAN GELİNCE GÖRÜNMÜYOR... YAZIK YAHU!... OLUR MU BE! ...VAH KARDEŞİM... YAZIK, ÇOK YAZIK!

ÇABUK DAVRAN KIDEMLİ! ACİL BİLGİ LAZIM BANA! VAKİT DAR, ACELE ET!!
?
DIŞARDA KAÇ ALMAN VAR?
BEŞ! BEŞ TANE SAYDIM!!

ALTI!!! BUNU TERCİH EDERİM! YUVARLAK RAKAM, DAHA TEMİZ!
ALTI MI?
DIŞARDAKİ BEŞİNE TEK EL BOMBASI YETTİ...
...ŞURADAKİNİ DE UNUTMAMAK LAZIM. AZ ÖNCE MIHLADIM. BAK, TAM BİR SULUGÖZLÜ. NASIL TEPİNİP DURUYORDU GÖRSEN! KULAKLARIMIN ZARINI PATLATTI. BİR SON VERMEM GEREKTİ. BOŞUNA GAYRET EDİYORDU. O KADAR DEBELENMENİN NE LÜZUMU VAR, ÖBÜR DÜNYAYI BOYLAYACAKSIN BELLİ, BAĞIRSAKLARINDAN BİRAZ PIHTI DIŞINDA ESER KALMAMIŞ. HIYAR, İŞİNİ BİTİRDİGİMDE BANA ÖYLECE BAKAKALDI! BU YAPTIĞIM İNSANLIKDIŞI DEĞİL Mİ?
ELİMİZDE BU ALET VARKEN, İNSAN MIYIZ DEĞİL MİYİZ DİYE SORMANIN BİLE ÂLEMİ YOK. İNSANLIKTAN ÇIKTIK...
ANNE, DEYİP DURUYORDU ALMANCA...
TIPKI ŞU AYAKLARIMIN DİBİNDE KIVRANARAK GEBEREN YAVŞAK YÜZBAŞI GİBİ. BUNDAN DAHA ÇİRKEFİ CEPHEDE GÖRÜLMEDİ. ANNE, ANNE DİYE BAĞIRINIP DURDU. YALNIZ İKİMİZ OLAYDIK KASIKLARINA TÜFEĞİ DAYAYIP BOŞALTMASINI BİLİRDİM! KENDİSİNİ KAN İŞERKEN GÖRMEKTEN NE KADAR MUTLU OLDUĞUMU SÖYLEDİM AMA. OH OLSUN, İÇİMDE KALMADI. HİÇ OLMAZSA BİR KERE AKLIMDAN GEÇENİ SURATINA SÖYLEDİM. HER GÜN OLMAZ BU... FIRSATI KAÇIRMAMAK LAZIM!

ANALARINDAN AMMA ZORLARI VAR BU HIYARLARIN! SANKİ O ANALAR DEĞİL TOPUN UCUNA ADAM YETİŞTİREN! ANALARINDAN ÜNİFORMALI, BAŞTAN AŞAĞI SİLAHLI DOĞUYOR İNSANLAR. DOĞASINDA VAR BU. İNSAN BÖYLE! GURUR DUYULACAK TARAFI YOK YANİ... MAĞARALARDAN BERİ, SENİN DEDİĞİN GİBİ HER AN KAFA KESECEK BİR BALTA VAR ELİNDE. GAZ DIŞINDA, PEK BİR YENİLİK DE YOK, HA EL BOMBASI HA YANGIN BOMBASI, AL BİRİNİ VUR ÖTEKİNE. KAFADAKİ FİKİR AYNI! BÖYLE SICAK ET PAZARINA BİZİM GİBİ ANA KUZULARINI GETİRMEK ZULÜM DEĞİL DE NE? ANNE, HİÇ YAKIŞIYOR MU SANA!
BAK, NASIL BİÇTİ BENİ SÜNGÜSÜYLE ŞU HANS BOZUNTUSU. BAĞIRSAKLARIMIN HEPSİ DIŞARDA. KIZILDERİCİLİK OYNADIĞINI MI SANIYORDU NE? HADİ TOZ OL BURADAN! SON BİR KEZ FÜNYEYİ ÇEKECEĞİM. ANAMA DA FRANSA'YA FEDA EDİLMİŞ BİR PARÇA ET İÇİN MADALYA GÖNDERİRLER ARTIK. ZAVALLI İHTİYAR, PEK BİR KAYBI DA OLMAYACAK. BAKSANA...
DELİRDİN Mİ, YAPMA!
AAAA ANNEEE...
AKLIMA ÇORBA BEKLEYEN ARKADAŞLAR GELDİ BİRDEN.

OCAK 1918
BOUVREUIL'Ü DÜN GİBİ HATIRLIYORUM. KİBAR BİR OĞLANDI AMA DURMADAN PARA KAZANMA TELAŞINDA, TOPLAYICILIK YAPIYORDU, İLERİ HATTA BİLE. TIPKI BİZLER GİBİ O DA VARLIK İÇİNDE YÜZÜYOR DEĞİLDİ, BELKİ DE ELİNE BAKANI ÇOKTU, KİMBİLİR? HAYATINDAN HİÇ BAHSETMEDİ.
ŞEKLİNİ BULMAYA BAŞLADI! GÜZEL DEĞİL Mİ?
HARİKA!
BUNUN DIŞINDA BOUVREUIL BİR SANATÇIYDI. ZAMANINI ÖRSÜN ÜZERİNDE BAKIR PARÇALARI DÖVÜP DEMİRDEN SÜS HATIRA EŞYASI YAPARAK PARA KAZANMAKLA GEÇİRİYORDU. HER ZAMAN NEŞELİ VE SÜKLÜM PÜKLÜM OLDUĞU İÇİN, BÜTÜN ZORLUĞUNA RAĞMEN HAMMADDE BULMAKTA ZORLUK ÇEKMİYORDU.
İÇİMİZDEN BİRİ BİR MERMİ KOVANI BULUR BULMAZ HEMEN VAZO YAPSIN DİYE ONA VERİYORDU, BOUVREUIL DE METALİ ALIP İSTENEN MOTİFLERİ İŞLİYORDU, PARA KARŞILIĞI TABİİ.
ACAYİP GÜZEL YAPTIN YÜZÜĞÜ. ANALIĞIM BAYILACAK!
HOŞUNA GİTTİ Mİ? BEŞ FRANK, ALÜMİNYUM...
BİRAZ DAHA DARINI ALMAN LAZIM, TABİİ ANALIĞININ PARMAKLARI DA SENİNKİLER GİBİYSE, ORASINI BİLEMEM...
KULTUR
KOCHON

AZIK ÇANTASINDA BİR DOLU İŞLENMİŞ UFAK TEFEK PARÇA VARDI. SİPARİŞ ÜSTÜNE İSTEYENE VERDUN USULÜ KÂĞIT BIÇAĞI, HAVAN TOPU YUVASINDAN MÜREKKEPLİK, İSTEYENE ALMAN HAVAN TOPU MERMİSİNDEN ÇEKİÇLE İNCE USUL DÖVÜLEREK YAPILMIŞ DOMUZ GÖVDELİ KAYZER SİLÜETİ İMAL EDEBİLİRDİ.
ACAYİP BENZETMİŞSİN KAYZER BOZUNTUSUNA!
BEŞ FRANK!
ONUN ELİNDE MERMİLER İSTAVROZA YA DA DOLMAKALEME DÖNÜŞÜVERİYORDU. BOUVREUIL SAVAŞ MADENLERİNİN SARRAFI GİBİYDİ. ONU BU YÜZDEN SEVİYORDUK.

NÖBET İÇİN BİR GÖNÜLLÜ LAZIM BANA!

BAŞKASINI BUL! BENİM EVCİ İZNİM CEPTE, BU AKŞAM TRENDEYİM. TAM ALTI GÜN SENİN SURATINI GÖRMEYECEĞİM! KEYFİN OLSUN İSTERDİM AMA KUSURA BAKMA SALAKLIK OLUR, BAŞKASINI BUL.
PRUNIER HÂLÂ TEÇHİZATLISIN!?... HADİ FOURNEAU'DAN DEVRAL NÖBETİ, ÇOK UZADI, ÇATLAMAK ÜZEREDİR!
SENİN YERİNE BEN GİDERSEM KAÇ PARA VERİRSİN?
ARANIZDA ANLAŞIN!

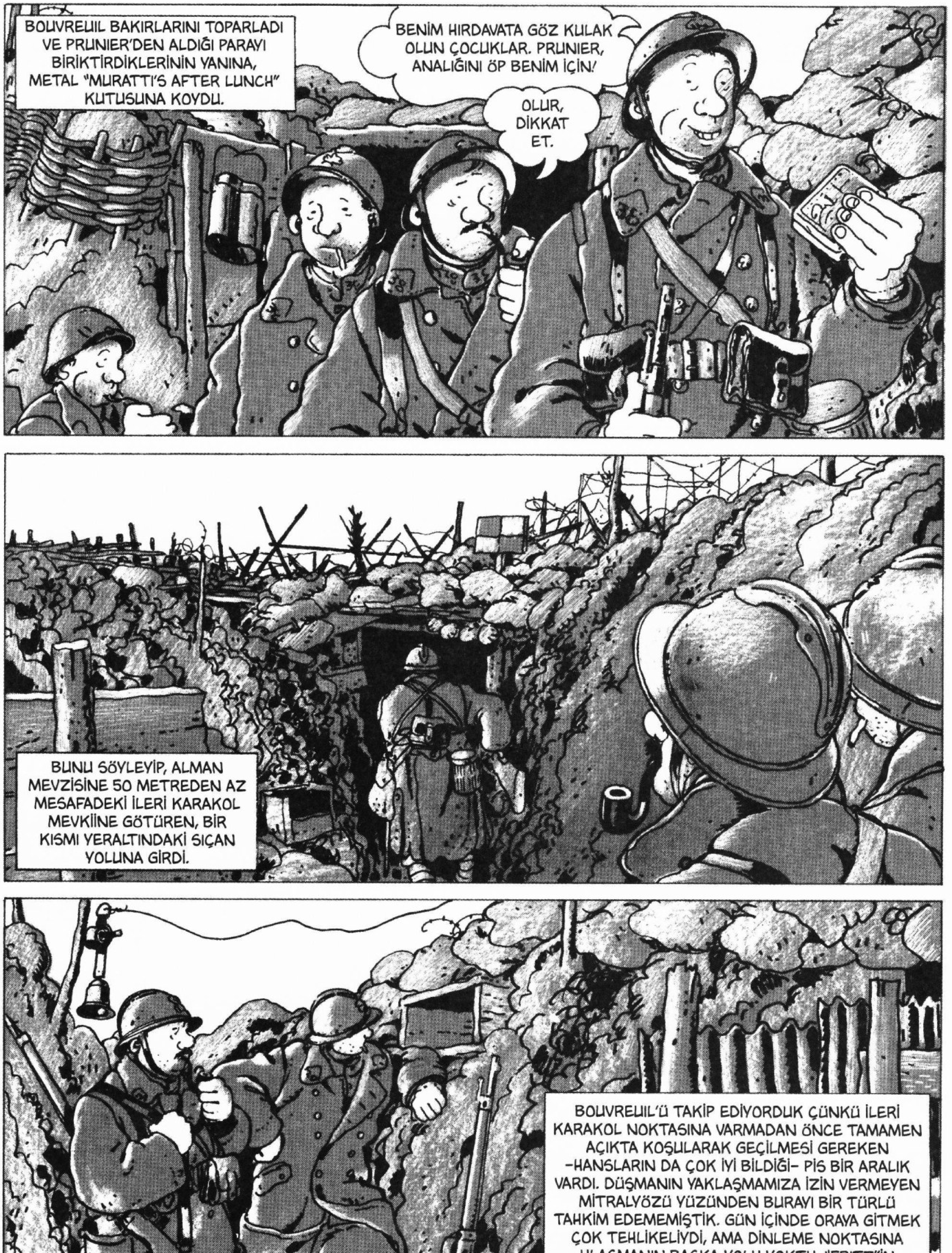
BOUVREUIL BAKIRLARINI TOPARLADI VE PRUNIER'DEN ALDIĞI PARAYI BİRİKTİRDİKLERİNİN YANINA, METAL "MURATTI'S AFTER LUNCH" KUTUSUNA KOYDU.
BENİM HIRDAVATA GÖZ KULAK OLUN ÇOCUKLAR. PRUNIER, ANALIĞINI ÖP BENİM İÇİN!
OLUR, DİKKAT ET.
BUNU SÖYLEYİP, ALMAN MEVZİSİNE 50 METREDEN AZ MESAFADEKİ İLERİ KARAKOL MEVKİİNE GÖTÜREN, BİR KISMI YERALTINDAKİ SIÇAN YOLUNA GİRDİ.
BOUVREUIL'Ü TAKİP EDİYORDUK ÇÜNKÜ İLERİ KARAKOL NOKTASINA VARMADAN ÖNCE TAMAMEN AÇIKTA KOŞULARAK GEÇİLMESİ GEREKEN –HANSLARIN DA ÇOK İYİ BİLDİĞİ– PİS BİR ARALIK VARDI. DÜŞMANIN YAKLAŞMAMIZA İZİN VERMEYEN MİTRALYÖZÜ YÜZÜNDEN BURAYI BİR TÜRLÜ TAHKİM EDEMEMİŞTİK. GÜN İÇİNDE ORAYA GİTMEK ÇOK TEHLİKELİYDİ, AMA DİNLEME NOKTASINA ULAŞMANIN BAŞKA YOLU YOKTU. "FRITZ"İN SOSİSİNİ YEMEK ÜZERE O AN MAKİNELİSİNDEN UZAKLAŞMIŞ OLDUĞUNU UMUYORDUK. BOUVREUIL İÇİN EN İYİSİ BU OLURDU.

BOUVREUIL GAFİL AVLANMIŞTI...

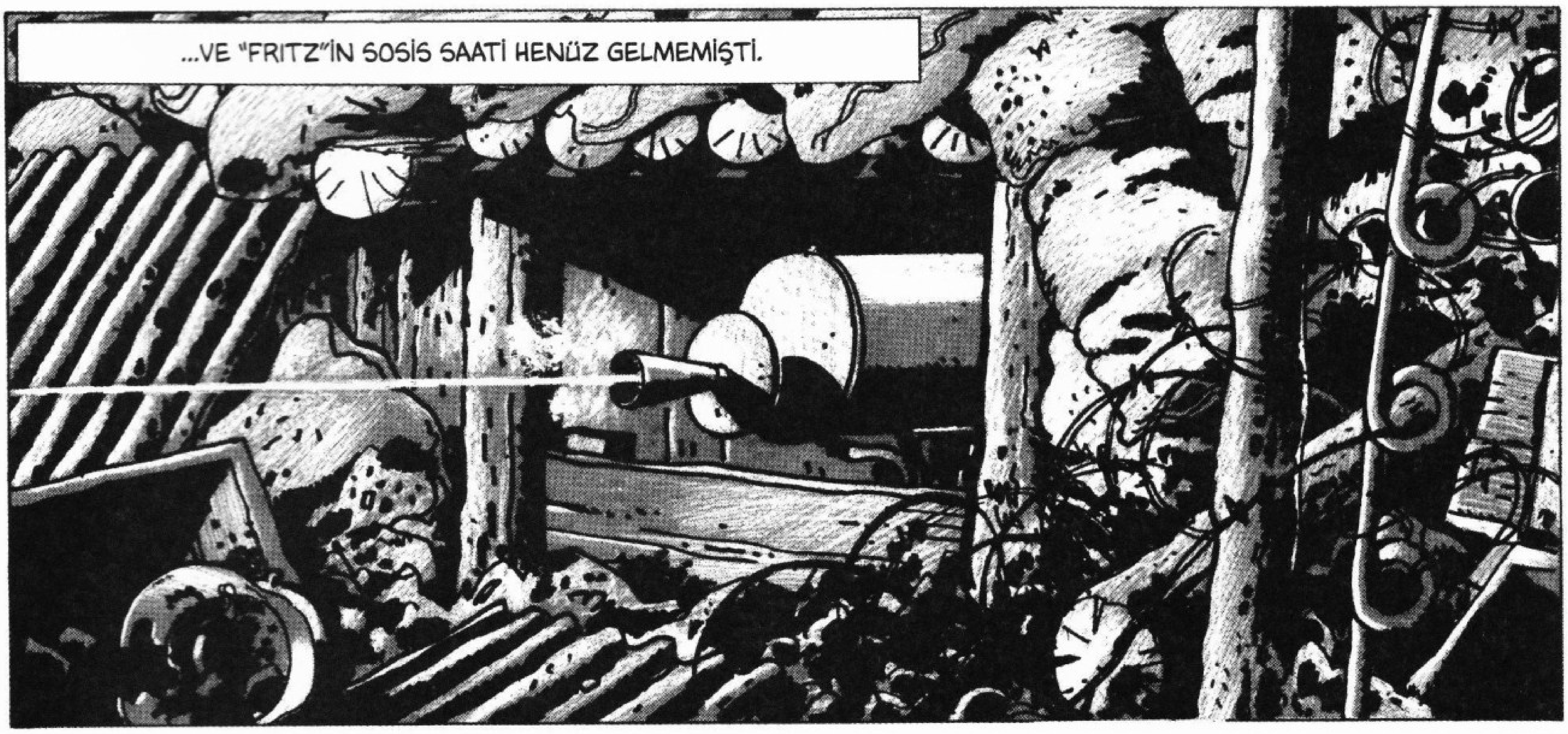
...VE "FRITZ"İN SOSİS SAATİ HENÜZ GELMEMİŞTİ.

EDITH!...

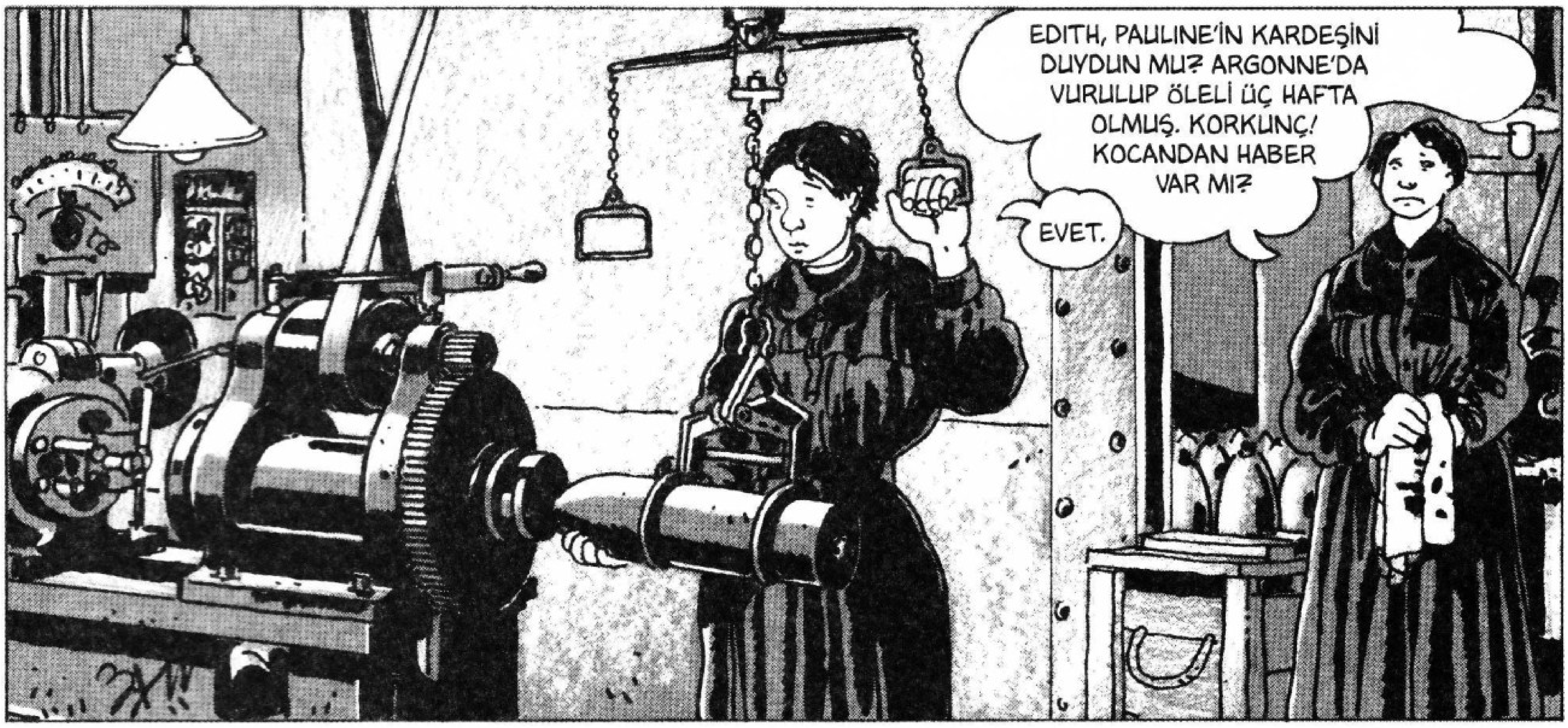
EDITH, PAULINE'İN KARDEŞİNİ DUYDUN MU? ARGONNE'DA VURULUP ÖLELİ ÜÇ HAFTA OLMUŞ. KORKUNÇ! KOCANDAN HABER VAR MI?
EVET.

SESSİZLİK !!.
Savaştan bahsetme
Düşman seni dinliyor
Cette affiche, éditée par Le Matin, est mise
à la disposition de toute personne en faisant
2, 4, 6, Boulevard Poissonnière
Birinci cephe 5 Ocak 1918
Asker mektubu
KART POSTAL
Pek kıymetli karıcığım
Yolladığın yeni yıl kutusunu aldım. Hemen
yazamadım çünkü bölge değiştirdik ve yorgun argın
hemen siperlere geçtik. Burada sağa sola ufak
tefek işler yaparak para kazanabiliyorum ve izne
geldiğimde satacağım bakırlarla, bak göreceksin,
bulvardaki kuyumcuda beğendiğimiz küpeleri almak
için yeteri kadar param olacak. Rahatım iyi ve hep
seni düşünüyorum. Gönderdiğin sosis ve çoraplar
için tekrar teşekkür ederim. Satırlarıma burada
son veriyorum. Bitirmem gereken bir iş var
elimde. Hasretle kucaklıyorum seni.
Kocan
Er
Pierre Bouvreuil
11 Nolu posta sektörü
PARIS XVIII 12 JAN 17 45 R. DEAUVILLE
POSTES TRESOR ET 7 JAN 18
Madame Bouvreuil
127 rue de la Chapelle
Paris
18ème arrondissement
Seine Departmanı

Sevgili Pierre'im, umarım bu gece de başına bir şey gelmeden hayatta kalırsın, sana kıymazlar ve bütün bunlar biter de eskisi gibi yeniden huzur içinde birbirimizi severek yaşayıp gideriz. Senin sağ salim yanıma dönmenden başka dileğim yok. Savaş ve ölümün hayatımızdan çaldığı bu zamana yazık, oysa yoksul da olsak birlikte mutlu yaşayabilirdik. Belki de bizler yoksul olduğumuz için payımıza savaş düşüyor. Bir görsen Pierre, ne zengin kızları var Paris'te, savaş onların semtine nedense uğramıyor. Ne büyük haksızlık bu. İkimizse ne Almanların ne de kimsenin kötülüğünü istemiyoruz. Mola arasında yazıyorum sana, sağlığım yerinde ve umuyorum ki mektubum ulaştığında seni orada sıhhatte bulabilsin.
Seni göğsüne bastırıp sımsıkı
kucaklayan Edith'in
Seni bütün kalbimle seviyorum
Edith

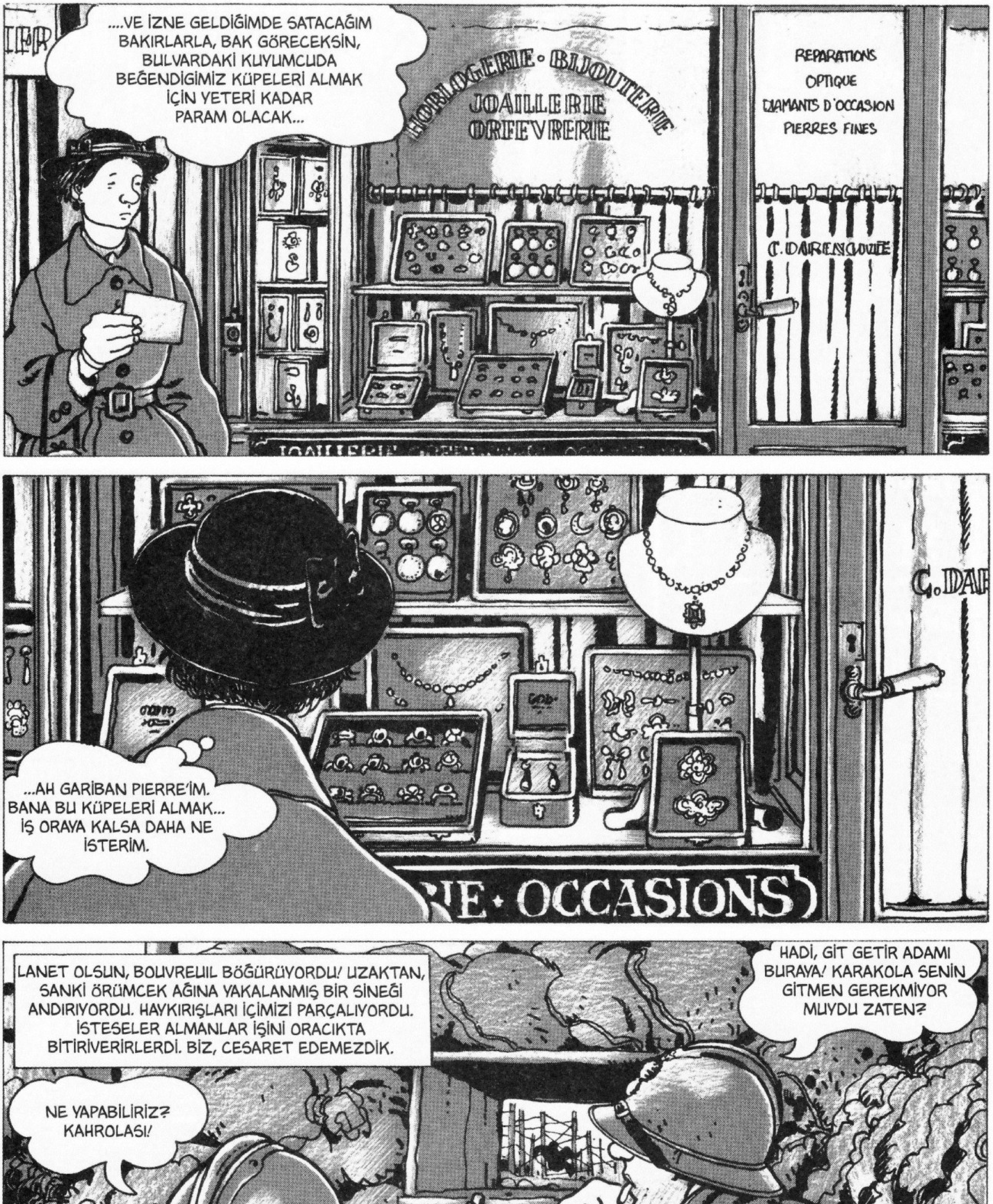
....VE İZNE GELDİĞİMDE SATACAĞIM BAKIRLARLA, BAK GÖRECEKSİN, BULVARDAKİ KUYUMCUDA BEĞENDİĞİMİZ KÜPELERİ ALMAK İÇİN YETERİ KADAR PARAM OLACAK...
HORLOGERIE • BIJOUTERIE
JOAILLERIE
ORFEVRERIE
REPARATIONS
OPTIQUE
DIAMANTS D'OCCASION
PIERRES FINES
...AH GARİBAN PIERRE'İM. BANA BU KÜPELERİ ALMAK... İŞ ORAYA KALSA DAHA NE İSTERİM.
RIE • OCCASIONS
LANET OLSUN, BOUVREUIL BÖĞÜRÜYORDU! UZAKTAN, SANKİ ÖRÜMCEK AĞINA YAKALANMIŞ BİR SİNEĞİ ANDIRIYORDU. HAYKIRIŞLARI İÇİMİZİ PARÇALIYORDU. İSTESELER ALMANLAR İŞİNİ ORACIKTA BİTİRİVERİRLERDİ. BİZ, CESARET EDEMEZDİK.
HADİ, GİT GETİR ADAMI BURAYA! KARAKOLA SENİN GİTMEN GEREKMİYOR MUYDU ZATEN?
NE YAPABİLİRİZ? KAHROLASI!

BÜTÜN BUNLAR PARA İÇİN, KAHRETSİN!
TETİĞİ ÇEKERKEN PRUNIER GARİP BİR ŞEYLER MIRILDANDI. YAPTIĞI BELKİ DE YAPILMASI GEREKENDİ. TEDİRGİNDİM, BİR GÖREN OLURSA DİYE ÖDÜM KOPUYORDU, AMA O MEVKİİDE İKİMİZDEN BAŞKA KİMSE YOKTU. BİRAZ OLSUN RAHATLADIM.

YİNE DE BİR SÜRE ÖYLECE KALAKALDIM, BOUVREUIL'Ü SEVERDİM ÇÜNKÜ...
AAA

ZAVALLI PIERRE'İM...

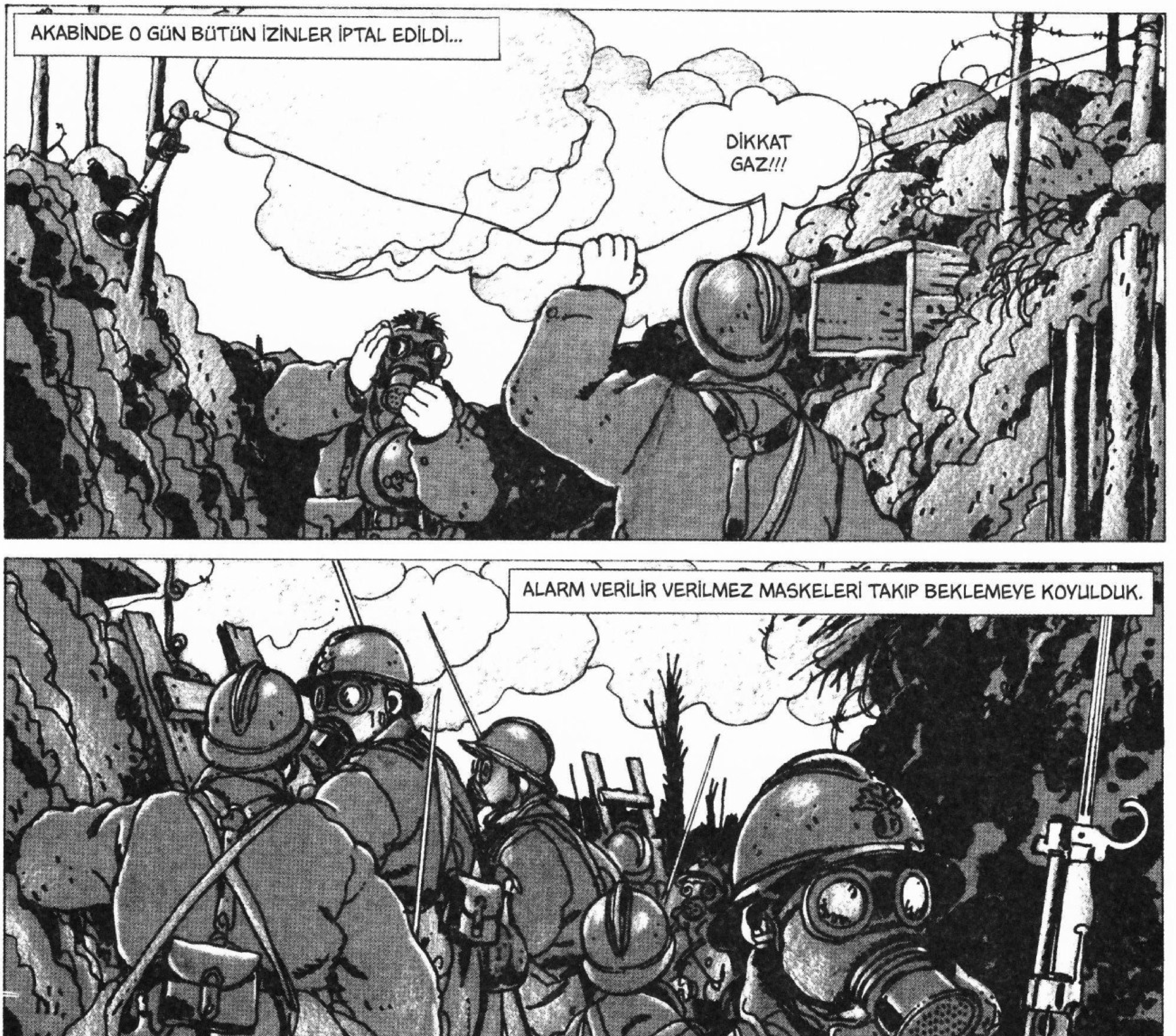
AKABİNDE O GÜN BÜTÜN İZİNLER İPTAL EDİLDİ...
DİKKAT GAZ!!!
ALARM VERİLİR VERİLMEZ MASKELERİ TAKIP BEKLEMEYE KOYULDUK.
ORADA SALAKLAR GİBİ SIKIŞIP KALMIŞTIK. TOPÇU ATEŞİ İÇİN HAZIRLIĞIMIZ DA YOKTU VE DÜŞMAN BURNUMUZUN DİBİNDEYDİ İŞTE! BİZ FARK ETTİĞİMİZDE SİPERİN İÇİNE KADAR İNMİŞLERDİ.

NİHAYET TOPÇULAR ATEŞE BAŞLADI AMA MENZİL AYARLARI İYİ DEĞİLDİ VE BİZİM MEVZİLERİ TOPA TUTUYORLARDI. AHMAKLIĞI BIRAKIP SON ÇARE OLARAK KAÇIŞMAYA BAŞLADIK, SİPERLERDEN APAR TOPAR ÇIKIP İKİ HAT ARASINA "SIĞINDIK".
SANKİ SONSUZLUĞA YELKEN AÇMIŞCASINA GEÇEN ZAMANDAN SONRA ORTALIK DURULDU. KİMSENİN NEREDE OLDUĞUNDAN HABERİ YOKTU. SERSEMLEMİŞ ALMANLAR BİZİM SİPERE SIĞINIYORLARDI. YÜZBAŞIMIZ ONLARDAN TARAFA İLERLİYORDU. BİR HİÇ UĞRUNA YAŞADIĞIMIZ ÇATIŞMADAN AFALLAMIŞ, APTALLAŞMIŞ, MİDEMİZ BULANMIŞTI, ÇÜNKÜ NE ONLAR BİR ADIM OLSUN İLERLEYEBİLMİŞTİ NE DE BİZ...

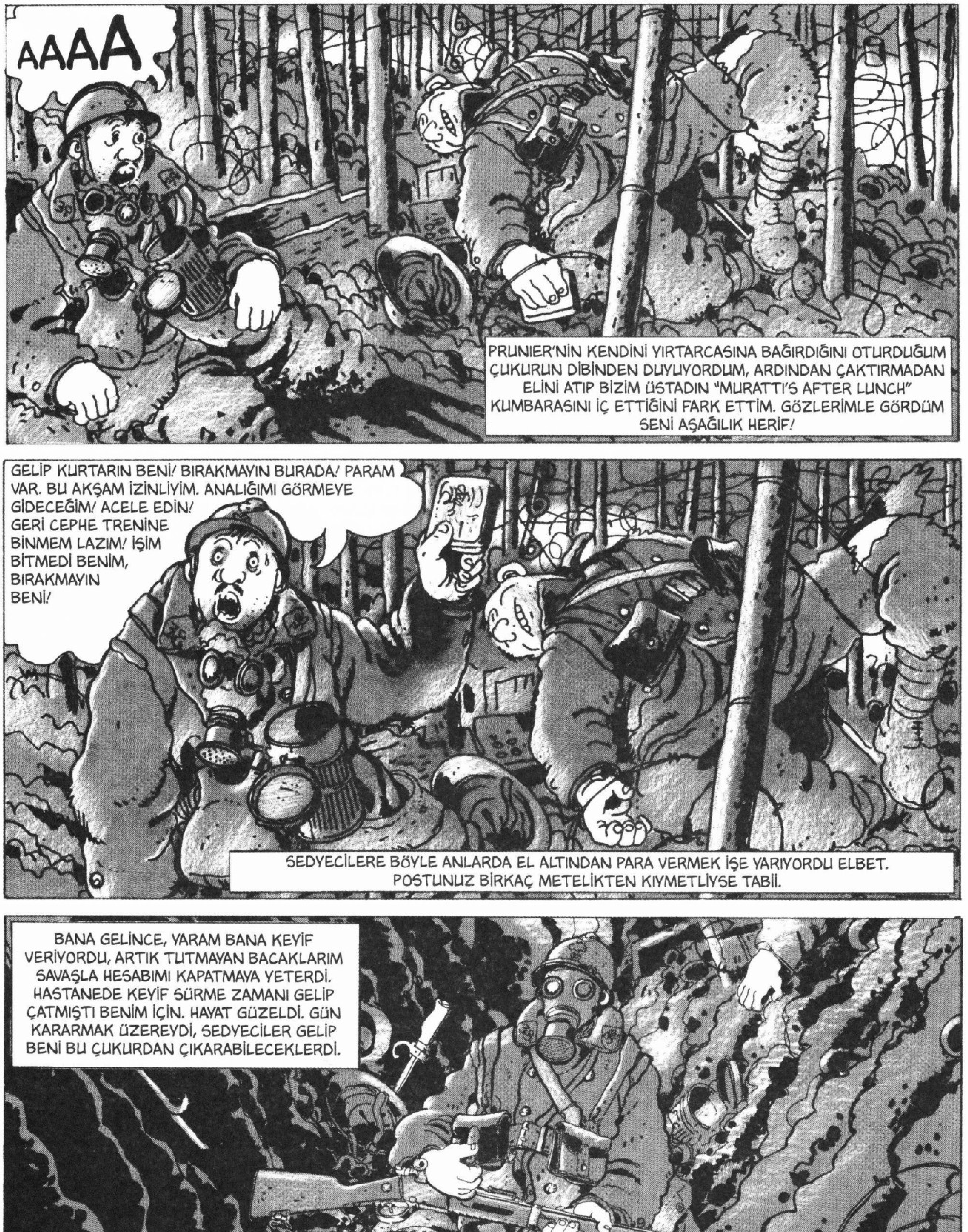
AAAA
PRUNIER'NİN KENDİNİ YIRTARCASINA BAĞIRDIĞINI OTURDUĞUM ÇUKURUN DİBİNDEN DUYUYORDUM, ARDINDAN ÇAKTIRMADAN ELİNİ ATIP BİZİM ÜSTADIN "MURATTI'S AFTER LUNCH" KUMBARASINI İÇ ETTİĞİNİ FARK ETTİM. GÖZLERİMLE GÖRDÜM SENİ AŞAĞILIK HERİF!
GELİP KURTARIN BENİ! BIRAKMAYIN BURADA! PARAM VAR. BU AKŞAM İZİNLİYİM. ANALIĞIMI GÖRMEYE GİDECEĞİM! ACELE EDİN! GERİ CEPHE TRENİNE BİNMEM LAZIM! İŞİM BİTMEDİ BENİM, BIRAKMAYIN BENİ!
SEDYECİLERE BÖYLE ANLARDA EL ALTINDAN PARA VERMEK İŞE YARIYORDU ELBET. POSTUNUZ BİRKAÇ METELİKTEN KIYMETLİYSE TABİİ.
BANA GELİNCE, YARAM BANA KEYİF VERİYORDU, ARTIK TUTMAYAN BACAKLARIM SAVAŞLA HESABIMI KAPATMAYA YETERDİ. HASTANEDE KEYİF SÜRME ZAMANI GELİP ÇATMIŞTI BENİM İÇİN. HAYAT GÜZELDİ. GÜN KARARMAK ÜZEREYDİ, SEDYECİLER GELİP BENİ BU ÇUKURDAN ÇIKARABİLECEKLERDİ.

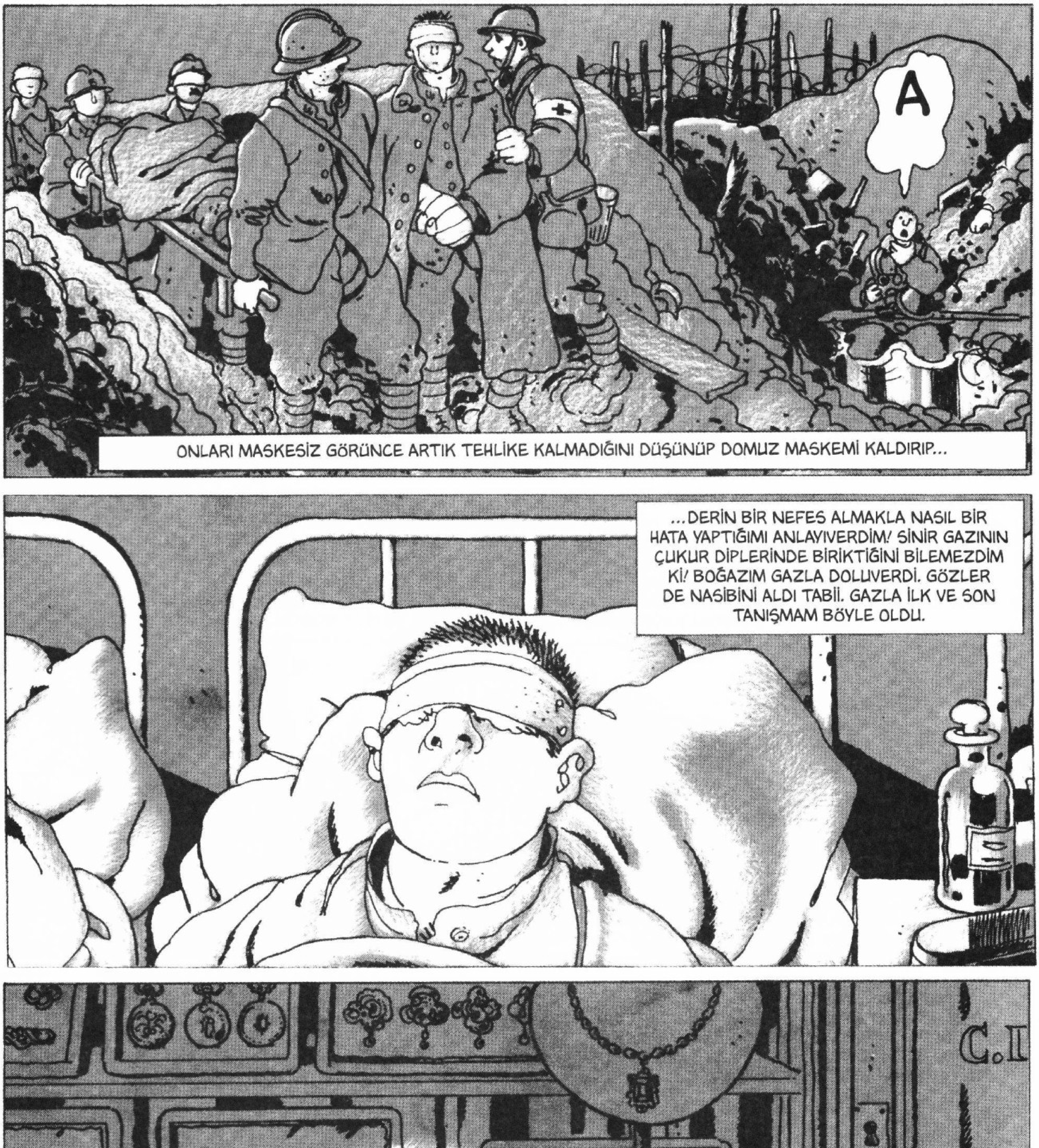
A
ONLARI MASKESİZ GÖRÜNCE ARTIK TEHLİKE KALMADIĞINI DÜŞÜNÜP DOMUZ MASKEMİ KALDIRIP...
...DERİN BİR NEFES ALMAKLA NASIL BİR HATA YAPTIĞIMI ANLAYIVERDİM! SİNİR GAZININ ÇUKUR DİPLERİNDE BİRİKTİĞİNİ BİLEMEZDİM Kİ! BOĞAZIM GAZLA DOLUVERDİ. GÖZLER DE NASİBİNİ ALDI TABİİ. GAZLA İLK VE SON TANIŞMAM BÖYLE OLDU.

KOSKOCA BİR TOPLU MEZAR, BİZE LAYIK GÖRDÜKLERİ YER BURASI.
ÖLÜLER... ÖLÜLER... KASKATI KESİLENLER VE HENÜZ SOĞUMAMIŞLAR BİR ARADA! TUHAFLIK ABİDESİ! BÜTÜN "AZAMETİ"YLE BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI! ŞÖYLE YA DA BÖYLE SAVAŞA BULAŞMIŞ 35 ÜLKE! YETMEDİ, RAKAM MI İSTİYORSUN? GELECEK İÇİN "TARİHİ" BİR MUHASEBE? 10.000.000 ÖLÜ! ÇAMURA GÖMÜLÜP KISALMIŞ KAÇ ÖMÜR PEKİ? KAÇ TANE YETİM? GAZİ, DUL? SADECE FRANSA'DA, ÜZERİNDE PANCAR YERİNE HAÇ BİTEN 930 HEKTAR ASKERİ MEZARLIK! FRANSA'NIN BÜTÜN KAYIPLARI 14 TEMMUZ'DA DÖRTLÜ NİZAMDA UYGUN ADIM YÜRÜMEYE KALKSALAR, EN SONUNCUNUN SARARMIŞ BENZİNİ GÖREBİLMEMİZ İÇİN ALTI GÜN, BEŞ GECE GEÇMESİ GEREKİRDİ...
11 İL, 2907 İLÇE, 485.600 HEKTAR ORMAN, 1.923.000 HEKTAR TARIM TOPRAĞI YANIP KÜL OLDU! 790.040 EV VE BİNA, 9.332 FABRİKA, 58.967 KM YOL VE 8.333 SANAT ESERİ YIKILDI, 71.000.000 M³ TOPRAĞA DENK GELEN BİR MOLOZ YIĞINI!
780 KM BOYUNCA SİPER KAZILMIŞ CEPHEYİ DOLDURMAK İSTESEK 330.000.000 M³ TOPRAK GEREKİRDİ. YA MALİYETİ? TOPLAR, HAVAN TOPU MERMİLERİ VE BÜTÜN O MALZEME YIĞINI İÇİN? 2.500 MİLYAR ALTIN FRANK!
...BU PARAYLA AVRUPA'DA YAŞAYAN HERKESE -RUSLARI SAYMAZSAK- DÖRT ODALI BİRER EV VERİLEBİLİRDİ. AMA BUNLAR SADECE RAKAM!

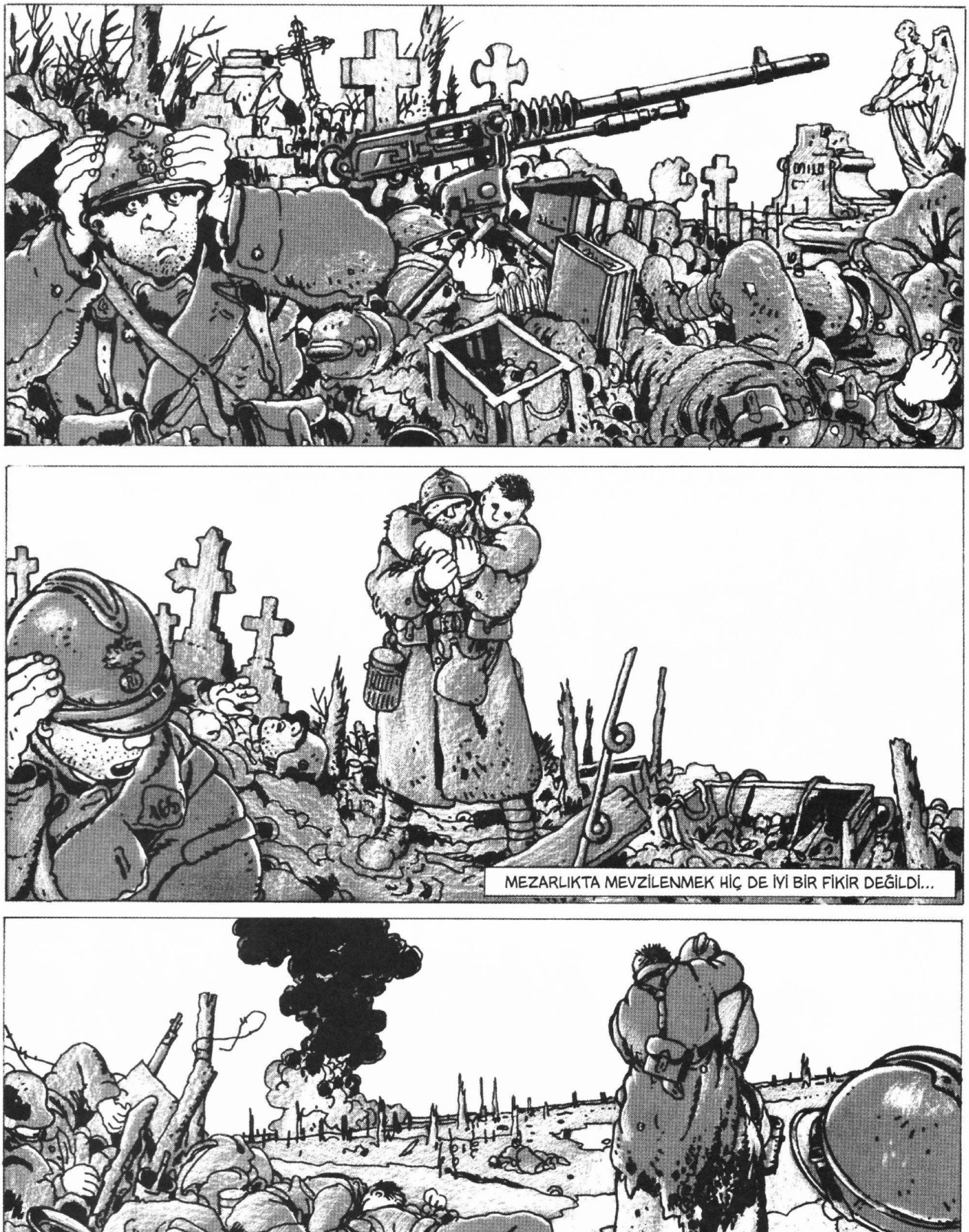
MEZARLIKTA MEVZİLENMEK HİÇ DE İYİ BİR FİKİR DEĞİLDİ...

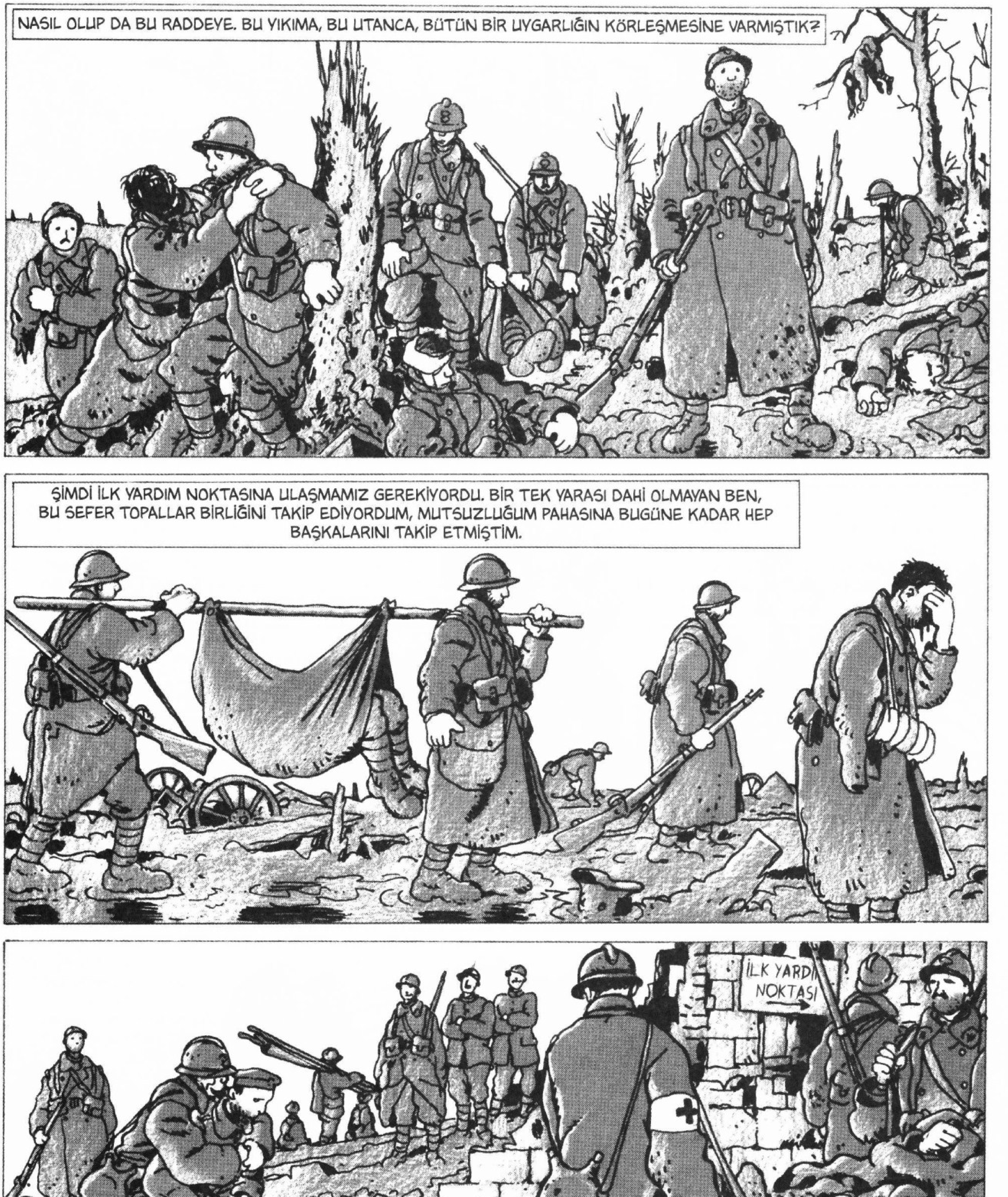
NASIL OLUP DA BU RADDEYE. BU YIKIMA, BU UTANCA, BÜTÜN BİR UYGARLIĞIN KÖRLEŞMESİNE VARMIŞTIK?
ŞİMDİ İLK YARDIM NOKTASINA ULAŞMAMIZ GEREKİYORDU. BİR TEK YARASI DAHİ OLMAYAN BEN, BU SEFER TOPALLAR BİRLİĞİNİ TAKİP EDİYORDUM, MUTSUZLUĞUM PAHASINA BUGÜNE KADAR HEP BAŞKALARINI TAKİP ETMİŞTİM.
İLK YARDI
NOKTASI
MUHTEMELEN KENDİSİ GİBİ KÖYLÜ, AMA ALMAN KÖYLÜSÜ OLAN O GARİBAN HERİFE KENDİNİ TAŞITARAK ORTALIĞI EĞLENDİREN BU ADAMA NE DEMELİ!...

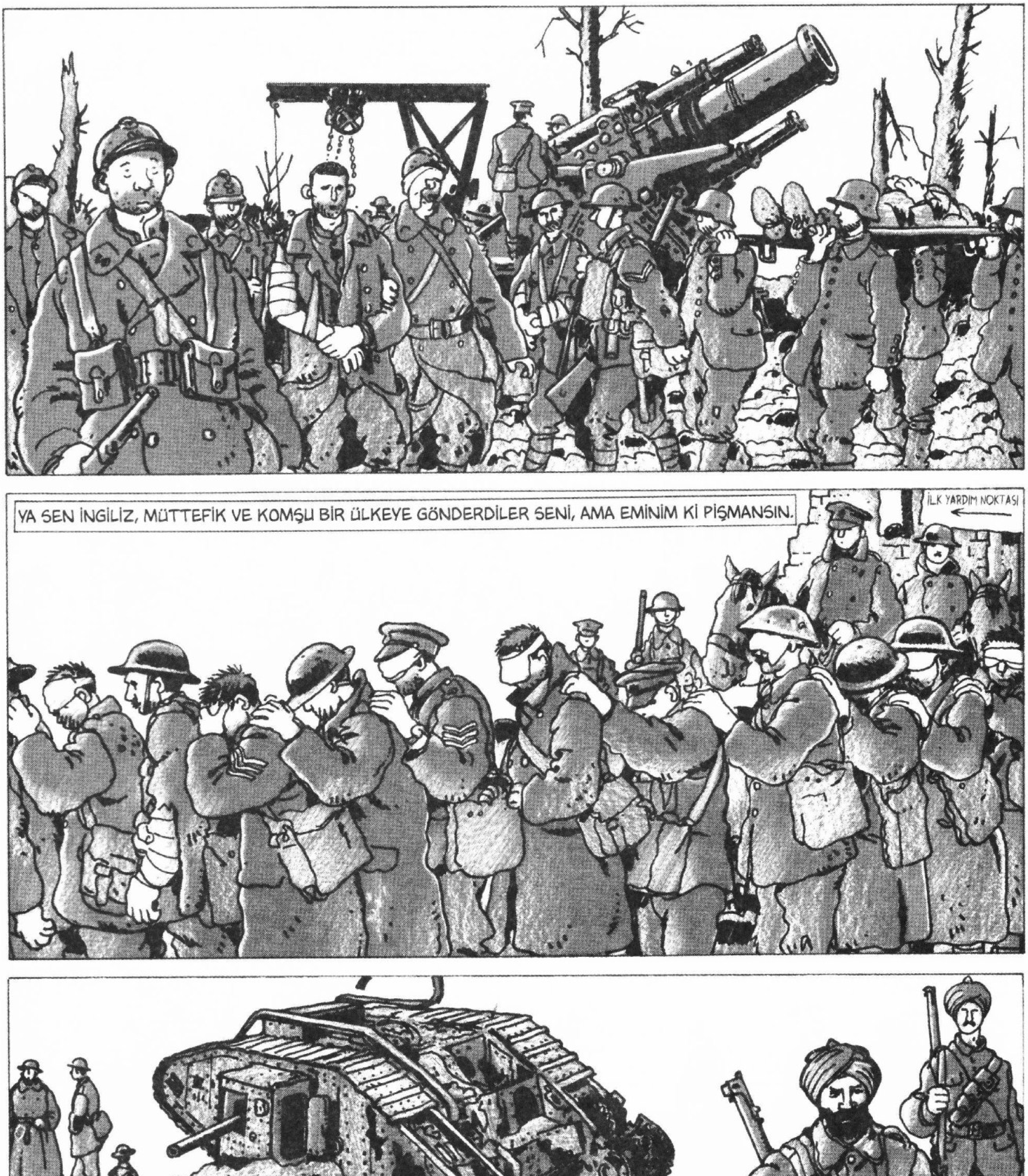
YA SEN İNGİLİZ, MÜTTEFİK VE KOMŞU BİR ÜLKEYE GÖNDERDİLER SENİ, AMA EMİNİM Kİ PİŞMANSIN.
İLK YARDIM NOKTASI
ZAVALLI SİH, EFENDİLERİN SENİ KIYIMIN ORTASINA ATTILAR, SENSE MEMLEKETİNİ DÜŞÜNÜYORSUN.

BİRLEŞİK KRALLIK TEBASINDAN 900.000'DEN FAZLA KANADALI, AVUSTRALYALI, YENİ ZELANDALI, GÜNEY AFRİKALI VE HİNTLİ, İNGİLTERE TAHTININ ÇIKARLARINI KORUMAK İÇİN ÖLECEKLERDİ. ELBETTE HEPSİ BİRDEN KURBAĞA BACAĞI TIKINMAYA DÜŞKÜN BU MEMLEKETTE DEĞİL.
İNGİLİZ

SENEGALLİ, GALYALI ATALARININ GÖZLERİNİ YAŞARTIYORSUN, ÜŞÜMÜŞSÜN VE FRANSA İÇİN ÖLÜYORSUN. PEŞİNSIRA ANLATILAN BUDALALILIĞIN HADDİ HESABI YOK, TOPRAĞINA ÇÖREKLENMİŞ KÜÇÜK BEYAZ ADAM SENİ BOLCA DÖVMEYİ DE İHMAL ETMEDEN, KARISINDAN UZAK TUTUYOR. DİYORLAR Kİ KOŞTURA KOŞTURA KARNINI DEŞTİRMEYE GİTMEKTEN ZEVK ALIP, MUTLU OLUYORMUŞSUN; SEN, SANA GÜYA İYİLİĞİN İÇİN KENDİ DİNİNİ, ŞARABINI VE VEREM MİKROBUNU DAYATANA MİNNETTAR, ONA YARDIM ETMEKTEN HAZ DUYAN "KOCA ÇOCUK".

ZAVALLI KÖLE, ZAVALLI YÜK HAYVANI; SANA SIRTINDA TAŞITTIKLARI ÖLÜMÜN TA KENDİSİ!

SON DURAKSA İLK YARDIM NOKTASI...

SEN, ATLAS'TAN KALKIP ARTOIS'YA ÖLMEYE GELEN CEZAYİRLİ... SANA O KADAR DA MÜTEŞEKKİR KALMAYACAĞIZ ELBETTE. NE DE OLSA SEN FRANSIZ'SIN! ANCAK BU ÇOK SÜRMEYECEK. SEN VE EVLADIN, SİZLERİ BAĞ BAHÇENİZDEN, TOPRAĞINIZDAN SÜREN SÖMÜRGECİYLE SAVAŞIP ONU ALTEDECEKSİNİZ!

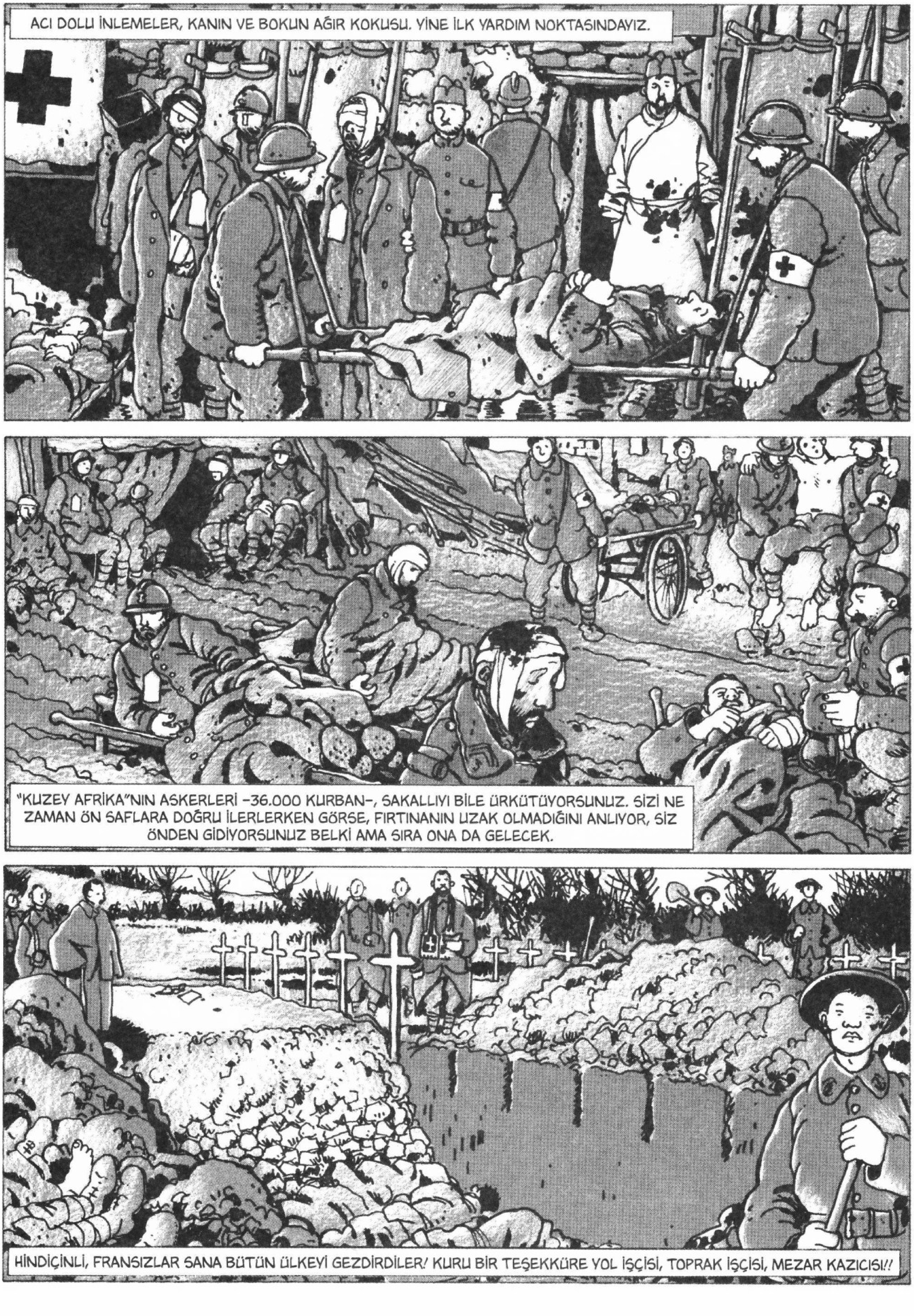
ACI DOLU İNLEMELER, KANIN VE BOKUN AĞIR KOKUSU. YİNE İLK YARDIM NOKTASINDAYIZ.
"KUZEY AFRİKA"NIN ASKERLERİ -36.000 KURBAN-, SAKALLIYI BİLE ÜRKÜTÜYORSUNUZ. SİZİ NE ZAMAN ÖN SAFLARA DOĞRU İLERLERKEN GÖRSE, FIRTINANIN UZAK OLMADIĞINI ANLIYOR, SİZ ÖNDEN GİDİYORSUNUZ BELKİ AMA SIRA ONA DA GELECEK.
HİNDİÇİNLİ, FRANSIZLAR SANA BÜTÜN ÜLKEYİ GEZDİRDİLER! KURU BİR TEŞEKKÜRE YOL İŞÇİSİ, TOPRAK İŞÇİSİ, MEZAR KAZICISI!!

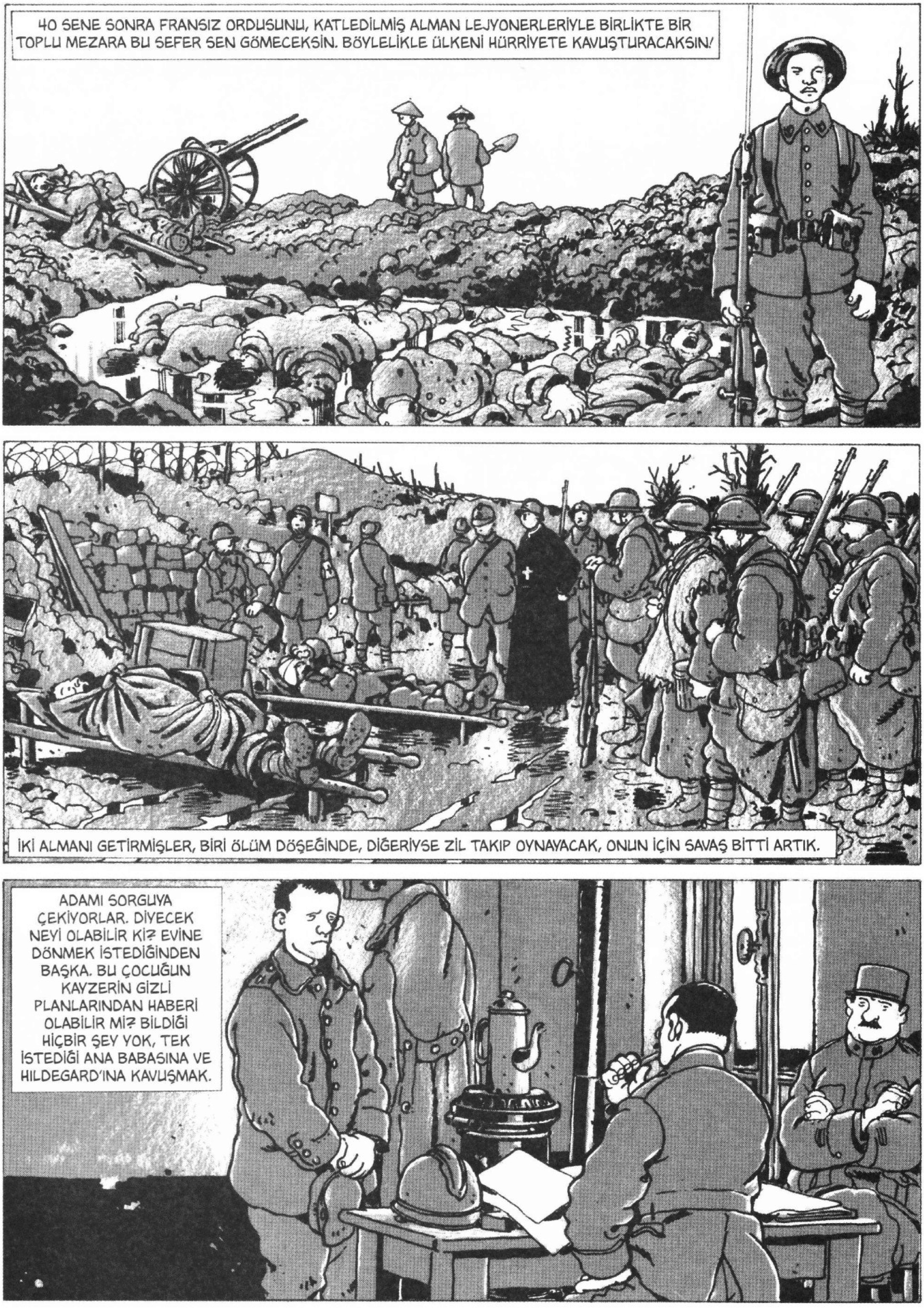
40 SENE SONRA FRANSIZ ORDUSUNU, KATLEDİLMİŞ ALMAN LEJYONERLERİYLE BİRLİKTE BİR TOPLU MEZARA BU SEFER SEN GÖMECEKSİN. BÖYLELİKLE ÜLKENİ HÜRRİYETE KAVUŞTURACAKSIN!
İKİ ALMANI GETİRMİŞLER, BİRİ ÖLÜM DÖŞEĞİNDE, DİĞERİYSE ZİL TAKIP OYNAYACAK, ONUN İÇİN SAVAŞ BİTTİ ARTIK.
ADAMI SORGUYA ÇEKİYORLAR. DİYECEK NEYİ OLABİLİR Kİ? EVİNE DÖNMEK İSTEDİĞİNDEN BAŞKA. BU ÇOCUĞUN KAYZERİN GİZLİ PLANLARINDAN HABERİ OLABİLİR Mİ? BİLDİĞİ HİÇBİR ŞEY YOK, TEK İSTEDİĞİ ANA BABASINA VE HILDEGARD'INA KAVUŞMAK.

TIKLIM TIKIŞSIN, KARAVANA KÖTÜ, TAMAM AMA EN AZINDAN BURADA GÖKYÜZÜ, YAĞMURA GEBEYKEN BİLE ÖLÜM METALLERİ YAĞDIRMIYOR. HAYAT BURADA DİNGİN. BURADA SANA İNSAN GİBİ DAVRANIYORLAR, ÇÜNKÜ ÖTE TARAFTA SENİNLE AYNI DURUMDA FRANSIZLAR VAR. ORTASIYSA CEHENNEM.

BEŞ PARAYA BİR BARDAK KÖTÜ KIRMIZI ŞARAP. KAFAYI HEMEN BULUVERİYORSUN AMA KORKU ÇABUK AYILTIYOR.

UZAKLARDAN ÜRKÜTÜCÜ BİR GÜRLEME SANA ULAŞIYOR, SEN SESSİZCE İLERLİYORSUN.

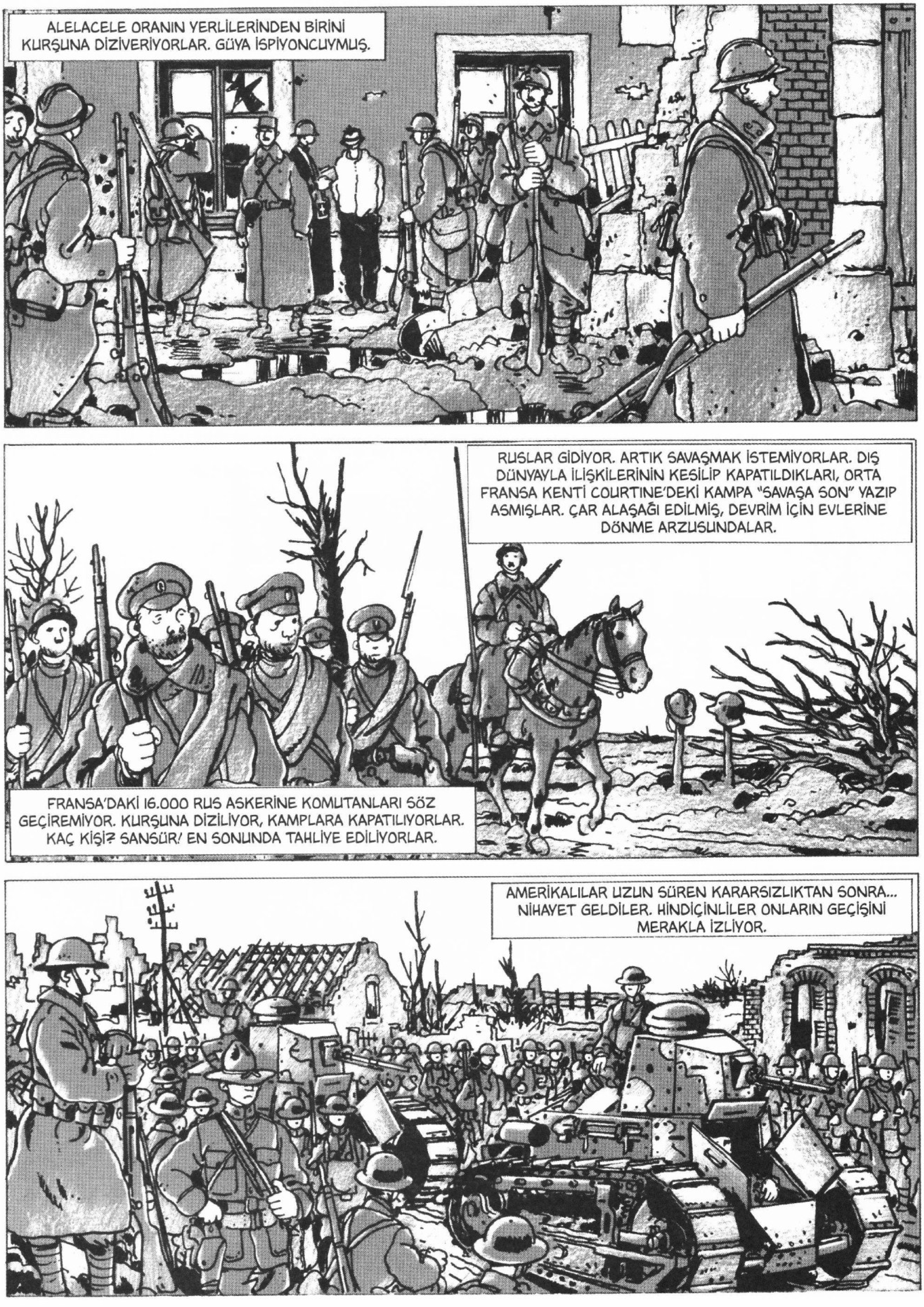
ALELACELE ORANIN YERLİLERİNDEN BİRİNİ KURŞUNA DİZİVERİYORLAR. GÜYA İSPİYONCUYMUŞ.
RUSLAR GİDİYOR. ARTIK SAVAŞMAK İSTEMİYORLAR. DIŞ DÜNYAYLA İLİŞKİLERİNİN KESİLİP KAPATILDIKLARI, ORTA FRANSA KENTİ COURTINE'DEKİ KAMPA "SAVAŞA SON" YAZIP ASMIŞLAR. ÇAR ALAŞAĞI EDİLMİŞ, DEVRİM İÇİN EVLERİNE DÖNME ARZUSUNDALAR.
FRANSA'DAKİ 16.000 RUS ASKERİNE KOMUTANLARI SÖZ GEÇİREMİYOR. KURŞUNA DİZİLİYOR, KAMPLARA KAPATILIYORLAR. KAÇ KİŞİ? SANSÜR! EN SONUNDA TAHLİYE EDİLİYORLAR.
AMERİKALILAR UZUN SÜREN KARARSIZLIKTAN SONRA... NİHAYET GELDİLER. HİNDİÇİNLİLER ONLARIN GEÇİŞİNİ MERAKLA İZLİYOR.

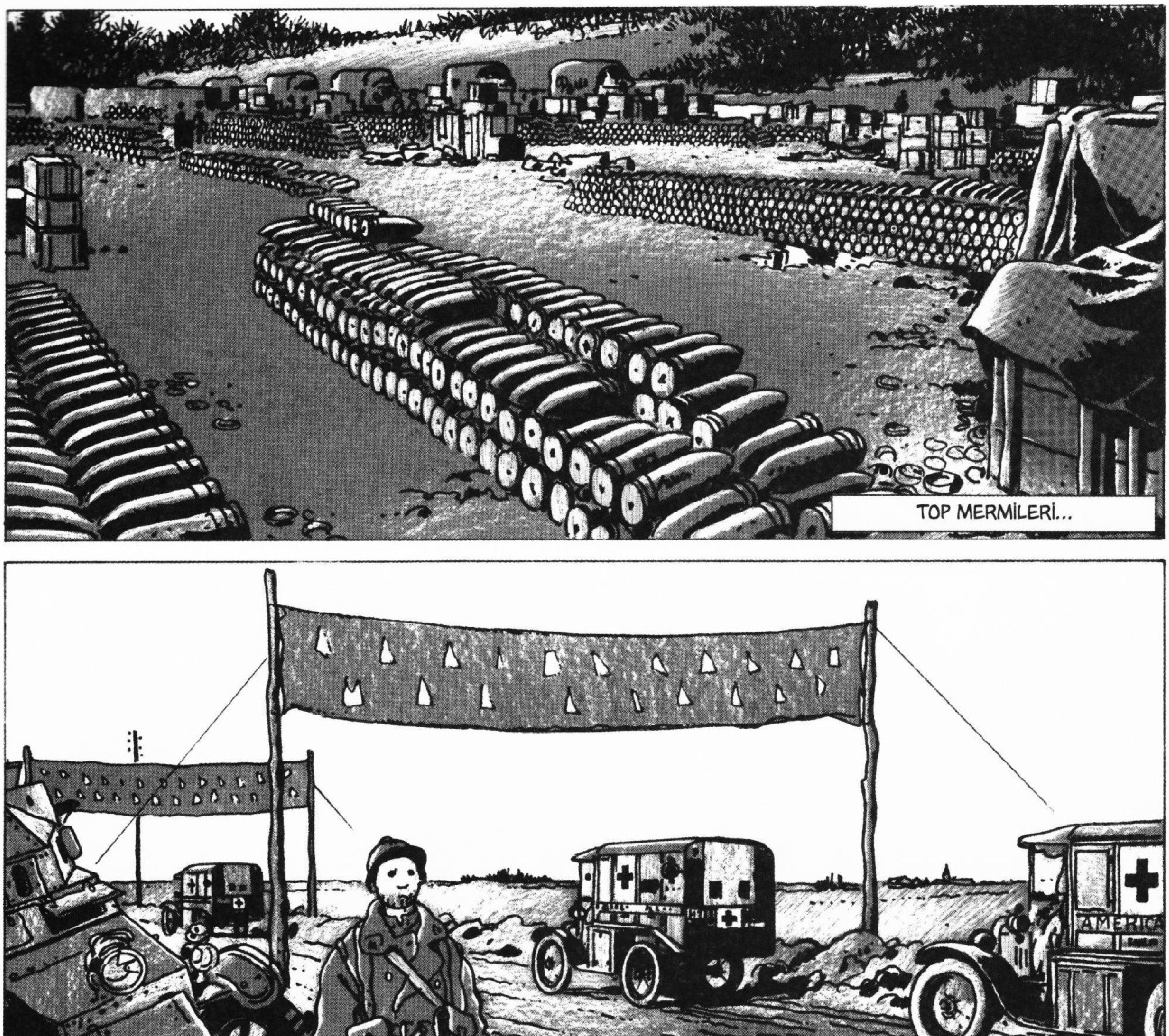
TOP MERMİLERİ...
TOPUN AĞZINA SÜRÜLMÜŞ İNSAN.

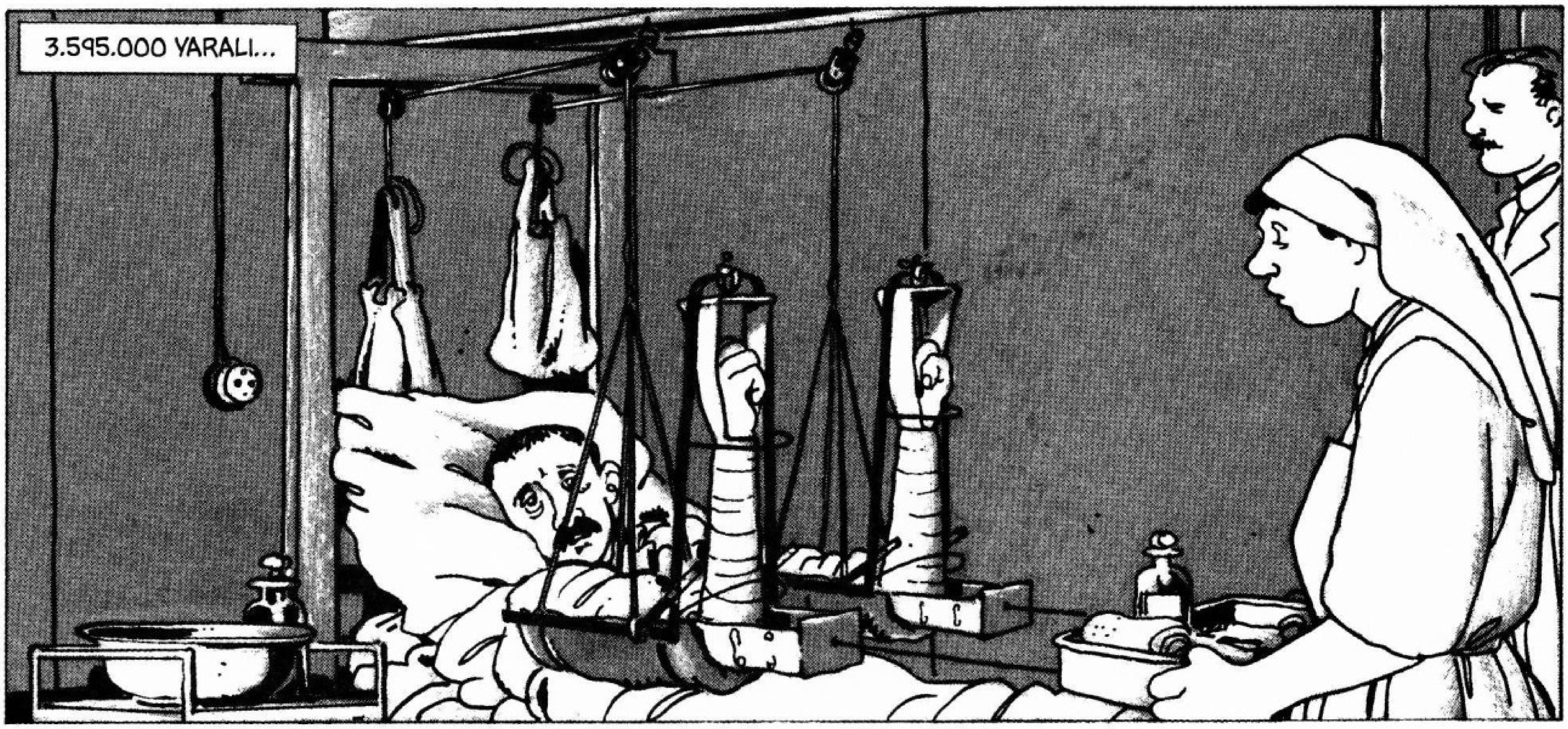
3.595.000 YARALI...

56.000 KOLSUZ,
BACAKSIZ...

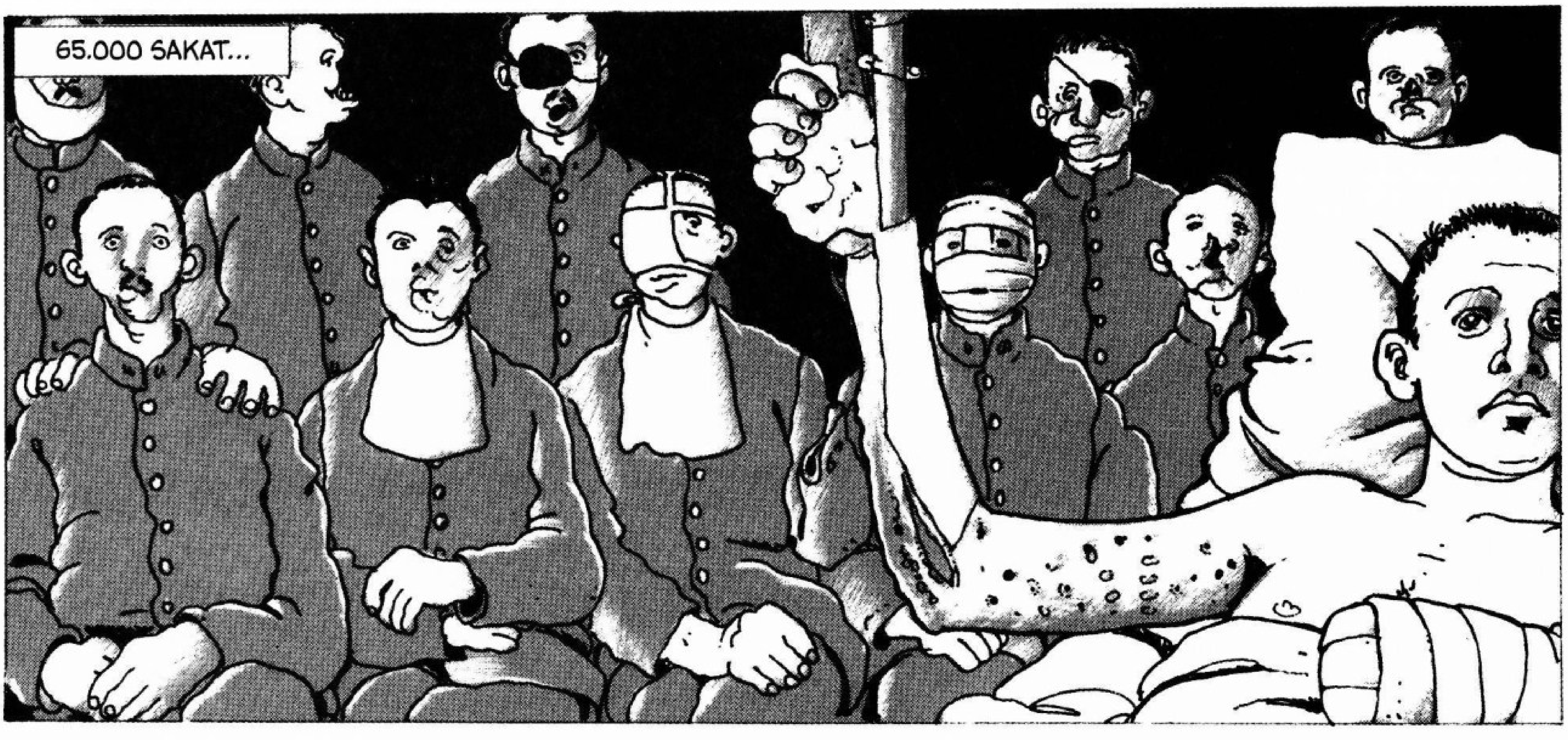
65.000 SAKAT...

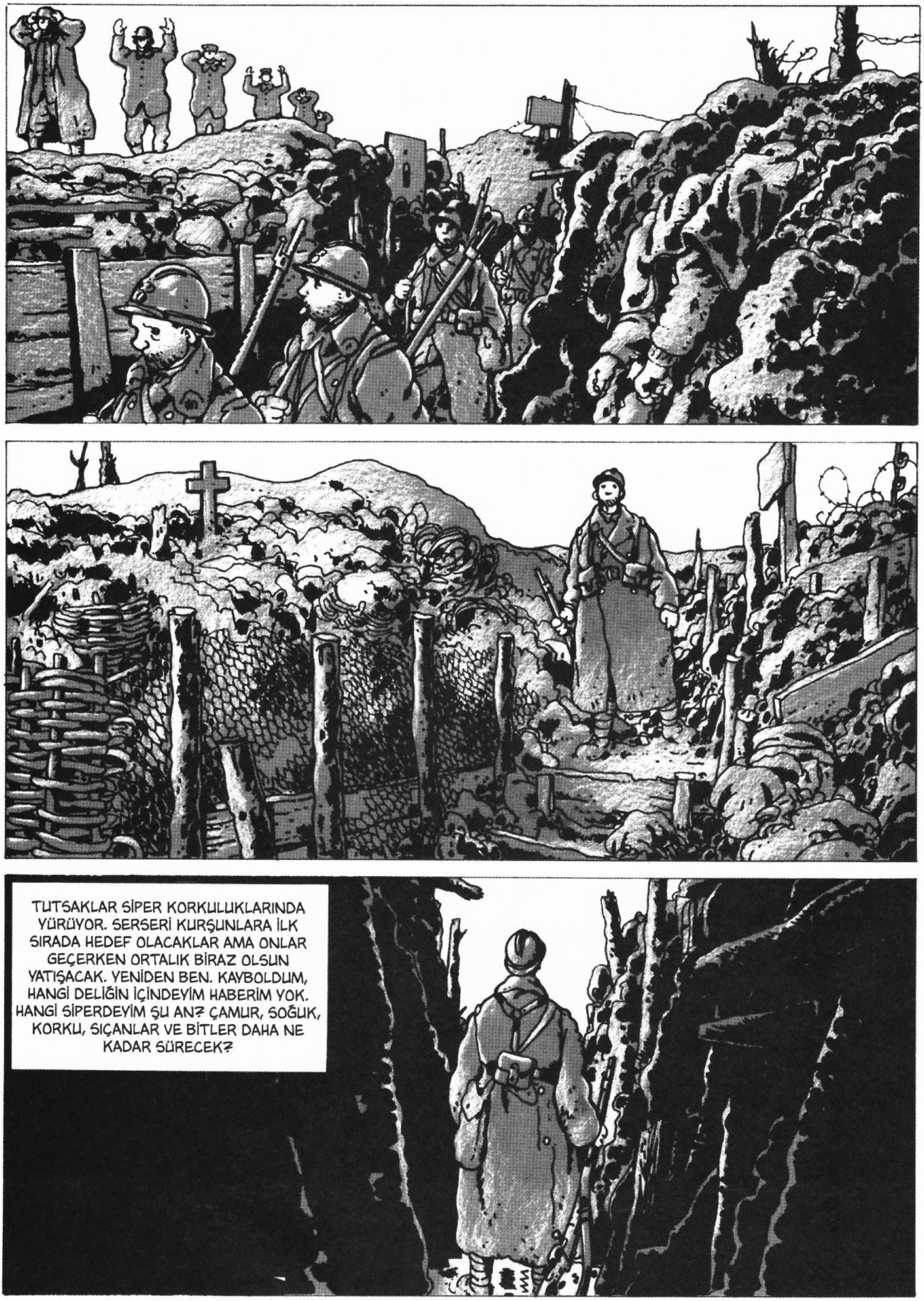
TUTSAKLAR SİPER KORKULUKLARINDA YÜRÜYOR. SERSERİ KURŞUNLARA İLK SIRADA HEDEF OLACAKLAR AMA ONLAR GEÇERKEN ORTALIK BİRAZ OLSUN YATIŞACAK. YENİDEN BEN. KAYBOLDUM, HANGİ DELİĞİN İÇİNDEYİM HABERİM YOK. HANGİ SİPERDEYİM ŞU AN? ÇAMUR, SOĞUK, KORKU, SIÇANLAR VE BİTLER DAHA NE KADAR SÜRECEK?

HEY, SEN DE NEREDEN ÇIKTIN BÖYLE? KILIĞIMIN KUSURUNA BAKMA, BAHAR TEMİZLİĞİ YAPIYORUM DA... DONUMUN İÇİ DOLUP TAŞMIŞ, GENELKURMAY KARARGÂHINDAN BETERDİ EVELALLAH!
LANET OLASI BİTLER. BURASI HANSLARIN MEVZİİYDİ DAHA ÖNCE. ONDAN BU KADAR ÇOK BİT VAR! HEM DE EN AZMANINDAN! KANIM FRANSA'YA FEDA OLSUN DİYORDUM AMA BİTLER SÜRÜYOR KANIMIN SEFASINI! SADECE BİTLER... BU SAÇMA SAPAN FİKİRLERE ALET ETTİLER BİZİ YA, SALAKLIĞIMIZA DOYMAYALIM!
BAK ŞU UTANMAZA! NAL GİBİ HARİTA ÇİZMİŞ BENİM KANIMLA! BENİM KANIMLA! VAY ALÇAK! AMMA TUHAF YA! GÖRÜYOR MUSUN? BENİM KANIMLA YAHU!

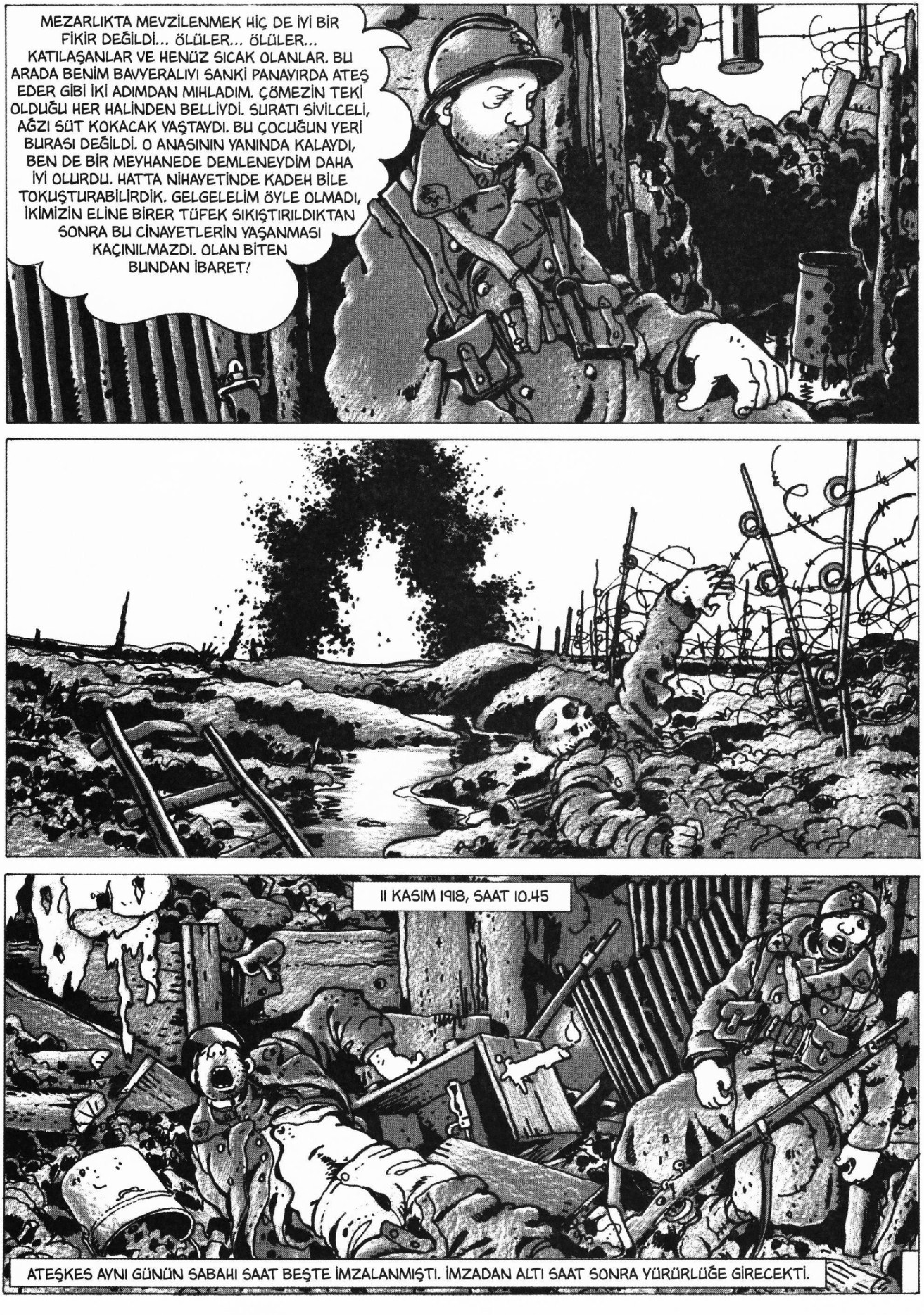
MEZARLIKTA MEVZİLENMEK HİÇ DE İYİ BİR FİKİR DEĞİLDİ... ÖLÜLER... ÖLÜLER... KATILAŞANLAR VE HENÜZ SICAK OLANLAR. BU ARADA BENİM BAVYERALIYI SANKİ PANAYIRDA ATEŞ EDER GİBİ İKİ ADIMDAN MIHLADIM. ÇÖMEZİN TEKİ OLDUĞU HER HALİNDEN BELLİYDİ. SURATI SİVİLCELİ, AĞZI SÜT KOKACAK YAŞTAYDI. BU ÇOCUĞUN YERİ BURASI DEĞİLDİ. O ANASININ YANINDA KALAYDI, BEN DE BİR MEYHANEDE DEMLENEYDİM DAHA İYİ OLURDU. HATTA NİHAYETİNDE KADEH BİLE TOKUŞTURABİLİRDİK. GELGELELİM ÖYLE OLMADI, İKİMİZİN ELİNE BİRER TÜFEK SIKIŞTIRILDIKTAN SONRA BU CİNAYETLERİN YAŞANMASI KAÇINILMAZDI. OLAN BİTEN BUNDAN İBARET!
11 KASIM 1918, SAAT 10.45
ATEŞKES AYNI GÜNÜN SABAHI SAAT BEŞTE İMZALANMIŞTI. İMZADAN ALTI SAAT SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRECEKTİ.

FİLM KAYNAKÇASI

J'accuse (Suçluyorum), Abel Gance, 1918
Shoulder Arms (Tüfek Omza), Charlie Chaplin, 1918
The Big Parade (Büyük Geçit Töreni), King Vidor, 1925
L'Equipage (Mürettebat), Maurice Tourneur, 1928
Verdun, vision d'histoire, Léon Poirier, 1928
The Down Patrol, Howard Hawks, 1930
All Quiet on the Western Front (Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok), Lewis Milestone, 1930
Vier von der Infanterie, Georg Wilhelm Pabst, 1930
Les Croix de bois (Tahta Haç), Raymond Bernard, 1931
Broken Lullaby, Ernst Lubitsch, 1932
A Farewell to Arms (Silahlara Veda), Frank Borzage, 1932
L'Equipage (Mürettebat), Anatole Litvak, 1935
The Road to Glory (Zafer Yolu), Howard Hawks, 1936
La Grande illusion (Büyük Yanılsama), Jean Renoir, 1937
J'accuse (2e version), Abel Gance, 1938
Sergeant York (Çavuş York), Howard Hawks, 1941
Le Diable au corps (İçimizdeki Şeytan), Claude Autan Lara, 1946
What Price Glory (Zaferin Bedeli), John Ford, 1952
Paths of Glory (Zafer Yolları), Stanley Kubrick, 1957
Lafayette Escadrille (Lafayette Filosu), William Wellman, 1958
La grande guerra (Büyük Savaş), Mario Monicelli, 1959
King and Country (Kral ve Ülke), Joseph Losey, 1964
14-18, Jean Aurel, 1964
Thomas l'imposteur (Sahtekâr Thomas), Georges Franju, 1964
The Blue Max (Öldürme Emri), John Guillermin, 1966
L'Horizon (Ufuk), Jacques Rouffio, 1967
Oh! What a Lovely War, Richard Attenborough, 1969
Uomini contro (Muhalifler), Francesco Rosi, 1970
The Red Baron (Kızıl Baron), Roger Corman, 1971
Johnny Got His Gun (Johnny Silahını Kaptı), Dalton Trumbo, 1971
Fort Saganne (Aslan Saganne), Alain Corneau, 1983
La Vie et rien d'autre (Hayat, Sadece Hayat), Bertrand Tavernier, 1989
L'Instinct de l'ange (Meleğin İçgüdüsü), Richard Dembo, 1992

KİTAP KAYNAKÇASI

Le Feu (Ateş), Henri Barbusse, 1916
Ceux de 14 (14'lüler), Maurice Genevoix (4 cilt), 1916-1921
La Vie des martyrs (Şehitlerin Yaşamı), Goerges **Duhamel,** 1917
La Croix de bois (Tahta Haç), Roland Dorgelès, 1919
Stahlgewittern (Çelik Fırtınası), Ernst Jünger, 1920
Le Diable au corps (İçimizdeki Şeytan), Raymond Radiguet, 1923
L'Equipage (Mürettebat), Joseph Kessel, 1923
Thomas l'imposteur (Sahtekâr Thomas), Jean Cocteau, 1923
Im Westen nichts Neues (Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok), Erich Maria Remarque, 1929
Death of a Hero (Bir Kahramanın Ölümü), Richard Aldington, 1929
Vier von der Infanterie (Dört piyade), Ernst Johannsen, 1929
Témoins (Şahitler), Jean Norton Cru, 1929
Return of the Brute (Canavarın Dönüşü), Liam O'Flaherty, 1929
Der Weg zurück (Dönüş Yolu), Erich Maria Remarque, 1931
L'Eclat d'obus (Şarapnel), Maurice Leblanc, 1931
Le Grand troupeau (Büyük Sürü), Jean Giono, 1931
A Farewell to Arms (Silahlara Veda), Ernest Hemingway, 1932
Les Hommes de bonne volonté (İyi Niyetli Adamlar), Jules Romains (20 cilt), 1932-1947
Capitaine Conan (Kaptan Conan), Roger Vercel, 1934
La Peur (Korku), Gabriel Chevallier, 1934
Verdun, Jacques Péricard, 1934
Paths of Glory (Zafer Yolları), Humphrey Cobb, 1935
Refus d'obéissance (İsyankârlar), Jean Giono, 1936
Johnny Got His Gun (Johnny Silahını Kaptı), Dalton Trumbo, 1939
La Main coupée (Kesik El), Blaise Cendrars, 1946
1914-1918, vie et mort des Français (1914-1918, Fransızlar Nasıl Yaşadı, Nasıl Öldü?), André Ducasse, Jacques Meyer, Gabriel Perreux, 1962
Le Mutineries de 1917 (1917 İsyanları), Guy Pedroncini, 1967
La Mort de près (Ölümün Eşiğinde), Maurice Génevoix, 1972
Le Temps des Américains 1917-1918 (1917-1918, Amerikan Müdahalesi), André Kaspi, 1972
Adieu la vie, adieu l'amour (Elveda Hayat, Elveda Aşk), Armand Lanoux, 1977
Les Carnets de guerre de Louis Barthas, tonnelier (Marangoz Louis Barthas'nın Savaş Notları), 1978
Vincent Moulia, les pelotons du Général Pétain (Vincent Moulia, General Pétain'in Kuvvetleri), Pierre Durand, 1978
Les Français dans la grande Guerre (Büyük Savaşta Fransızlar), Jean-Jacques Becker, 1980
Le Pantalon (Pantolon), Alain Scoff, 1982
La Femme au temps de la guerre de 14 (14 Harbinde Kadın), Françoise Thébaud, 1986
Un Long dimanche de fiançailles (Nişan Töreni), Sébastien Japrisot, 1991
Clavel soldat (Er Clavel), Léon Werth, 1993
Le Fusillé (İdamlık), Blanche Maupas, 1994
Cahiers d'un Survivant (Bir Gazinin Notları), Dominique Richert, 1994

1914 1918

SİPERLERDEYDİK

TARDI

İnsanlığın sınır tanımayan ahmaklığının, bitmek bilmez çatışmaların simgesi: 14-18 Harbi!
Tardi'nin dedesinden dinlediği savaş anılarının, insanlığın üzerine zift gibi yapışan sefaletin, bu sefalete isyanın, kelimelerle ifade edilmesi güç kara bir akıl tutulmasının resme dökülüşüdür elinizdeki eser.
Tardi sırf ibret olsun diye acımasızca kurşuna dizilen askerleri anlatır; çocukken dinlediği korkunç gaz saldırılarını resmeder; o pis kokulu sıçan deliklerinin arasında yaşanan korkunç caniliğe rağmen hayata bağlanmaya gayret gösteren küçük askerlerin sesini ulaştırır bizlere.
Birinci Dünya Savaşı'nı konu edinen Siperlerdeydik 1914-1918, dünya çapında yankı uyandırdı, heyecanla karşılandı.

www.ntvyayinlari.com

Raven